

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Tomas Engman

Sexuellt ofredande

En studie i brott

Handledare Gösta Westerlund

Examensarbete 30 hp

Höstterminen 2010

Innehållsförteckning

Förord	5
Sammanfattning	6
Förkortningar	8
1 Inledning	9
1.1 Bakgrund.....	9
1.2 Syfte och frågeställningar.....	9
1.3 Metod och material.....	10
1.4 Avgränsningar.....	11
1.5 Disposition.....	12
2 Sexuellt ofredande 6 kap 10 § - en introduktion	13
2.1 Sexuellt ofredande – enligt tidigare svensk lag.....	13
2.2 Sexuellt ofredande – enligt gällande svensk rätt.....	17
2.3 Sexuellt ofredande – rättsfall med anknytning till närliggande brott och lagrummets tillämpningsområde.....	19
2.3.1 NJA 1996 s 418.....	19
2.3.2 NJA 1997 s 359.....	20
2.3.3 RH 2004:40.....	21
2.3.4 RH 2010:9.....	22
2.4 Avslutande kommentar.....	23
3 En studie av rättsfall rörande sexuellt ofredande	25
3.1 Sexuellt ofredande mot barn under 15 år.....	25
3.1.1 Svea hovrätt dom 2006-05-15 mål nr B 4300-05.....	25
3.1.2 Svea hovrätt dom 2007-10-16 mål nr B 1831-06.....	26
3.1.3 Svea hovrätt dom 2009-10-23 mål nr B 796-09.....	28
3.1.4 Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-11-09 mål nr B 2095-09.....	29
3.1.5 Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2010-02-03 mål nr B 1511-09.....	30
3.1.6 Kommentarer till avsnittet.....	32
3.2 Sexuellt ofredande i samband med blottande.....	35
3.2.1 Svea hovrätt dom 2008-10-03 mål nr B 376-08.....	35
3.2.2 Kommentarer till avsnittet.....	36
3.3 Annat sexuellt ofredande ägnat att kränka en persons sexuella integritet... 38	

3.3.1 Sexuellt ofredande i samband med arbete och yrkesutövning.....	38
3.3.2 Sexuellt ofredande i samband med resor med buss eller taxi	43
3.3.3 Sexuellt ofredande i samband med skola och undervisning	45
3.3.4 Sexuellt ofredande i samband med fest och uteliv	49
3.3.5 Sexuellt ofredande i samband med brevskrivning och telefonsamtal.....	53
3.3.6 Sexuellt ofredande i samband med att de inblandade haft någon form av vänskap eller relation	57
3.3.7 Sexuellt ofredande i övrigt	61
3.4 Avslutande kommentar	66
4 Påföljder vid sexuellt ofredande.....	68
4.1 Påföljder	68
5 Ofredande 4 kap 7 § BrB	70
5.1 Ofredande.....	70
5.2 Rättsfall om ofredande med anknytning till sexuellt ofredande	71
5.2.1 RH 1999:119	71
5.2.2 RH 2006:57	72
5.2.3 Hovrätten för Övre Norrland dom 2008-03-04 mål nr B 88-08.....	73
5.2.4 Hovrätten för Nedre Norrland dom 2008-10-03 mål nr B 365-08.....	74
5.2.5 Göta hovrätt dom 2008-11-10 mål nr B 2536-08.....	75
5.2.6 Hovrätten för Övre Norrland dom 2008-11-25 mål nr B 184-04.....	77
5.3 Avslutande kommentar	78
6 Förolämpning 5 kap 3 § BrB.....	79
6.1 Förolämpning.....	79
6.2 Förolämpning med anknytning till sexuellt ofredande.....	80
6.2.1 NJA 1997 s 359.....	80
6.2.2 Hovrätten för Västra Sverige dom 2008-04-04 mål nr B 2312-07 och Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-10-06 mål nr B 2003-09	81
6.3 Avslutande kommentar	81
7 Rättspolitisk kommentar.....	82
Källförteckning	84
Bilaga A	86
Rättsfall tillhörande kapitel 3.1.....	86

Bilaga B	90
Rättsfall tillhörande kapitel 3.2.....	90
Bilaga C	92
Rättsfall tillhörande kapitel 3.3.1	92
Bilaga D	94
Rättsfall tillhörande kapitel 3.3.2	94
Bilaga E	95
Rättsfall tillhörande kapitel 3.3.3	95
Bilaga F	96
Rättsfall tillhörande kapitel 3.3.4	96
Bilaga G	98
Rättsfall tillhörande kapitel 3.3.5	98
Bilaga H	99
Rättsfall tillhörande kapitel 3.3.6	99
Bilaga I	101
Rättsfall tillhörande kapitel 3.3.7	101
Bilaga J	104
Rättsfall tillhörande kapitel 5.....	104
Bilaga K	105
Rättsfall tillhörande kapitel 6.....	105

Förord

Jag vill inleda med att först tacka min handledare Gösta Westerlund för värdefulla råd och handledning vid mitt uppsatsskrivande. Jag vill även tacka den administrativa personalen på Sveriges sex hovrätter för sin vänlighet och hjälpsamhet med att skicka mig material för uppsatsen.

Jag vill även tacka för allt stöd jag fått av mina föräldrar, Christer och Barbro. Jag klarade med nöd och näppe högstadiet, jag klarade inte av gymnasiet, men jag klarade iallafall av att ta en juristexamen.

Jag vill också rikta ett stort tack, samt min ofta misslyckade kärlek till mina närmaste vänner Erik, Long, Hanin, Valon, Robert, Pawel och Dan, för er envisa och orubbliga tro på min förmåga att ta mig igenom juristprogrammet. Utan era ord, era ofattbara livsöden, oförglömliga och aggressiva plumpkvällar, återkommande telefonsamtal om Jorn, samtal om kärlek och hur man lägger upp halsduken som en mur, den inrullande mobila sängen, sena nätter med football managers databas samt studier av fake razor, hade min ibland mödosamma resa genom universiteten samt terminerna varit oändligt mycket svårare och tråkigare. Ni är alla extremt viktiga i mitt liv.

Jag vill även passa på att tacka andra jag har mött under mina år på universiteten, framtida skickliga jurister, läkare eller lärare; Alexandra G, Ann-Sofie G, Arlinda C, Desirée B, Emma K, Filip W, Hasse B, Isabelle R, Jessica E, Leya I, Marcus R, Maximilian B, Nicklas H, Robin P, Thomas N, Åsa D, Åsa R.

Jag ägnar även några tankar och ett tyst tack till Linda. Jag hoppas att du vilar i frid.

Slutligen vill jag tacka min dotter Natalie. Oavsett hur historien och mina handlingar har format och kommer att forma vår relation, är du min inspiration.

Ekonomiska biblioteket, Balkong 2 längst till höger, Göteborg 2006-2011

Sammanfattning

I denna uppsats undersöks sexualbrottet sexuellt ofredande som det stadgas ansvar för i 6 kap 10 § BrB. Lagrummet jämförs med de närliggande brotten ofredande 4 kap 7 § BrB och förolämpning 5 kap 3 § BrB.

I denna uppsats konstateras att med sexuellt ofredande menas en handling där gärningsmannen har ett uppsåt till gärningsbeskrivningen men också att gärningsmannens handlande varit till för att reta eller tillfredställa dennes sexualdrift. Det sistnämnda kravet saknas vid blottande, där det räcker att handlingen varit ämnad att väcka obehag.

Lagtexten får enligt både gällande rätt och tidigare ordalydelser anses vara allmänt skriven, vilket har varit en förutsättning, då dess tillämpningsområde varit så pass omfattande. Med hänvisning till förarbetena kan man dock belysa några viktiga grundläggande faktorer som måste beaktas vid bedömningen. Den första är här att vad som faller inom tillämpningsområdet för sexuellt ofredande ständigt är i rörelse och följer utav samhällets utveckling och normer. Det är också med hänvisning till denna bedömning som enligt min uppfattning de största svårigheterna för rättsinstanserna uppkommer. Det går därmed inte att stirra sig blind på tidigare praxis, utan man måste hela tiden se till vart samhället befinner sig idag. Förarbetena tar även upp det viktiga faktum att en handling eller val av ord mellan en vuxen och ett barn kan bedömas olik den mellan två vuxna.

Lagrummets tillämpningsområde är förutom att gärningsmannens ska ha uppsåt till handlingen, att det ett finns krav på att handlingen ska rikta sig mot någon specifik person. Vidare krävs för ansvar att handlingen varit till för att reta eller tillfredställa gärningsmannens sexualdrift. Detta krav gäller som tidigare berört dock inte vid ansvar för blottande enligt 6 kap 10 § 2 st första ledet. Vad gäller kravet på uppsåt hos gärningsmannen krävs att handlingen varit menad att kränka personens sexuella integritet. Detta får betydelse när gärningsmannen smygtittat, smygfotograferat eller smygfilmat sitt offer, men där denne menat på att avsikten aldrig har varit att bli upptäckt, vilket kommer att beröras senare i uppsatsen.

Vid studier av rättsfall kan man belysa att rätten i många fall inte hänvisar till tidigare praxis. Som konstaterat förändras samhället, dess tolerans och moral samt hur vi människor interagerar med varandra, något som rätten beaktar vid sin bedömning. Svåra gränsdragningar sker, vilka många kan diskuteras, såsom ska tillämpningsområdet för lagrummet anses vara lika stort om gärningsbeskrivningen varit mellan två elever på en högstadieskola eller två vuxna på en fest?

Trots att man kan dela in rättsfallen i olika kategorier återkommer vissa bevisvärigheter om brott föreligger och beviskravet om *ställt utom rimligt tvivel* måste vara uppfyllt. Den vanligaste får anses vara att ord står mot ord då de inblandade många gånger varit ensamma vid tidpunkten för gärningsbeskrivningen. Rätten har i många fall fått basera sin dom och sitt domskäl på de inblandades trovärdighet. Därav blir

stödbevisningen i form av vittnesmål om offrets reaktion efter det inträffade av yttersta vikt.

Vid en jämförelse med de närliggande brotten ofredande och förolämpning kan konstateras att om syftet tillika uppsåtet inte faller inom tillämpningsområdet för sexuellt ofredande, kan ansvar för gärningsmannens handlande sökas enligt rekvisiten för ofredande, men även i vissa fall enligt rekvisiten för förolämpning. Det kan här uppstå svåra gränsdragningsproblem, där samma handling eller ordval kan bedömas enligt olika lagrum, eller anses helt falla utanför brottsbalkens tillämpningsområde.

Det råder som ovan konstaterat tydliga svårigheter vad gäller gränsdragningen mellan sexuellt ofredande och ofredande. Man bör ha i åtanke är att skillnaden vad gäller brottsrubriceringen är beroende av gärningsmannens syfte. När handlingen inte varit att reta eller tillfredsställa gärningsmannens syfte kan handlingen inte bedömas såsom sexuellt ofredande och kan sålunda komma att bedömas som ofredande.

För att handlingen ska bedömas vara inom tillämpningsområdet för ofredande krävs att handlingen ska innebära ett hänsynslöst beteende och för detta krävs att handlingen enligt en vanlig värdering kan sägas utgöra en kännbar fridskränkning. Vad som menas med detta får utläsas med hjälp av rättsinstansernas domskäl som ofta bara väljer att konstatera att ofredande föreligger, utan att ytterligare motivera sitt ställningstagande.

Till skillnad från ofredande kan man anse att gränsdragningen mellan förolämpning och sexuellt ofredande är mer tydlig. Detta trots det faktum att exakt samma ord borde kunna ge olika brottsrubriceringar, beroende på omständigheterna. Avsaknaden av rättsfall som berör nämnda gränsdragningsproblem talar också för att det sällan, med undantag av NJA 1997 s 365, aktualiseras någon sådan frågeställning. Man kan avslutningsvis anse att skillnaden mellan de olika brottsrubriceringarna får anses vara både tydlig och tillfredställande, samt inte borde skapa några större gränsdragningsproblem vid en rättslig prövning.

I denna uppsats argumenteras att gällande rätt inte är tillfredställande. Det kan anses vara motiverat att även smygtittande, smygfotograferande och smygfilmade ska anses innefattas i lagrummet. När gärningsmannens agerande vid dessa former av smygande varit sexuellt relaterat, bör detta handlande anses förenligt med såväl lagrummets som kapitlets syfte. Enligt gällande rätt är det som tidigare konstaterats idag tillåtet att både smygtitta, smygfotografera och smygfilma. Vidare är det tillåtet med hänvisning till att gärningsmannens uppsåt inte har varit att bli upptäckt, när väl offret upptäcker denne. Sett ur ett de lege ferenda perspektiv kan därmed argumenteras för ett tillägg till gällande rätt.

Förkortningar

BrB	Brottsbalken
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätten
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop	Proposition
RH	Rättsfall från hovrätten
SOU	Statens offentliga utredningar
TR	Tingsrätten

1 Inledning

1.1 Bakgrund

I dagens samhälle läser eller hör vi ibland talas om människor som blivit antastade, sexuellt trakasserade eller i andra sammanhang utsatta för oönskade sexuella inviter, ord eller handlingar. I svensk lag betecknas dessa handlingar vanligtvis som sexuellt ofredande enligt 6 kap 10 § BrB. Vid brottsbalkens tillkomst (SFS 1962:700) betecknades brottet såsom otuktigt beteende. Det aktuella lagrummet hör till brottsbalkens sexualbrott i 6 kapitlet BrB, men paragrafen om sexuellt ofredande är subsidiär till nästan alla brott i detta kapitel. Detta står klart när man läser paragrafens första stycke, som hänvisar till de föregående paragraferna i 6 kapitlet BrB.

Det går inte att direkt svara på i vilka situationer som sexuellt ofredande är för handen, med beaktande av att gärningsbeskrivningens tillvägagångssätt, miljö och tidpunkt kan vara helt olik en annan. Någon kan exempelvis bli sexuellt ofredad i det egna hemmet, i matbutiken, genom ett brev på posten eller vid bardisken på den lokala krogen. Gärningsmannen kan vara någon för offret helt okänd, en arbetskollega, ens bästa vän eller till och med någon i den egna familjen.

Ansvar för sexuellt ofredande kan delvis grundas på samhällets moral och normer. I lagrummets första stycke stadgas ansvar för sexuell handling, medverkan eller beröring där barn under femton år är offer. I det andra stycket ska någon dömas som blottar sig på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlade kränker någon annans sexuella integritet. Lagrummets beskrivning är till synes väldigt bred, men syftet med gärningen måste falla inom paragrafens tillämpningsområde.

Bedömningen som rätten gör, främst när det gäller det andra stycket, är en bedömning som botten i vilka normer samhället har vid tiden för handlingen. En handling som vid brottsbalkens tillkomst bedömdes vara otuktigt beteende kan i dagens samhälle mycket väl komma att anses vara accepterad.

Trots att både brottsrubriceringen och gärningsbeskrivningen förändrats med tiden har det alltid funnits några grundläggande krav, för vad som ska anses falla inom lagrummets tillämpningsområde. Krav på att handlingen ska vara sexuellt relaterad, krav att handlingen ska rikta sig mot någon, krav att handlingen ska vara uppsåtlig samt krav om att handlingen ska tillfredställa eller reta gärningsmannens sexualdrift. När den aktuella handlingen inte kan anses uppfylla de ovan ställda kraven, föreligger inte ansvar för sexuellt ofredande och ansvar får då sökas i andra brottsrubriceringar såsom ofredande enligt 4 kap 7 § BrB eller förolämpning 5 kap 3 § BrB.

1.2 Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med denna uppsats är att närmare utreda och analysera lagrummet sexuellt ofredande, 6 kap 10 § BrB. För att kunna göra det, kommer uppsatsen även att avhandla de brott som kan uppkomma vid en gränsdragning mot andra brottsrubriceringar, ofredande 4 kap 7 § BrB och förolämpning 5 kap 3 § BrB.

Vidare är syftet att belysa hur ansvaret för sexuellt ofredande förändrats med tiden avseende gärningsmannens uppsåt, samt belysa hur tolkningen förändrats av vad som ska anses falla inom paragrafens tillämpningsområde.

Då gärningsbeskrivningen varierar i så hög grad, syftar uppsatsen även till att belysa detta, genom att analysera en stor mängd rättsfall och dela upp dessa i kategorier som närmare studeras. För att kunna uppfylla det övergripande syftet ska följande frågeställningar söka besvaras.

1. Vad anses falla inom tillämpningsområdet för ansvar för sexuellt ofredande i teorin?
2. Vad anses falla inom tillämpningsområdet för ansvar för sexuellt ofredande i praktiken?
3. Hur ställer sig brottet sexuellt ofredande mot närliggande brott såsom ofredande och förolämpning och vilka gränsdragningsproblem kan här uppstå?
4. Kan dagens lagstiftning tillika tolkning av lagrummet anses vara tillfredställande och om svaret på denna fråga är nekande, vilka eventuella lösningar som kan ges.

1.3 Metod och material

Metoden som används är klassisk rättsdogmatisk. Uppsatsen riktar in sig på vad som är gällande rätt. Men rättskällevärdets alla delar är vid studier för denna uppsats inte helt tillfredställande då dels doktrin är sparsmakad och dels förarbetena får anses vara allmänt skrivna. Detta beror delvis på brottets art men också med hänvisning till att brottet är subsidiärt till de flesta andra sexualbrott. Samma kan också anses gälla för de närliggande brotten ofredande och förolämpning.

Metoden och materialet för denna uppsats har därav i stor omfattning hämtats från såväl publicerade som opublicerade rättsfall. Vid studier av brotten ofredande och förolämpning har enbart studerats rättsfall som har anknytning till sexuellt ofredande vad gäller gränsdragningsfrågor som rör brottsrubriceringen.

Vad gäller studier av rättsfall rörande sexuellt ofredande har publicerade fall kompletterats med opublicerade fall, vilka har hämtats in och beställts vid besök på de sex hovrätterna i Sverige. I tur och ordning har jag besökt Hovrätten för västra Sverige, Hovrätten för övre Norrland, Svea Hovrätt, Göta Hovrätt, Hovrätten för Skåne och Blekinge samt Hovrätten för nedre Norrland. Vid dessa besök har rättsfall som i huvudsak behandlat brottet sexuellt ofredande sökts vid de olika hovrätternas offentliga databaser. Databaserna innehåller rättsfall som sträcker sig drygt fem år tillbaka i tiden. Vid dessa sökningar har databaserna bara listat det primära brott som åtalet byggts på, vilket lett till ett okänt bortfall av domar. Vid beställning av dessa rättsfall har hovrätterna valt olika tillvägagångssätt vad gäller att skicka materialet. Från flera hovrätter har jag fått utskrivna rättsfall hemskickade per post medan från resterande har jag fått inskannade kopior sända per e-post.

De insamlade rättsfall som rör sexuellt ofredande, 228 till antalet, har sedan delats upp i olika avsnitt, med beaktande av lagrummets utformning samt gärningsbeskrivningen. Valet av innehållet i vissa avsnitt bygger på vilka typer av sexuellt ofredande som varit vanligast förekommande eller för att belysa olika aspekter för lagrummets tillämpningsområde. Flera fall kan placeras i flera avsnitt och som exempel på detta kan nämnas rättsfall som rör sexuellt ofredande i skolmiljö, där gärningsmannen varit offrets lärare. Med hänvisning till gärningsbeskrivningen, skulle fallet likväl kunna hamna under avsnittet om sexuellt ofredande i yrkesutövningen. Jag har valt att dela upp rättsfallen till de avsnitt där jag huvudsakligen anser att de hör hemma. I vissa fall har mina val grundats på att belysa olika problem inom tillämpningsområdet för sexuellt ofredande. Vidare har jag valt att utförligt redogöra för ett eller flera rättsfall inom varje avsnitt samt sammanfatta de övriga fallen i slutet av varje del. För en möjlighet till ytterligare studier av rättsfallen i hänvisar jag till bilagorna A-K där rättsfallens nummer återfinns.

Vid studier och analys av de rättsfall som avhandlas i denna uppsats har jag bara haft tillgång till de domslut och domskäl som följer utav fallen och har därav inte haft tillgång till de eventuella vittnesutsagor, bevismaterial eller övrig utredning som rättsinstanserna har använt sig av. När jag uttalar mig vid studier och analys utgår jag därför från det material som jag har haft tillgång till.

1.4 Avgränsningar

Vid studier av sexuellt ofredande, såväl som de närliggande brotten ofredande samt förolämpning, har jag i stort sett varit begränsad till praxis. Jag har därför varit tvungen att göra en del avgränsningar vad avser området. Vad gäller rättsfall som rör ofredande respektive förolämpning, har jag endast valt ut fall där gränsdragningsfrågor uppstått i förhållande till sexuellt ofredande samt där rätten diskuterat gränsdragningen i sina domskäl. Vid sökning av rättsfall som behandlar förolämpning med anknytning till sexuellt ofredande fanns det enligt min mening bara ett fall utav de jag fann, som väl tog upp gränsdragningsfrågan. Men för att förtydliga skillnaden mellan de olika brotten valde jag att kort sammanfatta två andra fall där det dock aldrig förelåg någon gränsdragningsfråga i förhållande till sexuellt ofredande.

När det vidare kommer till rättsfall som behandlar sexuellt ofredande har följande avgränsningar gjorts. Vad gäller rättsfall som tas upp i anslutning till kapitlet som introducerar sexuellt ofredande har jag valt ut fall som dels har en klar anknytning till ofredande eller förolämpning och som dels förklarar sexualbrottens tillämpningsområde. De rättsfall som ligger till grund för kapitel 3 har dock valts utifrån sexuellt ofredande som företeelse och har ingen direkt anknytning till vare sig ofredande eller förolämpning.

Vid min sökning av rättsfall från landets hovrätter har jag enbart valt rättsfall där åtalet för sexuellt ofredande åter har varit uppe för bedömning i hovrätten. Jag har därmed valt bort fall som antingen hovrätten inte gav prövningstillstånd eller som i hovrätten bara behandlade påföljdsfrågan.

1.5 Disposition

I kapitel 2 introduceras brottet sexuellt ofredande. Här kommer jag närmare att studera lagrummets olika ordalydelser och lagändringar samt skälen till dessa. Här kommer även flera rättsfall att tas upp som har anknytning till de närliggande brotten ofredande och förolämpning, eller som behandlar tillämpningsområdet för brottet.

Kapitel 3 är uppsatsens stora kapitel och däri studeras rättsfall som behandlar sexuellt ofredande och som redan nämnts är dessa uppdelade i olika avsnitt utifrån lagrummets utformning. Jag har i denna del valt att i anslutning till varje avsnitt redogöra närmare för minst ett rättsfall och sedan sammanfatta de övriga i slutet av varje del. Det huvudsakliga syftet är att i detta kapitel djupgående penetrera ämnesvalet och därmed kunna besvara två av de fyra frågeställningar som ställts. I slutet av kapitlet kommer att ges några avslutande reflektioner.

Vidare kommer jag i kapitel 4 diskutera påföljden vid ansvar för sexuellt ofredande. Jag kommer i detta kapitel att redogöra för några av de rättsfall där brottet bedömts leda till ett längre fängelsestraff.

För att skapa en grundläggande förståelse för mitt ämnesval kommer jag i kapitel 5 och kapitel 6 att redogöra för brotten ofredande samt förolämpning. Denna redogörelse tar sin utgångspunkt i nämnda lagrum och förutsättningarna för ansvar enligt dessa. I likhet med kapitel 2 kommer även här rättsfall tas upp.

En rättspolitisk diskussion, de lege lata, de lege ferenda, kommer avslutningsvis ges i kapitel 7. Mina analyser finns dels i slutet av varje kapitel och avsnitt, men finns också direkt i anslutning till de upptagna rättsfallen.

2 Sexuellt ofredande 6 kap 10 § - en introduktion

Sexuellt ofredande är ett sexualbrott som kan aktualiseras när andra sexualbrott inte kan anses vara tillämpliga. I detta kapitel kommer att redogöras för både nuvarande utformning av lagrummet såväl som tidigare lagändringar och ordalydelser. Vidare kommer flera rättsfall tas upp som tar upp lagrummets tillämpningsområde. Syftet med kapitlet är att introducera gällande rätt, men också att med hjälp av studier av tidigare ordalydelser och motiv bakom lagändringarna, skapa en förståelse för tillämpningsområdet inför nästkommande kapitelstudier av rättsfall.

2.1 Sexuellt ofredande – enligt tidigare svensk lag

6 kap 6 § BrB

Den som berör barn under femton år på sedlighetssårande sätt, dömes, om gärningen ej är belagd med straff enligt vad förut i detta kapitel är sagt, för otuktigt beteende till böter eller fängelse i högst ett år.

Detsamma skall gälla, om någon blottar sig för annan på sätt som är ägnat att väcka anstöt eller eljest genom ord eller handling som uppenbart sårar tukt och sedlighet uppträder anstötligt mot annan.

Vid brottsbalkens tillkomst stadgades i 6 kap 6 § BrB om brott för otuktigt beteende. Innan brottsbalken trädde ikraft gällde 1864 års strafflag (SL) och paragrafen i brottsbalken hade där främst sin motsvarighet i SL 18:13 andra punkten. SL 18:13 omfattade ganska olikartade handlingar, som dock alla hade gemensamt att de var sårande för den sexuella anständighetskänslan. I paragrafens första punkt stadgades ansvar för den som spred ut eller sålde bland annat skrift eller bild som sårade tukt och sedlighet. I lagrummets andra punkt avsågs fall där man genom annan gärning sårat tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse tillkom. Påföljden var vid den tiden i båda fallen böter eller fängelse.

Med tillkomsten av brottsbalken delades de sinsemellan olikartade handlingarna upp, så att vissa av dessa hamnade i ett kapitel om sexualbrott, medan de övriga hamnade i ett kapitel om brott mot allmän ordning. I propositionen 1962:10 *med förslag till brottsbalk*, uttalade sig departementschefen om uppdelningen. Enligt departementschefen var principen för uppdelningen, att sådana handlingar som kunde innefatta angrepp i sexuellt hänseende mot en enskild person skulle urskiljas och hamna i det sjätte kapitlet brottsbalken.¹ Departementschefen menade på att endast de praktiskt mest betydelsefulla fallen av otuktiga handlingar som riktades mot en enskild person och som innebar typiska avarter av sexuellt beteende skulle hamna under benämningen otuktigt beteende.² Vidare skulle övriga fall av angrepp med sexuell inriktning mot enskild person, såsom sedlighetssårande beröring av vuxen person, oanständiga förslag

¹ Prop 1962:10 s 185.

² Ibid

och yttranden främst täckas av paragrafen om ofredande enligt 4 kap 7 § BrB.³ Vad gällde situationer där handlingen inte inriktade sig mot någon bestämd person, utan en större eller mindre krets av utomstående, borde detta behandlas i kapitlet om brott mot allmän ordning.⁴

Enligt 6 kap 6 § BrB beskrevs den brottsliga handlingen såsom att någon i annat fall än förut i kapitlet, på ett sedlighetssårande sätt berört annan eller blottat sig själv, eller på annat sätt i ord eller i handling uppträtt sedlighetssårande. Huruvida en handling var att anse som sedlighetssårande eller inte, lämnades över till domstolarna att bedöma enligt förarbetet.⁵ Jareborg framhävde i sin kommentar av lagrummet att exhibitionister ytterst sällan var farliga.⁶ Jareborg ansåg vidare att blottande inför annan i praktiken gällde män som i övrigt påklädda, blottade könsorganet för att få sexuell stimulans genom reaktionen hos den, mot vilken handlingen riktat sig.⁷ Den som i annat exhibitivt syfte (t.ex. urinera) och därmed blottade sig ansåg Jareborg inte göra sig skyldig till otuktigt beteende, men eventuellt förargelseväckande beteende.⁸

En och samma handling kunde anses sedlighetssårande om den ägt rum inför en minderårig, men inte om handlingen ägt rum inför en vuxen.⁹ Förarbetet tog även upp det faktum att uppfattningen vad som var sedlighetssårande kunde växla mellan tids- och miljöförhållanden.¹⁰ Samtycke kunde enligt Jareborg utesluta ansvar endast om detta gavs av någon som fyllt 15 år, medan samtycke som grundades på vilseledande, exempelvis att någon genomfört en kroppsundersökning efter att ha ljugit om att denne varit läkare, inte var relevant.¹¹

Efter att paragrafen varit i kraft under flera decennier, ändrades den i och med proposition 1983/84:105 *om ändring i brottsbalken m.m. (sexualbrotten)*, se nedan.

³ Ibid

⁴ Prop 1962:10 s 186.

⁵ Prop 1962:10 s 183.

⁶ Jareborg, Nils: *Brottet första häftet – Grundbegrepp brotten mot person*, P.A. Norstedt & Söners förlag, första upplagan, Lund 1979 s 273.

⁷ Jareborg s 273.

⁸ Jareborg s 274.

⁹ Prop 1962:10 s 183.

¹⁰ Ibid

¹¹ Jareborg s 274.

6 kap 7 § BrB

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, sexuellt berör barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd, döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.

Detsamma skall gälla, om någon blottar sig för annan på sätt som är ägnat att väcka anstöt eller eljest genom ord eller handling på ett uppenbart sedlighetssårande sätt uppträder anstötligt mot annan.

Bakgrunden till ändringen var att utvidga straffansvaret till att även avse fall då någon förmådde barnet att företa eller medverka i handling med sexuell innebörd, t.ex. i samband med posering.¹² Det diskuterades i förarbetet huruvida blottande och liknande anstötliga handlingar borde vara straffbelagda när de riktade sig mot vuxna.¹³ Sexualbrottskommittén anförde att handlingar såsom blottande som regel kunde bestraffas som förargelseväckande beteende enligt 16 kap 16 § BrB eller såsom ofredande enligt 4 kap 7 § BrB.¹⁴ Men med hänvisning till att många remissinstanser, främst kvinnoorganisationer framhållit att blottande ofta upplevdes som synnerligen obehagligt saknades skäl att ta bort denna del i brottsrubriceringen.¹⁵ Vidare tog förarbetet upp att straffansvar inte skulle komma ifråga om en vuxen person under lek med ett barn kom att beröra barnets blottande könsorgan, samt att barnets uppfattning inte hade någon betydelse för straffansvar.¹⁶

Den nya lydelsen gällande brottsrubriceringen ändrades inte, men i och med proposition 1992/93:141 *om ändring i brottsbalken m.m.* ändrades straffet till fängelse i högst två år för sexuellt ofredande.

6 kap 7 § BrB

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel sexuellt berör barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd, döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år.

Detsamma skall gälla, om någon blottar sig för annan på sätt som är ägnat att väcka anstöt eller eljest genom ord eller handling på ett uppenbart sedlighetssårande sätt uppträder anstötligt mot annan.

Enligt departementschefen kunde straffet för sexuellt ofredande jämföras med straffen för andra brott såsom sexuellt utnyttjande av underårig och sexuellt umgänge med barn,

¹² Prop 1983/84:105 s 34.

¹³ Prop 1983/83:105 s 35.

¹⁴ Ibid

¹⁵ Ibid

¹⁶ Prop 1983/84:105 s 56.

vilket både föreskrev som maxstraff fängelse i fyra år.¹⁷ Med denna hänvisning ansåg departementschefen att den betydande straffskillnaden inte var motiverad, samt att bestämmelsen hade betydelse vid bekämpandet av barnpornografi.¹⁸ Vidare påtalades att sexuellt ofredande kunde medföra menliga konsekvenser för barnet, samt att om det drabbade en vuxen, att långvariga och omfattande sexuella ofredanden motiverade en höjning av straffvärdet.¹⁹

Paragrafens innehåll ändrades vidare i och med proposition 1994/95:2 *om ökat skydd för barn, ytterligare åtgärder mot sexuella övergrepp m.m.*, där ett nytt stycke infördes, se nedan.

6 kap 7 § BrB

Den som i annat fall än som avses förut i detta kapitel sexuellt berör barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd, döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år.

För sexuellt ofredande döms även den som genom tvång, förledande eller annan otillbörlig påverkan förmår någon som har fyllt femton men inte arton år att företa eller medverka i en handling med sexuell innebörd, om handlingen är ett led i framställning av pornografisk bild eller utgör en posering i annat fall än när det är fråga om framställning av bild.

Detsamma skall gälla, om någon blottar sig för annan på sätt som är ägnat att väcka anstöt eller eljest genom ord eller handling på ett uppenbart sedlighetssårande sätt uppträder anstötligt mot annan.

Bakgrunden till utvidgningen var att bestämmelsen om sexuellt ofredande i 6 kap 7 § 1 st BrB, bara omfattade barn under femton år. Med hänvisning till barnkonventionen som skyddade barn upp till arton år, framstod det som angeläget att förstärka skyddet för barn mellan 15 och 18 år, genom att utvidga bestämmelsen om sexuellt ofredande.²⁰ Enligt förarbetet ansågs det viktigt att höja åldersgränsen till skydd mot att utnyttjas som modell i pornografiska framställningar och vid sexuell posering.²¹ Det nya stycket motiverades vidare med att unga människor som utnyttjas i pornografiska sammanhang, inte själva kunde bedöma de långsiktiga konsekvenserna av sitt handlande och det fanns risk för att dessa ungdomar tog särskild social och känslomässig skada.²²

¹⁷ Prop 1992/93:141 s 33.

¹⁸ Ibid

¹⁹ Prop 1992/93:141 s 34.

²⁰ Prop 1994/95:2 s 20.

²¹ Ibid

²² Prop 1994/95:2 s 21.

2.2 Sexuellt ofredande – enligt gällande svensk rätt

6 kap 10 § BrB

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, sexuellt berör ett barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd, döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år.

Detsamma gäller den som blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet.

Den senaste ändringen i paragrafen kom med proposition 2004/05:45 *En ny sexualbrottslagstiftning*. Syftet med reformen var att förstärka och tydliggöra varje människas absoluta rätt till personlig integritet och sexuellt självbestämmande.²³ Som en del av reformeringen av 6 kap BrB, flyttades det tidigare andra stycket, till bestämmelsen om utnyttjande av barn för sexuell posering, nuvarande 6 kap 8 § BrB.

Enligt första stycket straffas den som sexuellt berör ett barn som inte fyllt 15 år om gärningen inte är något brott enligt de föregående paragraferna i 6 kapitlet BrB. Vidare döms för sexuellt ofredande när gärningsmannen förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd. Enligt förarbetet är en beröring sexuell om den har en sexuell inriktning i den mening att det är fråga om att söka reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift.²⁴ Med sexuell beröring avses andra sexuella beröringar än de som omfattas i begreppet sexuell handling.²⁵ En bedömning av handlingen i dess helhet är väsentlig i sammanhanget, inte minst beröringens varaktighet.²⁶ Handlingen ska ha en klar och för en vuxen person otvetydig sexuell prägel.²⁷ Vidare har barnets uppfattning eller inställning inte någon betydelse för det straffrättsliga ansvaret och ett eventuellt samtycke påverkar inte bedömningen av vad som utgör sexuellt ofredande.²⁸

Enligt andra stycket första ledet, bedöms det vara sexuellt ofredande, när en person blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag. En förutsättning för ansvar är att blottandet typiskt sett duger för, dvs. att den är ägnad att ge upphov till obehag.²⁹ Det är med andra ord inte den som utsätts för handlingen som avgör om den är att anse som anstötlig och stadgandet avser såväl handlingar mot barn som handlingar

²³ Prop 2004/05:45 s 19.

²⁴ Prop 2004/05:45 s 88.

²⁵ Dahlström, Mats m fl: *Brott och påföljder*, AB OTTO KR BRUUN, andra upplagan, Göteborg 2007 s 158.

²⁶ Ibid

²⁷ Prop 2004/05:45 s 149.

²⁸ Ibid

²⁹ Prop 2004/05:45 s 86.

mot vuxna.³⁰ Ett typfall är att en person är naken under ett ytterplagg och öppnar upp rocken inför en förbipasserande grupp.³¹ Enligt kriminalstatistiken är just blottande den helt dominerade gärningstypen i detta brott.³²

Enligt andra stycket andra ledet, straffas även den som genom ord eller handlande ofredar en annan person på ett sätt som är ägnat att kränka den andres sexuella integritet. Det är inte möjligt att göra en lista över ord som omfattas av paragrafen, även om en del av dem skulle kunna finnas på en sådan lista under lång tid.³³ 1998 års sexualbrottskommitté föreslog en utvidgad kriminalisering och regeringen delade åsikten att användandet av yttranden med sexuell anspelning eller könsord ofta framstår som anstötligt, men fann inte att en förändring av tillämpningsområdet av lagrummet skulle ha varit rätt sätt att angripa problemet.³⁴ Med handlande förstås här att beröra en person på ett oanständigt sätt och som exempel kan nämnas att gärningsmannen berör en kvinnas bröst, nyper en person i baken, eller ovälkomna sexuella kontakter via telefon eller e-post.³⁵ Någon sådan kränkning behöver inte ha uppstått i det enskilda fallet och offrets uppfattning av vad som är kränkande har inte någon avgörande betydelse.³⁶

Vad gäller den objektiva förutsättningen att den som genom ord eller handling ofredar någon annan, måste beaktas att sådana handlingar idag, inte sällan sker i helt andra syften än rent sexuella. Exempel på detta är svordomar som innehåller könsord eller handlingar för att kränka någon i största allmänhet. Enligt förarbetet bör bestämmelsen ses mot bakgrund av det sammanhang där den förekommer i brottsbalken, dvs. som ett straffrättsligt skydd för enskilda personer mot övergrepp av sexuellt slag.³⁷ Det innebär att bestämmelsen bör avgränsas till att träffa ord eller handlingar som har en sexuell inriktning på så sätt att de syftar till att reta eller tillfredställa gärningsmannens sexualdrift. Vad vidare gäller de objektiva förutsättningarna förutsätter dessa uppsåt, såtillvida att gärningsmannen inte behöver ha haft uppsåt att kränka den andre personens sexuella integritet. Det är här tillräckligt för ansvar att uppsåtet omfattar de omständigheter som innebär att gärningen varit ägnad att kränka den andra på detta sätt.³⁸

³⁰ Prop 2004/05:45 s 149.

³¹ Holmqvist, Lena m fl: *Brottsbalken En kommentar Del I*, Norstedts juridik AB, studentutgåva 6, Lund Stockholm och Uppsala 2009 s 6:45.

³² Dahlström m fl s 159.

³³ Holmqvist m fl s 6:46.

³⁴ Holmqvist m fl s 6:47.

³⁵ Dahlström m fl s 159.

³⁶ Prop 2004/05:45 s 86.

³⁷ Prop 2004/05:45 s 88.

³⁸ Prop 2004/05:45 s 149.

2.3 Sexuellt ofredande – rättsfall med anknytning till närliggande brott och lagrummets tillämpningsområde

Det saknas fall som tydligt behandlar gränsdragningsfrågan mellan sexuellt ofredande och ofredande eller förolämpning. I detta avsnitt kommer inledningsvis att redogöras för NJA 1996 s 418 där frågan var om den tilltalades handlande som bland annat innefattade smygfilmning samt smygfotografering, kunde anses falla inom sexualbrottens tillämpningsområde. Rättsfallet NJA 1997 s 359 får vidare anses vara det fall som vanligen refereras till vid gränsdragningsfrågan mellan sexuellt ofredande och de närliggande brotten ofredande och förolämpning. Frågan om handlingen skulle bedömas såsom sexuellt ofredande eller ofredande aktualiserades även i RH 2004:40. Avslutningsvis var frågan i RH 2010:9 om den tilltalades handlande kunde anses falla inom sexualbrottens tillämpningsområde.

2.3.1 NJA 1996 s 418

Den tilltalade Torbjörn A och målsäganden Lena S var vid tiden den aktuella tiden sammanboende. Torbjörn A hade vid ett tillfälle i deras gemensamma bostad försatt Lena S i vanmakt eller annat sådant tillstånd genom att utan hennes vetskap hålla sömnmedel i det glas hon drack ur. Den tilltalade hade därefter bland annat tagit av målsägandens trosor, smekt hennes underliv och onanerat tills han fått utlösning. Han hade även videofilmatiserat övergreppet och sedan använt filmen som onaniobjekt. Vidare hade Torbjörn A vid två tillfällen när Lena S sovit, fotograferat henne i erotiska poser och använt fotografierna som onaniobjekt. Torbjörn A förnekade brott och menade bland annat på att Lena S somnat genom självförvållad berusning. Åklagaren yrkade på att Torbjörn A skulle dömas för i första hand sexuellt utnyttjande och i andra hand för sexuellt ofredande.

Tingsrätten ansåg det inte styrkt att Torbjörn A mera varaktigt berört Lena S könsorgan och fann därmed att gärningen därför inte kunde bedömas som sexuellt utnyttjande. Däremot ansåg TR att den tilltalades handlande vid de olika tillfällena var att bedömas som sexuellt ofredande.

Hovrätten konstaterade i sitt domskäl att det i svensk rätt inte fanns något generellt förbud mot att utan samtycke fotografera en enskild person, trots att ett sådant förfarande i vissa fall kunde vara djupt integritetskränkande för den berörda personen. HovR ansåg därmed att fotograferingen inte kunde falla under allmänt åtal. HovR fortsatte med att pröva om Torbjörn A:s handlande kunde bedömas som sexuellt utnyttjande, men då beröringen endast varit flyktig kunde inte den tilltalade dömas för detta brott. Vad gällde frågan om sexuellt ofredande konstaterade HovR att brottet måste riktas mot en viss person och det måste ha varit fråga om en handling som sårat personens sexuella anständighetskänsla. Med hänvisning till att Lena S sovit under de aktuella händelseförloppen var hon inte medveten om den tilltalades handlande och kunde enligt HovR då självfallet inte kunnat ta anstöt av det. Omständigheten att Lena S i efterhand fått klart för sig vad som inträffat föranledde inte enligt HovR en annan bedömning.

Högsta domstolen hänvisade till HovR och konstaterade att det i svensk rätt inte fanns något generellt förbud att utan samtycke fotografera en enskild person. HD ansåg inte Torbjörn A:s videoinspelning eller hans fotografering därmed kunde utgöra något brott. Sammanfattningsvis bedömde HD med samma motivering som HovR att Torbjörn A:s handlande varken kunde anses vara sexuellt utnyttjande eller sexuellt ofredande.

Jag anser fallet vara högst intressant då det behandlar frågan huruvida smygfilmning och smygfotografering ska anses vara ett brott. I likhet med rättsinstanserna anser jag att sexuellt utnyttjande inte kunde komma ifråga då det inte var visat annat än att Torbjörn A endast flyktigt berört Lena S underliv. Vad gällde åtalet för sexuellt ofredande ansåg överinstanserna att detta inte kunde anses uppfyllt då målsäganden inte varit vid medvetande och därmed inte kunnat ta anstöt. Jag anser i likhet med överinstanserna att den tilltalades handlande inte kunde bedömas vara sexuellt ofredande men som jag återkommer till senare i denna uppsats kan fråga ställas om gällande rätt kan anses vara tillfredställande.

2.3.2 NJA 1997 s 359

Bakgrunden var att den tilltalade Magnus L, som tjänstgjorde vid det aktuella tillfället som fänrik, stod åtalad för sexuellt ofredande. Magnus L hade under sin tjänstgöring fällt yttrandena ”har du varit inne på toaletten och knullat”? samt ”hora”, riktade mot värnpliktiga Carina F. Tingsrätten hade bedömt handlingen som sexuellt ofredande medan hovrätten bedömt det vara ofredande.

Föredraganden, revisionssekreteraren Tegner ställde sig inledningsvis frågan om brottet skulle bedömas som sexuellt ofredande, ofredande eller förolämpning. Denne konstaterade att för att en handling skulle anses sedlighetssårande måste den rikta sig mot en viss person. Föredraganden konstaterade att den tilltalades handlingar som både var kränkande samt haft en sexuell innebörd, hade riktat sig mot målsäganden, samt att den tilltalade vid det aktuella tillfället var i sällskap med två manliga värnpliktiga. Med detta som grund föreslog föredraganden att den tilltalade skulle dömas för sexuellt ofredande.

Högsta Domstolen bedömde att Magnus L:s uttalanden visserligen innehöll ord med sexuell innebörd som i allmän mening kunde anses anstötliga. Med hänvisning till den dåvarande brottsbalkskommentaren kunde bedömningen av vad som låg i uttrycken uppenbart sedlighetssårande och anstötligt, färgas av sammanhanget som brottsbeskrivningen förekom i BrB. Vidare hänvisade HD till att bedömningen huruvida en handling varit sedlighetssårande kunde bero på vem den riktats mot och växla med tids- och miljöförhållanden.

HD hänvisade till utredningen och till det faktum att Magnus L riktat sina uttalanden som ett led i en tillrättavisning till en underordnad värnpliktig, samt att uttalandena bottnat i att Magnus L inte ansåg denne ha reglementsenlig klädsel. Med denna motivering konstaterade HD att Magnus L inte uppträtt på ett uppenbart sedlighetssårande sätt i den mening som avsågs i brottsbalkens bestämmelse. HD ogillade därmed åtalet.

Två justitieråd var skiljaktiga. Den första skiljaktige, JustR Beckman, anförde att uttalandena hade en sexuell inriktning och fick anses vara uppenbart sedlighetssårande. Att Magnus L kunde antas ha gjort uttalandena mer för att förnedra Carina F än för egen sexuell tillfredsställelse, påverkade inte bedömningen enligt JustR Beckman, eftersom endast de objektiva förutsättningarna var nödvändiga för hur gärningen skulle rubriceras.

JustR Nyström hänvisade i sin tur dels till det faktum att målsäganden frivilligt ansökt om att få fullgöra värnplikt, samt dels till att denna miljö var mansdominerad. Magnus L:s fråga hade vidare bara riktat sig till henne, i en för henne utsatt situation. Då handlingen var att betrakta som ett anstötligt angrepp ansåg JustR Nyström att Magnus L gjort sig skyldig till sexuellt ofredande.

Det ovan nämnda rättsfallet brukar vara det fall som oftast hänvisas till för förståelse av tillämpningsområdet för sexuellt ofredande. Jag anser i likhet med majoriteten i HD att Magnus L:s uttalanden inte var av den karaktär som skulle kunna leda till ansvar för sexuellt ofredande. Det saknas enligt min mening flera anledningar till att en sådan bedömning skulle anses vara rimlig. Det första är att man måste se till omständigheterna vid tidpunkten då Magnus L uttalat sig. Det var här fråga om en överordnad inom det militära som tillrättavisade en underordnad värnpliktig. Vidare anser jag uttalandena vara av karaktären skällsord och trots att ordalydelsen var sexuell samt innefattade könsord, kunde det inte falla inom det tillämpningsområde och syfte som gäller för sexuellt ofredande. Slutligen vill jag trycka på det faktum att det knappast kan anses som Magnus L handling syftat till att tillfredställa hans sexualdrift, utan i så fall handla om att tillfredställa hans ilska.

2.3.3 RH 2004:40

Den tilltalade S. J hade tillsammans med två andra som vid brottstillfället inte fyllt femton år, hackat sig in på målsägande J. N:s hemsida på mötesplatsen för ungdomar lunarstorm. Väl inne på hennes profil hade S. J ändrat hennes profil på så sätt att de svarat på ett frågeformulär som beskrev innehavaren på hemsidan på ett felaktigt sätt, med sexuellt kränkande anspelningar. S. J hade vidare på olika ställen på S. J:s hemsida skrivit texter med sexuellt kränkande innehåll samt skickat e-postmeddelande från hemsidan till bland annat J. N:s pojkvän med sexuellt kränkande innehåll. S. J erkände att han tagit sig in på målsägandens hemsida utan tillåtelse.

Tingsrätten inledde sitt domskäl med att gå igenom de tillfällen som S. J tagit sig in på J. N:s konto. Vad gällde brottsrubriceringen ansåg TR att S. J genom sitt handlande på ett uppenbart sedlighetssårande sätt uppträtt anstötligt mot målsäganden och även i övrigt betett sig hänsynslöst mot henne. TR ansåg att hans handlande borde bedömas i ett sammanhang och anses vara sexuellt ofredande enligt den dåvarande lydelsen 6 kap 7 § 3 st BrB. TR avslutade sitt domskäl med att kort kommentera att detta innebar att S. J inte kunde dömas för ofredande enligt 4 kap 7 § BrB.

Hovrätten valde till skillnad från TR att mera utförligt ta ställning till om S. J genom sitt handlande gjort sig skyldig till sexuellt ofredande. Efter att ha gått igenom rekvisiten för

sexuellt ofredande, kom HovR fram till att den brottsliga handlingen måste ha haft en utpräglad grad av sedlighetssårande karaktär samt varit kränkande. Enligt HovR:ns bedömning hade den tilltalade kränkt målsägandens sexuella integritet. Vidare menade HovR att det inte kunde anses föreligga något krav på att handlingen hade en sexuell inriktning såtillvida att den skulle vara ägnad att reta eller tillfredställa gärningsmannens sexualdrift. HovR dömde med denna motivering S. J för sexuellt ofredande till vård inom socialtjänsten.

Jag finner det här fallet högst intressant utifrån hovrättens domskäl, där hovrätten bortser från kravet på att handlingen ska ha varit ägnad att reta eller tillfredställa gärningsmannens sexualdrift. Mot bakgrund av det som framkommit avseende omständigheterna anser jag att hovrätten valt fel brottsrubricering. Med hänvisning till förarbetena står det enligt min uppfattning klart att ett utav kraven för att handlingen ska falla inom lagrummets tillämpningsområde, är att kravet rörande att handlingen retat eller tillfredställt gärningsmannen ska anses vara uppfyllt.

Jag håller med hovrätten så långt som att anse att den aktuella handlingen haft en utpräglad grad av sedlighetssårande karaktär samt varit kränkande. Men kravet rörande gärningsmannens syfte är grundläggande för att handlingen ska anses kunna falla inom lagrummets tillämpningsområde. Det framgår inte utav domskälen som något sådant syfte funnits, utan mer som karaktären av handlingen varit så pass sexuellt inriktad att den därav bedömts höra till lagrummet. Jag anser denna bedömning vara felaktig. Jag menar på att sett utifrån syftet, skulle en sådan här handling om nu inte gärningsmannen erkänt att han fått någon form av sexuell tillfredställelse genom sitt handlande, anses vara att betrakta såsom ofredande. Jag finner ytterligare stöd för min slutsats vid en jämförelse med de rättsfall som bedömts vara ofredande och som behandlas i kapitel 5 i denna uppsats.

2.3.4 RH 2010:9

Bakgrunden var att den tilltalade N. N under år 2005 kontaktade socialtjänsten för att få till stånd en undersökning av den nioåriga dotterns oskuld och att någon sådan undersökning inte kom till stånd. N. N erkände att han försökt föra in ett finger i målsägandens vagina för att kontrollera om hennes mödomshinna alltså var intakt, men bestred ansvar för brott. N. N:s syfte med hans agerande stämde väl överens med vad dottern uppgett vid polisförhören. Åklagaren hade i målet endast gjort gällande att N. N genom sitt handlande gjort sig skyldig till våldtäkt mot barn. För att en gärningsman ska kunna dömas för ett sådant brott måste gärningsmannen ha utfört en sexuell handling som med hänsyn till kränkningens art och omständigheterna i övrigt är jämförligt med samlag

Tingsrätten inledde sitt domskäl med att anse det utrett att N. N två gånger berört målsägandens könsorgan, att beröringen inte varit långvariga men heller inte flyktiga samt att syftet med dem varit att kontrollera målsägandens oskuld. TR ansåg det uppenbart att N. N genom sitt handlande allvarligt kränkt målsägandens sexuella integritet. Frågan TR ställde sig var om N. N:s handlade haft en påtaglig sexuell prägel,

dvs. om handlingen varit av sådan karaktär att den typiskt sett syftat till att väcka eller tillfredställa bådars eller enderas sexuella drift. TR konstaterade att handlingen inte hade varit av en sådan karaktär och saknade någon sexuell prägel och ogillade därmed åtalet.

I överklagandet till hovrätten yrkade åklagaren i andra hand att hovrätten skulle döma N. N till ansvar för grov misshandel med hänvisning till att N. N genom sitt förfarande tillfogat dottern smärta. Gärningen var att anse som grov med hänsyn till flickans låga ålder samt att N. N visat särskild hänsynslöshet genom att föra upp fingrar i hennes underliv.

Hovrätten konstaterade inledningsvis det vara visat att N. N:s handlande inte haft något sexuellt syfte och något ansvar för sexualbrott därför inte kunde bli aktuellt. Vidare ansåg HovR det utrett att N: N stoppat sina fingrar i dotterns slida. Då dottern varit i beroendeställning till sin far kunde hon inte lämna något samtycke som kunde frita N. N från ansvar. HovR ansåg vidare att N. N tillfogat dottern smärta och genom sitt agerande även kränkt hennes personliga integritet och dömde N. N för misshandel till fängelse i 4 månader.

Fallet är av intresse främst för de jämförelser som kan dras till sexualbrotten i 6 kapitlet BrB, däribland sexuellt ofredande. I likhet med rättsinstanserna anser jag att gärningsmannen saknade uppsåt och därmed inte kunde dömas för ett sexualbrott. I likhet med flera fall som kommer att behandlas i kapitlet om ofredande, kan en handling med sexuella inslag ändå inte anses falla inom sexualbrottens tillämpningsområde. Jag anser avslutningsvis att hovrättens domslut om ansvar för misshandel vara korrekt då det fanns ett uppsåt hos gärningsmannen att tillfoga dottern smärta genom sitt handlande.

2.4 Avslutande kommentar

Vid studier av brottet sexuellt ofredande enligt både gällande rätt och enligt äldre lydelse som lagrummet varit föremål för, är det slående hur lite som bortsett från ordalydelsen har förändrats. Vid brottsbalkens tillkomst benämndes handlingen såsom otuktigt beteende, vilket senare kom att ändras till sexuellt ofredande. Bortsett från en språklig modernisering, ett stycke om posering för barn mellan femton och arton år som först tillkom och senare togs bort, har syftet bakom lagrummet varit tydligt.

Lagtexten får enligt både gällande rätt och tidigare ordalydelser anses vara allmänt skriven, vilket har varit en förutsättning, då dess tillämpningsområde varit så pass omfattande. Med hänvisning till förarbetena kan man dock belysa några viktiga grundläggande faktorer som måste beaktas vid bedömning. Den första är här att vad som faller inom tillämpningsområdet för sexuellt ofredande ständigt är i rörelse och följer utav samhällets utveckling och normer. Det är också med hänvisning till denna bedömning som enligt min uppfattning de största svårigheterna för rättsinstanserna uppkommer. Det går därmed inte att stirra sig blind på tidigare praxis, utan man måste hela tiden se till vart samhället befinner sig idag. Förarbetena tar även upp det viktiga

faktum att en handling eller val av ord mellan en vuxen och ett barn kan bedömas olik den mellan två vuxna.

Av största betydelse är enligt min mening också kravet på att handlingen kan anses falla inom sexualbrotten i brottsbalkens 6 kapitel, dvs. att handlingen inte bara är sexuell till sin karaktär utan också ger gärningsmannen någon form av sexuell tillfredställelse. Det handlar med andra ord om en form av uppsåt som sträcker sig förbi den objektiva handlingen, till att också inneha en sexuell tillfredställelse för gärningsmannen. Detta krav gäller dock inte vid blottade, där det för ansvar räcker med att handlingen varit menad att väcka obehag. Tillämpningsområdet kan sammantaget synas väl brett men jag anser med hänvisning till det närliggande brottet ofredande och de brott som anses falla under det lagrummet, att så inte är fallet.

De ovan nämnda rättsfallen, främst NJA 1997 s 359 belyser hur en gränsdragning mot närliggande brott som ofredande och förolämpning ska ske och jag finner denna tolkning väl förenlig med syftet bakom lagrummet om sexuellt ofredande. Med hänvisning till föregående kapitel anser jag det därmed också tydligt vart gränsen mot de närliggande brotten ska dras.

Sammanfattningsvis kan kraven för lagrummets tillämpningsområde belysas. Förutom att gärningsmannens ska ha uppsåt till handlingen finns krav på att handlingen ska rikta sig mot någon specifik person. Vidare krävs för ansvar att handlingen varit till för att reta eller tillfredställa gärningsmannens sexualdrift. Detta krav gäller som tidigare berört dock inte vid ansvar för blottande enligt 6 kap 10 § 2 st första ledet. Vad gäller kravet på uppsåt hos gärningsmannen krävs att handlingen varit menad att kränka personens sexuella integritet. Detta får betydelse när gärningsmannen smygtittat, smygfotograferat eller smygfilmat sitt offer, men där denne menat på att avsikten aldrig har varit att bli upptäckt, vilket kommer att beröras senare i uppsatsen.

3 En studie av rättsfall rörande sexuellt ofredande

I detta kapitel ska närmare studeras rättsfall rörande sexuellt ofredande. Avsnitten i kapitlet är uppdelade utifrån lagrummets utformning där paragrafens första stycke behandlar sexuellt ofredande mot barn under 15 år, medan det andra styckets första del behandlar blottande och den andra delen i andra stycket behandlar ord och annat sexuellt ofredande ägnat att kränka personens sexuella integritet. Vidare kommer avsnittet som rör lagrummets andra stycke andra del att delas upp i flera delavsnitt som behandlar olika former av sexuellt ofredande. I varje avsnitt kommer ett eller flera fall att presenteras som belyser problematiken med lagens tillämpning eller rättsfall som tar upp intressanta frågeställningar. I slutet av varje avsnitt följer en sammanfattning. Kapitlet avslutas med en övergripande kommentar. Syftet med kapitlet är att närmare studera rättsfall och åskådliggöra de olika handlingar som medför eller inte medför ansvar för sexuellt ofredande.

3.1 Sexuellt ofredande mot barn under 15 år

Till denna kategori hör rättsfall där offret varit ett barn under 15 år. När gärningsmannen sexuellt berör eller får ett barn under 15 år att medverka i en sexuell handling stadgas ansvar enligt 6 kap 10 § 1 st BrB. Ansvar kan också sökas när gärningsmannen med ord sexuellt ofredar ett barn under 15 år enligt 6 kap 10 § 2 st andra ledet första delen. Gärningsmannen i denna kategori kan vara alltifrån ungdomar i senare tonåren till småbarnsföräldrar. Gärningsmannen kan vidare ha en nära relation till barnet i egenskap av sin roll som exempelvis styvpappa eller i någon annan form där barnet ser gärningsmannen som en fadersfigur.

Det första fallet i detta avsnitt tog upp frågan huruvida en äldre man av utländsk härkomst hade gjort sig skyldig till brott. I det andra fallet berördes lagens tillämpningsområde då en styvpappa bland annat smygfilmade sin styvdotter. Det tredje fallet behandlade frågan om en styvpappa som i sömnen berört sin styvdotter kunde anses falla inom lagens tillämpningsområde. I fallet därefter behandlades frågan om sexuellt ofredande förekommit i samband med att barnet åkt med färdtjänst där den tilltalade varit chaufför. Det sista fallet i detta avsnitt behandlade en situation som berörts i förarbetena, nämligen när en vuxen lekt med ett barn och beröring under leken skett.

3.1.1 Svea hovrätt dom 2006-05-15 mål nr B 4300-05

Den tilltalade Ten-Pao L berättade hur han vid det aktuella tillfället satt utomhus och tänkte på sina barnbarn som han saknade mycket, när han fick se flera barn som påminde honom om hans barnbarn. Han tog därför kontakt med barnen utanför restaurangen och de tillbringade ungefär en halvtimme tillsammans. Barnen hade blivit mycket glada av att träffa honom och alla flickorna hade omfamnat honom. Han såg att den minsta av flickorna tecknade samlagsrörelser med sina fingrar under tiden tillsammans med honom. Efter ett tag ville några av barnen bli bjudna på läsk och kaffe samt få pengar av honom. När han nekade dem detta hade de blivit besvikna och han tror detta kan ha varit ett motiv till att de inte berättat sanningen.

Tingsrätten bedömde att de tre målsägandenas ålder, varav två var 11-12 år gamla samt den tredje var 15 år, medförde att deras tillförlitlighet var låg. TR lade också vikt vid att de påstådda gärningarna, vilka bland annat bestod av beröring av flickornas bröst samt att den tilltalade uttalat sig om flickornas kroppar, utspelade sig vid en tid och på en plats då många människor passerade förbi. TR ansåg det märkligt att ingen av personerna som passerat skulle ha ingripit om Ten-Pao L verkligen hade sexuellt ofredat barnen. Vidare ansåg inte TR att Ten-Pao L:s berättelse varit osannolik. TR bedömde att på grund av de kulturella skillnaderna mellan barnen och Ten-Pao L kunde barnen ha missförstått dennes yttrande och gester och i efterhand tillagt dessa en sexuell innebörd. Mot denna bakgrund ansåg TR inte åtalet styrkt och ogillade målet.

Hovrätten konstaterade att flickornas berättelser stödde varandra och de inbördes avvikelser som förekom inte var sådana att det fanns skäl att ifrågasätta deras trovärdighet. Uppgifterna om Ten-Pao L:s beteende uteslöt enligt HovR annat än att den tilltalades handlande varit sexuellt inriktat. Det hade heller inte framkommit någon rimlig anledning för de tre flickorna att i samråd med varandra beskylla Ten-Pao L för allvarliga brott. Vad gällde Ten-Pao L:s uppgifter om hans kontakt med barnen och deras agerande ansåg HovR dessa osannolika. HovR fann mot denna bakgrund att flickornas berättelser skulle läggas till grund för bedömningen och dömde Ten-Pao L för sexuellt ofredande enligt dåvarande lydelsen 6 kap 7 § 1 st och 3 st BrB, till villkorlig dom i förening med dagsböter.

I detta rättsfall tas en vanligt förekommande förklaring från gärningsmannen upp, nämligen förklaringen att handlandet berott på dennes kulturella bakgrund. Jag finner detta argument högst intressant, särskilt med beaktande av det får anses vanligt förekommande som förklaring i fall som rör sexuellt ofredande. Som jag tidigare konstaterat ska man vid bedömning av lagrummets tillämpningsområde ta hänsyn till samhällets moral och värderingar. Frågan man härmed kan ställa sig är vilket samhälles värderingar som ska ligga till grund för bedömningen samt i vilken mån man ska beakta att den tilltalade kommer från en annan samhällsbakgrund.

Jag anser att rätten vid denna bedömning ska utgå från vad som kan anses vara acceptabelt i det svenska samhället. Det faller sig naturligt då vi befinner oss i Sverige där svensk lag är gällande rätt. Däremot anser jag att man måste till viss del beakta det faktum att den tilltalade kan komma från en annan kulturell bakgrund vid framförallt fråga om uppsåt föreligger. Här skulle man kunna argumentera för att en annan kulturell bakgrund ska kunna innebära att det i det enskilda fallet inte alltid föreligger uppsåt att kränka någon annans sexuella integritet.

3.1.2 Svea hovrätt dom 2007-10-16 mål nr B 1831-06

Bakgrunden var att den tilltalade Kjell-Ove H som vid den aktuella tiden sammanbodde med målsägande A:s mamma, vid två tillfällen under denna tid hade smygtittat på respektive smygfilmat målsägande A. Målsägande A berättade hur hon vid den första händelsen gått in i badrummet för att duscha. Hon hade då funnit en videokamera som legat under kläderna i tvättkorgen. Videokameran var riktad mot det ställe i badrummet

där hon stått och klätt av sig. Hon såg att inspelningsknappen på videokameran var påslagen när hon fann den. Händelsen hade inträffat innan hon fyllt 15 år.

Vid den andra händelsen, som skedde ungefär ett år efter det första, stod målsägande A mitt i sitt rum på bottenvåningen och skulle klä av sig för att gå till sängs. Då såg hon att Kjell-Ove H stod utanför hennes fönster och tittade på henne. Deras blickar möttes men Kjell-Ove H stod kvar en stund utanför fönstret. Målsägande A upplevde händelsen som obehaglig men inte lika kränkande som den tidigare händelsen.

Den tilltalade Kjell-Ove H berättade att han och målsägande A:s mamma hade sammanbott under fem år och anledningen till separationen var de nu åtalade händelserna. Vad gällde den första händelsen visste den tilltalade inte varför han filmat målsägande A. Han var inte nykter och han försökte filma målsägande A när hon gick för att duscha. Efter händelsen blev det kaotiskt för honom. Han mindes inte alls den andra händelsen. Han hade senare sagt att om någon stått utanför fönstret och tittat på målsägande A, så måste det ha varit någon annan.

Tingsrätten bedömde inledningsvis att målsägande A:s berättelse varit såväl trovärdig som tillförlitlig. TR noterade att hon vid de båda händelserna strax efteråt berättat om det inträffade för sin mamma. Hon hade även vid dessa händelser, särskilt efter den första, gråtit, vilket tytt på att någonting utöver det vanliga inträffat. TR ansåg vidare att Kjell-Ove H varit påtagligt alkoholpåverkad vid händelserna, vilket påverkade hans trovärdighet. Till detta kom den omständighet att Kjell-Ove H gällande den första händelsen medgett att han avsett att filma målsägande A, men inte närmare kunnat förklara varför. Enligt TR fanns det ingen annan förklaring än att Kjell-Ove H haft en sexuell avsikt med sitt agerande. Sammanfattningsvis bedömde TR att Kjell-Ove H agerat i enlighet med åtalet och dömde honom för sexuellt ofredande.

Vad gällde den första händelsen fann hovrätten i likhet med TR, det styrkt att Kjell-Ove H monterat kameran. Syftet med Kjell-Ove H:s agerande var uppenbarligen att smygfilma målsägande A och det rådde inget tvivel om att det skett i ett sexuellt syfte. Men HovR ansåg att i detta syfte låg också att Kjell-Ove H:s uppsåt inte hade varit att filmandet skulle komma till målsägande A:s kännedom. Enligt HovR bedömning var den tilltalade heller inte likgiltig inför en sådan möjlighet.

Frågan som HovR då ställde sig var om detta handlande var att anse som straffbart. Med hänvisning till gällande rätt konstaterade HovR att det inte fanns något förbud mot att utan samtycke fotografera eller filma en enskild person. HovR bedömde vidare att den situation som Kjell-Ove H avsett att filma var uppenbarligen integritetskränkande, samt att det rörde sig om den tilltalades 14-åriga styvdotter. Men med beaktande av gällande rätt bedömde HovR att det inte var brottsligt att filma en person utan vederbörandes vetskap.

Vad gällde den andra händelsen bedömde HovR det vara klarlagt att Kjell-Ove H tittat in genom fönstret när målsägande A skulle klä av sig. Med hänvisning till samma motivering vad gällde den första händelsen, ansåg HovR handlandet som klandervärt.

HovR utgick emellertid från att Kjell-Ove H:s uppsåt inte omfattat att målsägande A skulle ha upptäckt honom. HovR konstaterade att för att någon ska kunna dömas för sexuellt ofredande krävdes att gärningsmannen på ett uppenbart sedlighetsårande sätt uppträtt anstötligt mot målsäganden, enligt den gamla lydelsen i 6 kap 7 § 3 st BrB. Härav följde att det krävdes att målsäganden gjordes medveten om handlingen. I det aktuella fallet ansåg HovR att Kjell-Ove H avsett att titta på målsägande A i smyg. Med hänsyn till Kjell-Ove H:s uppsåt och eftersom det inte kunde anses straffbart att smygtitta på någon, ogillade HovR åtalet.

I likhet med vad hovrätten konstaterade föreligger det enligt gällande rätt inget förbud, varken mot att smygtitta, smygfilma eller att smygfotografera någon, men förslag finns för att lagstadga om förbud att fotografera annan där allmänheten inte har insyn.³⁹ I det här fallet ogillades åtalet med hänvisning till att den tilltalade saknade uppsåt att målsäganden skulle upptäcka hans smygtittande samt smygfilmade, men båda rättsinstanserna ansåg ändå att den tilltalades handlande haft ett klart sexuellt syfte. Här ogillade hovrätten båda åtalspunkterna, något som enligt gällande rätt får anses vara korrekt, trots att målsäganden faktiskt upptäckte att hon både blivit smygfilmad och smygtittad på. I nästa kapitelts rättspolitiska diskussion kommer jag att argumentera för att det behövs ett tillägg i paragrafen om sexuellt ofredande som behandlar sådana här situationer.

3.1.3 Svea hovrätt dom 2009-10-23 mål nr B 796-09

Den tilltalade Andres T var vid det aktuella tillfället gift och sammanbodde med målsägande A:s mamma Liliana D. Målsägande A berättade hur hon den aktuella kvällen hade haft svårt att sova och hon fick därför ligga och sova mellan sin mamma och den tilltalade Andres T. Hon vaknade mitt i natten av att Andres T kramade och pussade på henne. Hon kunde på grund av mörkret inte se om hans ögon var öppna. Hon märkte, när hon vaknade, att Andres T lagt hennes hand på sin hårda penis och att hans kalsonger var under snoppen. Hon hade då skrikit ”det här är inte möjligt, pappa pussar mig”. Andres T vände sig då om på ett sätt som gjorde att hon fick anledning att tro att han skulle ljuga för hennes mamma. Hon skrek ytterligare en gång samtidigt som hon skakade på sin mamma till dess denne vaknade.

Andres T berättade hur han vaknat av att han hörde skrik. Han hade då sina shorts i en normal position, det ville säga linningen var i midjehöjd. Målsägande A sade att den tilltalade försökt kyssa henne och att Andres T försökt ta hennes hand mot hans penis. Han sade då att antingen hade han eller hon drömt och att han tyckte om henne som ”sin dotter” och att han aldrig skulle kunna skada henne. Han hade ingen minnesbild eller känsla av att han vid tillfället haft erektion eller att någon rört hans penis. Han kunde inte tänka sig någon annan förklaring till det inträffade än att han i sömnen glömt bort att målsägande A var i sängen, vilket hon sällan brukade vara, och att han trott att han gjorde närmanden mot sin fru Liliana D. Det hade nämligen förekommit att han vaknat nattetid av att han och Liliana D haft sex med varandra.

³⁹ Se bl. a. NJA 2008 s 946 och SOU 2008:3.

Målsägande A:s mamma Liliana D vittnade om hur hon väckts bryskt av sin dotter. I det skedet vaknade Andres T. Hon kunde på hans sömndruckna ögon se att han hade sovit. Andres T blev nervös och började gråta när han fick klart för sig vad det var som målsägande A påstod skulle ha hänt. Han sade att han hade sovit och att han inte hade gjort det som påstods och att han aldrig skulle kunna göra målsägande A illa. Hon frågade dagen efter målsägande A om det hade hänt något liknande tillfällena, vilket målsägande A svarade nej på.

Tingsrätten ansåg i sitt domskäl att målsägande A varit mycket trovärdig samt att hennes uppgifter inte heller ifrågasatts av Andres T. Det fanns utifrån det som målsägande A hade berättat om Andres T:s handlande inte utrymme för att anta något annat än att Andres T:s handlande hade varit avsiktligt. Med denna motivering dömde TR den tilltalade för sexuellt ofredande.

Hovrätten ansåg i likhet med TR, det vara visat att Andres T hade berört målsäganden på ett sätt som kunde medföra ansvar för sexuellt ofredande. Frågan HovR då ställde sig var om det var klarlagt att Andres T haft för avsikt att beröra målsäganden på detta sätt. Den uppgift som målsägande A lämnat kunde enligt HovR inte ge någon direkt ledning i frågan om den tilltalade varit vaken. Däremot talade Liliana D:s uppgift om att hon uppfattade det som att Andres T faktiskt vaknade upp först när målsäganden skrek, för att den tilltalade inte varit helt vaken. HovR beaktade även uppgiften att det flera gånger hänt att Andres T i makarnas gemensamma säng på liknande sätt hade närmat sig Liliana D. Vid sin bedömning vägde HovR även in att det inte var Andres T som tagit initiativ till att målsäganden skulle sova tillsammans med makarna i deras säng. Då det inte gick att dra några säkra slutsatser i frågan om Andres T haft uppsåt att beröra målsägande A, ogillade HovR åtalet.

I likhet med det förra fallet i detta avsnitt, handlade det här om uppsåt förelåg. Här sov den tilltalade bredvid målsäganden vid tiden för händelsen. Enligt min mening kan man både finna goda argument för såväl tingsrättens som hovrättens bedömning utav fallet. Båda rättsinstanserna är enligt min mening överens om att flickan var trovärdig, men tolkar sedan den tilltalades uppsåt olika. Jag är benägen att hålla med hovrätten i dess ogillande av åtalet med hänvisning till att den tilltalade verkade sova eller var halvt sovande samt att han vid andra tillfällen inlett samlag i sömnen.

3.1.4 Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-11-09 mål nr B 2095-09

Den tilltalade Fekadu K arbetade åt färdtjänst och körde vid det aktuella tillfället hem målsägande A samt följde med denne in i bostaden och lånade toaletten. Målsägande A behövde åka färdtjänst då hon led av autism. Gärningsbeskrivningen i vilken Fekadu K ska ha berört flickans hals, förklarades av den tilltalade med att han försökt skydda henne då en bil passerat i snabb hastighet och målsäganden då verkat rädd.

Fekadu K nekade vidare till beröring innanför flickans tröja eller på hennes ben och gällande hans toalettbesök med öppen dörr, förklarades detta med att han ville visa att han inte tänkt stjäla något. Fekadu K berättade vidare att han pussat målsäganden på kinderna, men inte på munnen såsom flickan berättat. Enligt målsäganden hade även

den tilltalade sagt att han velat ha samlag med henne veckan efter. Föräldrar och skolpersonal vittnade vidare om målsägandens upprördhet i samband med det aktuella tillfället och att hon efteråt visat rädsla både för taxibilar och uniformerade chaufförer från det aktuella taxibolaget.

Tingsrätten ansåg målsäganden trovärdig och påtalade att för brott behövde inte gärningsmannens syfte vara att kränka offrets sexuella integritet med hänvisning till målsägandes unga ålder och dömde Fekadu K för sexuellt ofredande.

Hovrätten delade tingsrättens uppfattning om att målsäganden varit trovärdig men lade fram reflektioner mot bakgrund av hennes handikapp. Bland HovR:ns reflektioner togs bland annat upp målsägandens förmåga att kopiera saker från andra sammanhang, att flickan beskrivit chauffören som tjock, något som HovR inte ansåg, samt att kommentaren från den tilltalade om att ha samlag var menad för en dag då den tilltalade inte visste om han arbetade. Vidare fäste HovR vikt vid att förhören med målsäganden skett cirka två månader efter det inträffade, samt att målsägandens familj tagit händelsen hårt. HovR menade att det heller inte fanns ett obetydligt utrymme för att målsäganden kunde ha missuppfattat den tilltalades avsikter och belyste även det faktum att den tilltalade kom från en annan kulturell bakgrund. Sammantaget ansåg en oenig HovR att bevisningen inte hade den styrka som krävdes och ogillade därmed åtalet.

Hovrättens domskäl kan enligt mitt tycke delas upp i två delar, dels diskuteras utifrån den tilltalades version, dels se till målsägandens trovärdighet. Jag är inte helt tillfreds med den tilltalades berättelse och finner det svårförklarligt att denne besökte toaletten hemma hos målsäganden utan att stänga dörren. När den tilltalade insett att han inte borde ha följt med in i målsägandens hem, hade väl det funnits större skäl att ursäkta sig utan att besöka toaletten än att använda denna med öppen dörr? Vidare finner jag det märkligt att han pussat målsäganden på kinden när han sedan lämnade henne, med hänvisning till att han en kort stund innan varit medveten om att han inte ens borde ha besökt målsägandens hem.

Men det är svårt att anse beviskravet om ställt utom rimligt tvivel såsom uppfyllt, när målsäganden inte kunnat ge ett korrekt signalement på vem som sexuellt ofredat henne. Vidare måste beaktas de reflektioner som hovrätten gör avseende målsägandens handikapp. Jag anser det slutligen olyckligt att det tog två månader att förhöra flickan då man enligt min mening måste i högre grad beakta att familjens reaktion kan ha påverkat flickans berättelse.

3.1.5 Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2010-02-03 mål nr B 1511-09

Bakgrunden var att den tilltalade Mats A:s dotter Alicia A lekt med den 6-åriga målsäganden Ella H hemma hos den tilltalade. Ella H berättade samma dag för sin mamma att hon och Alicia A lekt med en doktorsväska på Alicia A:s rum när Mats A kommit upp och deltagit i leken. Mats A hade under leken bland annat undersökt om Ella H hade en bebis i magen. Mats A hade dragit ner hennes byxor och trosor till knäna och låtsades sedan ta ut bebisgen genom att föra sin hand fram och tillbaka över hennes rumpa. Hon tyckte det var roligt att leka doktor med Mats A.

Målsägandens mamma Suzanne H vittnade om hur hennes dotter efter att ha kommit från Alicia A berättade att de lekt doktor och att ”hon hade haft ont i magen och där nere hi hi”. I samband med tandborstningen och senare nattningen hade Suzanne H ställt fler frågor till Ella H om det inträffade.

Mats A berättade hur flickorna lekt med varandra den aktuella dagen och då Ella H berättade att hon hade ont i magen klappade han henne på magen och på rumpan. Någon vecka tidigare hade de plockat fram Alicia A:s leksaksdoktorväska och flickorna kan ha lekt med varandra och då tagit av sig byxorna innan han kommit in i rummet. Om han hade sett dem leka doktor skulle han ha sagt åt dem att sluta. Han hade i vart fall inte deltagit i en sådan lek. Han trodde att Ella H med bebisleken menade ett tillfälle då han skojat med dem och sagt att han skulle byta blöja på dem.

Tingsrätten konstaterade att Ella H vid de olika polisförhören lämnat en spontan berättelse som gett intryck av att vara självupplevd. TR noterade att hon även varit spontan med sitt kroppsspråk och hennes berättelse fick även stöd av Suzanne H:s uppgifter. TR fann vid en samlad bedömning att Suzanne H:s uppgifter gett sådant stöd åt vad Ella H berättat, att det var ställt utom rimligt tvivel att Mats A förfarit enligt gärningsbeskrivningen och TR dömde med denna motivering för sexuellt ofredande.

Hovrätten ansåg att Ella H:s berättelse vid polisförhören gett intryck av att vara självupplevd samt att hennes kroppsspråk varit övertygande. Men HovR noterade att Ella H vid tillfället var 6 år samt att hon inte hörts av rätten utan blott under förundersökningen, vilket innebar att hennes berättelse måste bedömas med särskild försiktighet. Då Suzanne H den aktuella kvällen ställt ledande frågor förelåg det enligt HovR ovisshet om Ella H blivit påverkad av sin mamma. Med hänsyn till det anförda ansåg HovR att det fanns utrymme för tvivel om Mats A:s skuld och ogillade därmed åtalet.

När det som här handlar om rättsfall där små barn kan ha blivit sexuellt ofredade, anser jag att man måste vara väldigt försiktig med att tolka barnens berättelse. Man måste även beakta föräldrarnas eller andras möjlighet att påverka barnets berättelse. I likhet med hovrätten anser jag att mammans frågor mycket väl kan ha påverkat målsäganden. Av omständigheterna framgår att målsäganden och hennes mamma samtalade om det inträffade vid några tillfällen innan barnet förhördes. Att barnets version under dessa samtal kan ha påverkats genom känslöytringar från Suzanne H:s sida eller genom att denne ställde ledande frågor, anser jag som inte helt osannolikt.

Jag ställer mig även frågande till om uppsåt verkligen förelåg hos Mats A, även om beröringen faktiskt hade skett. Om den tilltalade uppfattade det hela som en lek, må hans handlande vara att anse som opassande men inte brottsligt. Med hänvisning till det faktum att Mats A:s dotter hade en doktorsväska kunde Mats A mycket väl kunnat leka förlossning eller doktorsleken utan att något uppsåt förelåg.

3.1.6 Kommentar till avsnittet

När gärningsmannen sexuellt berör eller får ett barn under 15 år att medverka i en sexuell handling stadgas ansvar enligt 6 kap 10 § 1 st BrB. Kännetecknande för denna kategori får anses vara dess specifika tillämpningsområde samt liknande gärningsbeskrivningar som återkommer. Jag anser det vara av största vikt att konstatera att gärningsmannen vid denna typ av sexuellt ofredande inte kan anses ha något speciellt kännetecken såsom en ”ful gubbe”. Som nämnts i inledningen kan gärningsmannen vara en ung man i tjugoårsåldern som på fyllan pussar en liten pojke utanför pressbyrån mitt på dagen⁴⁰, eller en äldre elev i skolan som sexuellt ofredat en annan yngre elev⁴¹.

I de flesta fall kan även noteras att barnet ofta känt gärningsmannen sedan tidigare. Relationen kan många gånger ha sin bakgrund i att gärningsmannen känt familjen och det finns flera fall som tar upp detta. Exempel på sådana rättsfall är när barnet skulle hjälpa gärningsmannens fru med läxläsningen⁴² eller städat hemma hos gärningsmannen⁴³.

Bevisvärigheter är här likt många andra kategorier att det ofta handlar om ord mot ord samt huruvida det funnits motiv hos målsäganden att felaktigt utpeka den tilltalade för brottet. Rätten har bland annat fått utreda om anledningen till anmälan för brott berott på att den tilltalade haft exklusiv sprit som målsägandens velat ta del av⁴⁴, osämja mellan grannar⁴⁵, eller fall där målsäganden blivit arg för gärningsmannen ska ha sagt åt barnet att exempelvis inte fått ha andra kompisar som sovit över⁴⁶. Vidare är stödbevisning av stort intresse och vid flera tillfällen har rätten noterat gärningsmannens innehav av barnpornografi.⁴⁷ Vad avser barnens berättelser lägger rätten i likhet med fall som rör blottande och onanering, stor vikt vid barnens säregna beskrivning av det inträffade, som att gärningsmannen ville stoppa upp en peng i rumpan⁴⁸, eller velat leka lejonleken⁴⁹.

⁴⁰ (nr 56) Svea hovrätt dom 2010-02-10 mål nr B 9533-09.

⁴¹ Se bl. a. (nr 24) Göta hovrätt dom 2007-04-23 mål nr B 695-07.

⁴² (nr 34) Svea hovrätt dom 2008-09-15 mål nr B 3242-08.

⁴³ (nr 15) Svea hovrätt dom 2006-09-26 mål nr B 516-06.

⁴⁴ (nr 48) Göta hovrätt dom 2009-09-21 mål nr B 1059-99.

⁴⁵ (nr 51) Göta hovrätt dom 2009-11-16 mål nr B 1643-09.

⁴⁶ (nr 10) Svea hovrätt dom 2005-12-16 mål nr B 9457-04.

⁴⁷ Se bl. a. (nr 39) Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-01-23 mål nr B 2755-08.

⁴⁸ (nr 14) Svea hovrätt dom 2006-07-07 mål nr B 9966-05.

⁴⁹ (nr 14) Svea hovrätt dom 2007-01-30 mål nr B 4297-06.

En vanlig situation vid denna typ av sexuellt ofredande är när gärningsmannen under lek kommit åt barnets kroppar och då främst könsdelar. Gärningsmannen brukar i dessa fall försvara sitt agerande med att det varit fråga om en lek såsom i ett fall när gärningsmannen kittlade målsäganden, men barnets ofta målade berättelser samt trovärdighet brukar leda till att åtalet ansetts styrkt.⁵⁰ När gärningsmannen och offret varit äldre och skojbråkat har rätten också kunnat anse att den tilltalade saknat uppsåt trots att denne red målsäganden som låg på mage.⁵¹

I några rättsfall som utspelat sig i skolmiljö har mellanstadieelever eller sjundeklassare utsatts för sexuellt ofredande där läraren med sexuella frågor eller med en tydlig fysisk beröring gjort sig skyldig för brott. Här har rätten hänvisat till offrens trovärdiga berättelser som jämförts med exempelvis minnesluckor från lärarens sida.⁵²

När det gäller fall som rätten ogillat har några av dessa redan behandlats. I andra rättsfall har rätten konstaterat att barnets berättelse varit alltför osannolik, eller noterat att barnet ändrat sin version mellan de olika förhören. Ett exempel på det förstnämnda var när den tilltalade, en äldre man som kallades för ”morfar” hade flickor som hjälpte honom med hans hästar. De båda målsägandena, tillika bästisarna, som båda var flickor i nedre tonåren hade hävdade att den tilltalade berört dem i stallet, men rätten ogillade åtalet bland annat med hänvisning till att flickorna trots de varit bästisar inte berättat för varandra om det inträffade.⁵³ Ett exempel på det sistnämnda var en dom där en ung pojke hävdade att han blivit sexuellt ofredad på sitt fritidshem av en anställd. Hovrätten som ändrade tingsrättens domslut och ogillade åtalet motiverade i sitt domskäl att även om pojken varit trovärdig, hade denne ändrat sin berättelse i stora drag bland annat avseende hur och när beröringen skett.⁵⁴

I flera fall har ett barn under 15 år sexuellt ofredats av någon som är närstående till offret och kan sägas inneha en fadersliknande relation till denne. Det kan vara fråga om en biologisk pappa, en styvpappa, en pojkvän till offrets mamma, far- eller morföräldrar, ett fosterhem, eller en morbror. Kännetecknande här kan förutom att de inblandade står varandra när, att de varit ensamma med varandra vid tiden för gärningsbeskrivningen. Rätten brukar ofta hänvisa till att offret har en beroendeställning till gärningsmannen och gärningsmannen missbrukat förtroendet som rollen som fadersfigur medför.

⁵⁰ Se bl. a. (nr 41) Svea hovrätt dom 2009-03-20 mål nr B 2137-08 och (nr 44) Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-04-09 mål nr B 4009-08.

⁵¹ (nr 40) Svea hovrätt dom 2009-01-29 mål nr B 10260-08.

⁵² Se bl. a. (nr 33) Göta hovrätt dom 2008-07-16 mål nr B 1728-08 och (nr 47) Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-08-13 mål nr B 3004-09.

⁵³ (nr 12) Göta hovrätt dom 2006-02-07 mål nr B 2571-05.

⁵⁴ (nr 16) Svea hovrätt dom 2006-10-26 mål nr B 1892-05.

Stora bevissvårigheter kan anses följa när gärningsmannen och offret har en sådan relation. Först och främst kan hänvisas till att de inblandade ofta varit ensamma som får till följd att ord står mot ord. En annan svårighet är att vittnena ofta består av andra familjemedlemmar som kanske inte minns eller inte vill minnas händelsen ifråga, vilket gör deras vittnesmål rätt intetsägande enligt min uppfattning.

Vidare hänvisar gärningsmannen ofta till att hans handlande varit ett bevis på fadersliknande kärlek. Det finns flera fall där gärningsmannen således benämner sig själv som en kärleksfull fysisk person som visat ömhet och engagemang för sitt barn med frågor eller med beröring. Rätten måste då ta ställning till när en kärleksfull handling kan anses övergå till att falla inom tillämpningsområdet för lagrummet.

I de flesta rättsfall där gärningsmannen haft ett fadersliknande förhållande till offret har denne varit offrets styvpappa. I flera fall har styvpappan i samband med att styvbarnet gått för att sova tagit tillfället i akt och sexuellt ofredat sitt offer. I ytterst få rättsfall har gärningsmannen haft någon form av biologiskt band till sitt offer. Exempel på detta var när en morfar bjudit sitt barnbarn på alkohol i samband med detta utsatt barnet för sexuell beröring.⁵⁵

I några rättsfall har gärningsmannens hem varit ett fosterhem för offret och där denne under sin tid i fosterhemmet blivit sexuellt ofredad. I dessa fall brukar det finnas god stödbevisning, då det här kan röra sig om flera offer som under olika perioder blivit utsatta av gärningsmannen eller att flera fosterbarn samtidigt bott med gärningsmannen.⁵⁶

Förutom de tidigare i avsnittet behandlade rättsfallen har rätten i två andra fall ogillat åtalet. I det första fallet var den tilltalade styvpappa till flera målsägande och skulle vid tiden för barnens nattande ha berört dessa. Den första av målsägandena som också var den äldsta av syskonen berättade hur hon vaknade av att den tilltalade legat i hennes säng medan den yngre av syskonen visade på en docka hur den tilltalade berört henne. Rätten konstaterade att de båda målsägandena berättat kortfattat och vissa oklarheter fanns i deras berättelser såsom hur och när beröringen skett. Med hänvisning till att beviskravet inte fick anses uppfyllt ogillades åtalet.⁵⁷ I det andra fallet hade en styvpappa som hämtat sitt styvbarn på dagis skrikit åt denne ”kom hit, annars ska jag bita dig i pungen”, vilket rätten inte ansåg uppfyllde kravet för sexuellt ofredande.⁵⁸

⁵⁵ (nr 7) Hovrätten för Västra Sverige dom 2005-09-21 mål nr B 2539-05.

⁵⁶ Se bl. a. (nr 23) Hovrätten för Västra Sverige dom 2007-02-14 mål nr B 3040-06 och (nr 52) Göta hovrätt dom 2009-11-16 mål nr B 773-09.

⁵⁷ (nr 1) Svea hovrätt dom 2005-06-03 mål nr B 6005-04.

⁵⁸ (nr 13) Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2006-05-18 mål nr B 1787-05.

3.2 Sexuellt ofredande i samband med blottande

Till detta avsnitt hör rättsfall där gärningsmannen blottat sig framför sitt offer. När blottande bedöms vara sexuellt ofredande stadgas ansvar enligt 6 kap 10 § 2 st första ledet BrB. Här kan anses att beviskravet många gånger relativt enkelt kan uppnås, då gärningsmännen här varit tydliga med sina förehavanden och handlingen många gånger upprepat sig mot olika offer. I fallet nedan uppkom fråga om det för ansvar för blottande krävdes att den tilltalade får någon sexuell tillfredställelse genom sitt handlande.

3.2.1 Svea hovrätt dom 2008-10-03 mål nr B 376-08

Målsäganden Per G var vid det aktuella tillfället ute på promenad när han såg den tilltalade Nour E-R gå mot honom iklädd en röd kappa. Nour E-R rusade därvid fram, öppnade sin kappa och blottade sina bröst för honom. Per G värjde sig och efter att ha passerat henne såg han ett filmteam och insåg att det rörde sig om en programinspelning. Han upplevde hela situationen som väldigt kränkande.

Den tilltalade Nour E-R erkände att hon blottat sina bröst för Per G men att det inte var en sexuell handling, då det rört sig om en programinspelning. Hon var anställd som skådespelerska för TV 4 och tillsammans med några kollegor skulle hon spela in ett program där de testade olika dolda kameran ”gags”. Syftet med programmet var att se vilka reaktioner och ansiktsuttryck man skulle få av förbipasserande män.

Tingsrätten inledde sitt domskäl med att studera brottsbeskrivningen, där det för ansvar vid blottande inte krävdes att gärningsmannen haft till uppsåt att kränka den andre personens sexuella integritet, utan att det var tillräckligt att gärningsmannen haft uppsåt till att blotta sig. TR konstaterade vidare att det inte var något krav att gärningen varit ägnat att tillfredställa gärningsmannens egen sexualitet och dömde Nour E-R för sexuellt ofredande enligt 6 kap 10 § 2 st första ledet BrB till dagsböter.

Hovrätten inledde sitt domskäl med att bemöta den tilltalade Nour E-R:s tolkning av lagtexten. Den tilltalade menade på att kravet för att agerandet skulle vara ägnat att kränka personens sexuella integritet, gällde för båda leden i 6 kap 10 § 2 st BrB. HovR påpekade att ordalydelsen i lagrummets andra stycke innebar en åtskillnad mellan två olika typer av sexuellt ofredande. Mot bakgrund av lagrummets utformning fann HovR att det för straffansvar vid blottande räckte med att det skett på ett sätt som var ägnat att väcka obehag. Något som talade häremot kunde heller inte utläsas ur förarbetena, om än att HovR inte ansåg att förarbetena var helt lättillgängliga. Med denna motivering fastställde HovR domen.

Jag finner rättsfallet intressant främst utifrån gärningskvinnans önskade tolkning av lagtexten. Gärningskvinnan ville få handlingen, i det här fallet blottande, att inneha ett krav om sexuell tillfredställelse för denne, för att ansvar för brott skulle aktualiseras. Hovrätten hänvisade till förarbetena och gör enligt min mening en korrekt bedömning när man gällande blottande inte uppställer ett krav om att det krävs någon sexuell tillfredställelse för brott för vid blottande. Fallet visar på att för blottade räcker det med

att handlingen varit ägnat att väcka obehag, ett lagom krav enligt min mening. Detta krav utesluter exempelvis ansvar för människor som råkar visa sig nakna i sina lägenhetsfönster eller liknande. I detta fall handlade det om en filminspelning och även om det får anses klarlagt att gärningskvinnan här inte fick någon sexuell tillfredsställelse utav sitt agerande, måste man beakta det obehag som ändå kom till följd av hennes handlande.

3.2.2 Kommentarer till avsnittet

Som redan konstaterat räcker det vid blottande att gärningsmannens syfte har varit att väcka obehag. Det finns alltså inget krav på att blottandet också medför någon form av sexuell tillfredsställelse för denne. Men ett krav är likt ansvaret i övrigt för sexuellt ofredande att handlingen måste rikta sig mot någon.

För att kravet på blottande ska anses ha väckt obehag menas enligt gällande rätt att antingen en kvinna visar sina bröst eller underliv eller att en man visar sitt könsorgan. Exempelvis ett hårigt mansbröst eller en stor tatuering på en kvinnas mage, kan med andra ord inte anses som blottande om de blottas för någon. Det är dock viktigt att se till omständigheterna i övrigt vid den här formen av gärningsbeskrivning. En av de viktigaste omständigheterna är i vilken miljö blottandet skett och det får anses vara accepterat att vid många stränder får kvinnor exempelvis sola topless. Men det är däremot inte accepterat att en man ligger naken och onanerar på stranden.⁵⁹ Likt andra former av handlande där ansvar stadgas för sexuellt ofredande, är bedömningen också en fingervisning av samhällets moral och krav på sina medborgare. Till skillnad från exempelvis språkbruk tror jag däremot inte definitionen av blottande kommer att förändras med tiden.

Vad gäller bevissvårigheter vid blottande handlar det här i likhet med övriga fall av sexuellt ofredande, att det måste vara ställt utom rimligt tvivel att skuld föreligger. Då det ofta handlar om ord som står mot ord, får stöd sökas i eventuell stödbevisning, såsom offrets reaktion inför andra efter att denne ska ha blivit sexuellt ofredad. Jag anser dock att möjligheten att kunna bevisa brott vid blottande, ter sig något enklare än vid jämförelse med senare kategorier i detta kapitel. I flera fall har gärningsmannen sexuellt ofredat barn genom blottande och här har rättsinstanserna bedömt barnen som trovärdiga utifrån barnens speciella ordval och meningar som ”gubben rörde sig själv och så kom det vitt kiss”.⁶⁰ Vidare har en gärningsman som blottat sig, ofta svårt att hävda sin oskuld då de bokstavligen blivit tagna med byxorna nere. En vanlig förklaring hos gärningsmannen har varit att hänvisa till problem med prostatan samt att påståendet om onani varit felaktigt då rörelserna hos gärningsmannen berott på att denne skakat av snoppen efter att ha urinerat.⁶¹

⁵⁹ (Nr 66) Göta hovrätt dom 2006-09-14 mål nr B 613-06.

⁶⁰ (nr 70) Svea hovrätt dom 2007-12-10 mål nr B 4369-07.

⁶¹ (nr 75) Svea hovrätt dom 2008-12-01 mål nr B 2477-08.

Platsen för gärningsbeskrivningen där gärningsmannen blottat sig varierar såsom vid busshållplatsen⁶², sittandes utan byxor på en parkbänk⁶³ eller på pendeltåget⁶⁴, bland svampplockare ute i skogen⁶⁵, vid frysdisker inne på ICA⁶⁶, dansandes framför kusinbarnen på familjemiddagen⁶⁷, från ett provrum⁶⁸ eller sittandes i en poliscell⁶⁹.

En form av blottande som det kan fästas särskilt intresse vid, är när gärningsbeskrivningen innefattar att någon blottat sig från det egna hemmet. När gärningsmannen valt att samtidigt som denne blottat sig, skriva sexuella inviter på lappar som han viftat med framför förbipasserande⁷⁰ eller vinkandes naken från sin balkong till grannbarnen⁷¹, har beviskravet utan några större svårigheter kunnat uppnås. Men när gärningsbeskrivningen bygger på att någon gått omkring naken eller stått i fönstret naken får beviskravet om att det varit ägnat att väcka obehag anses svårare att uppfylla. I ett fall hade offren inte med säkerhet vetat vem gärningsmannen var, då denne bokstavligen visat allt utom sitt ansikte. Hovrätten valde här att se till vem som stod som skriven på adressen samt med beaktande av gärningsmannens egen uppgift om att han inte hade så många besökare till sin lägenhet.⁷²

Vad gäller rättsfall som ogillats kan konstateras att dessa kan delas upp i fall där beviskravet inte ansågs uppfyllt, eller att blottandet inte varit riktat mot någon annan, dvs att i det saknats uppsåt. Till de förstnämnda fallen kan nämnas när den tilltalade ska ha blottat sig på en fullsatt buss, något som rätten inte ansåg vara troligt samt att ingen annan än målsäganden hade sett händelsen.⁷³ Det kan också nämnas ett fall där en bilförare en mörk kväll ska ha visat sitt kön för förbipasserande kvinnor han tagit kontakt med och rätten ansåg det inte uteslutet att någon annan kört bilen.⁷⁴ Till fall som ogillats på grund av att handlingen inte riktat sig till någon, kan nämnas när den

⁶² (nr 76) Svea hovrätt dom 2009-01-30 mål nr B 2234-08.

⁶³ (nr 81) Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-10-08 mål nr B 1662-09.

⁶⁴ (nr 78) Svea hovrätt dom 2009-06-16 mål nr B 1456-08 och 8915-08.

⁶⁵ (nr 69) Svea hovrätt dom 2007-11-16 mål nr B 417-07.

⁶⁶ (nr 73) Göta hovrätt dom 2008-10-22 mål nr B 1416-08.

⁶⁷ (nr 63) Hovrätten för Västra Sverige dom 2005-05-30 mål nr B 1335-05.

⁶⁸ (nr 67) Svea hovrätt dom 2007-06-27 mål nr B 6371-06.

⁶⁹ (nr 77) Svea hovrätt dom 2009-03-30 mål nr B 1499-09.

⁷⁰ (nr 62) Hovrätten för Västra Sverige dom 2005-05-13 mål nr B 5088-04.

⁷¹ (nr 65) Hovrätten för Västra Sverige dom 2006-09-04 mål nr B 1705-06.

⁷² (nr 79) Göta hovrätt dom 2009-09-18 mål nr B 1497-09.

⁷³ (nr 68) Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2007-09-21 mål nr B 1561-07.

⁷⁴ (nr 82) Göta hovrätt dom 2009-10-16 mål nr B 1504-09.

tilltalade under berusning onanerade under en gångbro⁷⁵, när en bilförare onanerat i sin parkerade bil men utan att söka ögonkontakt med de förbipasserande⁷⁶, när en tonåring stått naken på en stol, staplandes böcker och blivit sedd av grannbarnen⁷⁷ eller när den tilltalade i tron att målsäganden sovit sett på pornografisk film och samtidigt onanerat.⁷⁸

3.3 Annat sexuellt ofredande ägnat att kränka en persons sexuella integritet

I de följande avsnitten kommer närmare studeras annat sexuellt ofredande enligt 6 kap 10 § 2 st andra delen. I det första avsnittet studeras närmare brottet i samband med arbete och yrkesutövning. Därefter behandlar avsnitten i tur och ordning sexuellt ofredande i samband med taxi och bussresor, skolmiljön, fest och uteliv, via brev och telefon, relationer samt en avslutande del med övriga fall.

3.3.1 Sexuellt ofredande i samband med arbete och yrkesutövning

Kännetecknande för denna kategori är att gärningsmannen i egenskap av sin ställning på arbetet eller i sin direkta yrkesutövning sexuellt ofredat sitt offer. De olika yrken som hör till denna kategori varierar och kan vara alltifrån exempelvis massör, mammografiläkare eller tennistränare. Uppenbara bevissvårigheter uppstår här beroende på yrket och huruvida det rört sig om ett sexuellt ofredande eller exempelvis en korrekt genomförd helkroppsmassage. Båda fallen berörde bevissvårigheten att fastställa brott och inte korrekt utövande av yrket, då gärningsmannen var massör respektive röntgenläkare under mammografi.

3.3.1.1 Svea hovrätt dom 2008-02-22 mål nr B 213-07

Den tilltalade Ali R var enligt egen uppgift massör och under i vart fall en höst bedrev han massageverksamhet i ett rum i anslutning till en frisersalong. Målsäganden Lise-Lotte L hade tidigare i samband med ett erbjudande per telefon köpt ett kort innefattade bland annat klippning och en halvkroppsmassage. Då det inte fanns några tider kvar för en halvkroppsmassage, kom Ali R och Lise-Lotte L överens om en helkroppsmassage mot extra ersättning. Den 21 september vid 19.00 tiden den aktuella dagen hade målsäganden kommit till salongen där hon varit ensam med den tilltalade. Den 29 november samma år polisanmälde målsäganden Ali R för sexuellt ofredande. Ali R hade då redan åtalats för sexuellt ofredande av fyra andra kvinnor som också masserats av Ali R och den 7 december samma år dömes Ali R gällande dessa fall för sexuellt ofredande.

Lise-Lotte L berättade att Ali R skulle utföra massagen i vad hon såg var en liten skrub. Hon tyckte situationen var obehaglig men klädde ändå av sig, så att hon endast hade bh och trosor på sig. Hon tyckte att Ali R tittade konstigt på henne och Ali R

⁷⁵ (nr 80) Göta hovrätt dom 2009-09-25 mål nr B 928-09.

⁷⁶ (nr 71) Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2008-05-30 mål nr B 581-08.

⁷⁷ (nr 86) Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2010-04-15 mål nr B 1962-09.

⁷⁸ (nr 85) Göta hovrätt dom 2010-03-24 mål nr B 3237-09.

verkade nervös när han började massera henne. Hon upplevde situationen som väldigt obehaglig och fruktade för sitt liv. Ali R masserade henne till en början på skinkorna, men förde sedan ner sina fingrar mellan hennes skinkor. När han sedan masserade låren var han högt upp med sina händer, alldeles i närheten av hennes underliv. Ali R masserade även intensivt hennes bröst och bröstvårtor. Efteråt kände hon sig väldigt kränkt.

Den tilltalade Ali R berättade att han inte ansåg sig gjort något fel när han utförde massagen. Det var en klassisk massage, varvid han gick igenom hela kroppen. Han masserade dock inte bröstet utan alldeles ovanför bröstet. Innan massagen hade han gått igenom med målsäganden hur det hela skulle gå till.

Tingsrätten konstaterade att den tilltalade Ali R under den aktuella kvällen utfört en så kallad helkroppsmassage på målsäganden Lise-Lotte L. Det förelåg skilda uppgifter om hur massagen gått till. Vad gällde massagen av bröstet ansåg TR det besvärande för Ali R:s skuld. TR noterade dock att Lise-Lotte L inte polisanmält händelsen förrän drygt två månader efter massagen ägt rum. Med bland annat hänsyn till detta och då Lise-Lotte L under massagen tycktes ha varit ytterst förskrämd och fruktat för sitt liv, kunde inte TR utesluta att hon haft en något skev verklighetsuppfattning och därmed upplevt massagen annorlunda. Mot bakgrund av det anförda ogillade TR åtalet.

Hovrätten valde vid sin bedömning att se till de andra åtalen för sexuellt ofredande mot Ali R. I HovR förtydligade vidare Lise-Lotte L att hon inte fruktat för sitt liv men att hon varit rädd att bli våldtagen av Ali R. HovR ansåg att Lise-Lotte L varit trovärdig och på ett detaljerat och nyanserat sätt beskrivit hur Ali R masserat henne. Härtill kom de andra målsägandenas berättelser, som i det närmaste var identiska med Lise-Lotte L:s berättelse. Hon kände inte heller någon av de andra målsägandena. Hovrätten bedömde gärningen vara sexuellt ofredande enligt 6 kap 10 § 2 st 2 ledet BrB och dömde Ali för fem fall av sexuellt ofredande till en gemensam påföljd till fängelse i 2 månader.

Enligt min mening är yrket som massör ett av de mer riskfyllda yrkena att bli anmäld för sexuellt ofredande, med hänvisning till möjligheterna hos den som tar tjänsten i anspråk att kunna ha missuppfattat massagen. Det finns flera andra lagliga tjänster som inbjuder till intim beröring, men helkroppsmassage får anses vara väldigt intimt och kan likt i det här fallet tolkas olika av både de inblandade såväl som rättsinstanserna.

Hovrätten fäste här vikt vid att den tilltalade i egenskap av massör i flera andra fall sexuellt ofredat kvinnor och att den tilltalades tillvägagångssätt i de andra fallen stämde in på målsägandens berättelse. Tingsrätten hade mer gått på det faktum att kvinnan verkat uppskrämd och kan ha missuppfattat situationen. Jag håller med hovrätten som valde att beakta de andra liknande mål där den tilltalade varit föremål för åtal. Jag anser dock att tingsrätten samtidigt haft goda skäl för sin bedömning med beaktande av kvinnans till synes överdrivna reaktion då hon rätt omgående i sitt möte med Ali R verkar ha fruktat för sitt liv.

3.3.1.2 Svea hovrätt dom 2008-12-01 mål nr B 5021-08

Bakgrunden var att den tilltalade Zbigniew P arbetade som röntgenläkare på ett sjukhus. Målsäganden Tina-Lena E hade själv ringt upp sjukhuset och begärt en mammografiundersökning, eftersom hon upplevde att knölar hade bildats i bröstet. Brösten undersöktes av den tilltalade och frågan var om denne sexuellt ofredat målsäganden under mammografiundersökningen.

Efter besöket skickade Zbigniew P flera e-mail och sms, där han visade intresse för Tina-Lena och bad om att få träffa henne igen. Bland annat skickade han följande sms ”Hej. Du ar mycket snygg, vacker och sympatisk. Jag vill halsa pa dig. Det vore trevligt om du ska svara. Mvh Spigge, en doktor, som du har traffat i torsdag”.

Målsäganden berättade hur Zbigniew P redan under besöket visat intresse för henne. Under behandlingen smörjde han bland annat in bröstet flertalen gånger med gelé, samt gav henne komplimanger om att hon hade fasta fina bröst för sin ålder och att han tyckte hon var vacker. Hon trodde att han visste vad han höll på med under undersökningen men att det känts obehagligt.

Zbigniew P berättade att undersökningen med Tina-Lena P genomfördes professionellt och att han inte gjorde någonting annorlunda än vid liknande undersökningar. Han hade fått lära sig att vara noggrann och det var av denna anledning som han smetade in gelé på bröstet flera gånger. Han sade inget om hennes utseende och inget om hur hennes bröst såg ut. Syftet med meddelandena var att han ville lugna henne och samtidigt var nyfiken på hur hon mätte.

Tingsrätten konstaterade inledningsvis att ord stod mot ord, men att Tina-Lena L gjort ett trovärdigt intryck. Det hade emellertid inte framkommit annat än att de åtgärder som Zbigniew P vidtagit under undersökningen varit medicinskt motiverade. TR ansåg därmed att Zbigniew P:s handlade således inte kunde anses varit ägnat att kränka Tina-Lena L sexuella integritet. Vad gällde de uttalanden som Zbigniew P gjort samt de meddelande han skickat till målsäganden fann TR att även om de framstod som olämpliga i relationen mellan läkare och patient, att de inte haft ett sådant innehåll som borde leda till straffansvar. Med denna motivering ogillade TR åtalet.

I likhet med tingsrätten ansåg hovrätten att Tina-Lena L varit trovärdig och att hennes uppgifter skulle ligga till grund för bedömningen av åtalet och det därför fick anses styrkt att Zbigniew P förfarit enligt gärningsbeskrivningen. Vid bedömning av om brott begåtts måste enligt HovR emellertid beaktas om det varit fråga om åtgärder som utförts inom ramen för en medicinsk undersökning. HovR hänvisade till en grundprincip att åtgärder av läkare var tillåtna om de skedde i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet och patienten inte motsatte sig dessa. I förevarande fall utfördes undersökningen på Tina-Lena L:s begäran och mot denna bakgrund fick det förutsättas att hon inte motsatt sig en undersökning utförd i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Utredningen visade vidare att Zbigniew P:s åtgärder vid undersökningen varit motiverade.

När det gällde Zbigniew P:s uttalande vid undersökningen gällande Tina-Lena L:s utseende samt de efterföljande meddelandena konstaterade HovR att dessa givetvis var högst olämpliga av en läkare i förhållande till en patient. Innebörden av uttalandena och meddelandena var emellertid inte av sådan beskaffenhet att de kunde sägas kränka Tina-Lena L:s sexuella integritet. Inte heller ansåg HovR att de kunde anses ge uttryck för en sådan hänsynslöshet som fordrades för att gärningen skulle kunna rubriceras som ofredande och ogillade därmed åtalet.

Jag finner fallet högst intressant, för här handlar det om en läkare som tydligt går över den gräns som bör upprätthållas mellan en läkare och dennes patient. Jag anser i likhet med hovrätten att hans beteende inte kan anses falla inom ramen för tillämpningsområdet för sexuellt ofredande. Det handlar här enligt min uppfattning om taffliga och misslyckade försök till kontakt samt komplimanger som trots viss sexuell anspelning inte har till syfte att tillfredställa den tilltalades sexualitet.

Av de inblandades berättelser samt stödbevisning bland annat i form av skickade sms och e-mail, anser jag läkaren redan från början uppträtt opassande och uppenbart flörtigt. Men det är viktigt att än en gång understryka att oavsett hur opassande Zbigniew P:s uppträdande än varit har hans handlande inte varit att anse som brottsligt. Det kan även argumenteras för att då denne så uppenbart redan från början visat intresse för målsäganden, kunde Tina-Lena än mer ha missuppfattat situationen. Avslutningsvis anser jag det som självklart att man ska känna glädje över sitt yrkesval och kunna vara uppsluppen eller rent av flörtig i sitt bemötande, men i vissa situationer måste man hejda sig om man inte vill att ens beteende ska ifrågasättas.

3.3.1.3 Kommentarer till avsnittet

Kännetecknande för denna kategori är att gärningsmannen i egenskap av sin ställning eller i sin direkta yrkesutövning sexuellt ofredar sitt offer. Med egenskap av ställning menas här när gärningsmannen haft en överordnad position till offret och däri sexuellt ofredat offret. Sådana situationer kan bestå av exempelvis uppstå när praktikanten måste åka med i chefens tillika gärningsmannens bil⁷⁹, eller när denne tagit ner nyanställda på lagret för att lära känna dem bättre⁸⁰. I många fall har gärningsmannen vidare under sitt yrkesutövande ansetts gå utöver vad som kan anses vara brukligt inom det aktuella yrket. Vidare kännetecknen är den auktoritära ställning som en överordnad kan tänkas ha samt det förtroende som en yrkesutövare har i vad gäller deras yrkesskicklighet.

Jag har redan berört bevissvårigheten som kan uppkomma vad gäller att bevisa att gärningsmannen gått utöver vad som kan anses vara normalt inom sin yrkesutövning. Som i det senare behandlade fallet, gick den åtalade där aldrig över gränsen vad gäller själva behandlingen utan mer ur ett etiskt och moraliskt perspektiv. Det blir här en fråga för rättsinstanserna att se till sammanhanget och beakta vad som kan anses rymmas

⁷⁹ (nr 104) Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-04-02 mål nr B 4929-08.

⁸⁰ (nr 107) Svea hovrätt dom 2009-06-17 mål nr B 8259-08.

inom tillämpningsområdet för lagrummet samt vad som faller utanför, om än att det kan anses moraliskt diskutabelt att i vissa fall fria från ansvar för brott.

Som jag redan varit inne på har gärningsmannen i flera fall haft en överordnad ställning i sin yrkesrelation till offret. Ett bra exempel på detta förhållande var när gärningsmannen i egenskap av professor sexuellt ofredade tre studenter som skrev uppsats för honom och därigenom ansågs ha starkt missbrukat sin ställning som handledare.⁸¹ Hit får också anses höra flera fall där gärningsmannen varit handikappad och i sitt förhållande till sina anställda personliga assistenter, tagit sig för stora friheter i sin relation till dem han anställt genom skamliga förslag eller sexuell beröring.⁸²

Vissa yrken har också varit vanligare förekommande än andra och jag hänvisar här till avsnitten om taxi- och busschaufförer samt avsnittet som behandlar lärare. I flera fall har även massörer gjort sig skyldiga till sexuellt ofredande, varav ett ovan behandlats.⁸³ Vidare har samma gärningsman i egenskap av modedefotograf i flera fall bedömts sexuellt ofredat sina unga modeller. Omständigheterna var här att fotografen insisterat på att själv få klä av de unga modellerna samt i samband med påklädningen eller senare under fotograferingen med beröring och med skamliga förslag utsatt sina offer för sexuell beröring.⁸⁴

En annan vanlig förekommande situation inom denna kategori är sexuellt ofredande i anslutning till utövandet av olika sporter. I egenskap av tränare inom karate, simning eller tennis har rättsinstanserna i flera fall bedömt gärningsmannen vara skyldig, då denne efter träningspasset under massage eller stretching gjort sexuella närmanden.⁸⁵

Rättsinstanserna hänvisar ofta till att gärningsmannen genom sitt handlande utnyttjat samt missbrukat sin förtroendeställning i förhållande till offret. Flera fall kan här hänvisas till där gärningsmannen varit fritidsledare, behandlingsassistent, personlig assistent eller arbetsförmedlare och där kommit i kontakt med sina offer som alla på olika sätt sökt hjälp eller stöd.⁸⁶

Rättsfall som rättsinstanserna ogillat ska avslutningsvis kommenteras lite närmare. Ett utav dessa fall har ovan redan kommenteras, där röntgenläkaren inte ansågs sexuellt ofredat sin patient om än att han moraliskt gått över gränsen med komplimanger och

⁸¹ (nr 95) Svea hovrätt dom 2007-07-11 mål nr B 3246-06.

⁸² Se bl. a. (nr 112) Hovrätten för Nedre Norrland dom 2010-06-11 mål nr B 156-10.

⁸³ (nr 94) Svea hovrätt dom 2007-04-24 mål nr B 7838-06.

⁸⁴ (nr 96) Hovrätten för Västra Sverige dom 2007-10-18 mål nr B 1453-07 och Hovrätten för västra Sverige dom 2009-01-08 mål nr B 2423-08.

⁸⁵ Se bl. a. (nr 98) Svea hovrätt dom 2007-12-19 mål nr B 7458-06 och (nr 109) Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2009-10-28 mål nr 180-09.

⁸⁶ Se bl. a. (nr 93) Svea hovrätt dom 2007-01-30 mål nr B 5749-06 och (nr 108) Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2009-07-10 mål nr B 1669-08.

förslag. Ett liknande fall rörde en distriktsläkare som åkte hem till sin patient och väl där lade sig i dennes säng och kramade om patienten. Hovrätten ansåg att även om distriktsläkarens handlande varit att anse som ett mindre bra bemötande var det inte fråga om sexuellt ofredande.⁸⁷ Det sista fallet där åtalet ogillades, rörde en polisman som under nyårsnatten skjutsade hem en berusad tonårsflicka och enligt denne under resan kommenterat hennes kropp. Båda rättsinstanserna kom fram till att det inte kunde anses stå utom rimligt tvivel att polismannen verkligen agerat såsom tonårsflickan berättat och ogillade därmed åtalet.⁸⁸

3.3.2 Sexuellt ofredande i samband med resor med buss eller taxi

Till denna kategori hör rättsfall där offren blivit sexuellt ofredade av chauffören, under sin resa med färdtjänst, taxi eller buss. Många av offren har vidare varit handikappade och under sina resor med färdtjänst under återkommande gånger blivit sexuellt ofredade av samma chaufför. Fallet som nedan kommer att tas upp, behandlade frågan om sexuellt ofredande förekommit i samband med att offret åkt med färdtjänst.

3.3.2.1 Hovrätten över Västra Sverige dom 2008-12-29 mål nr B 2877-08

Målsägandena Jenny A, Linn J och Sarah E var alla elever vid ett särskolegymnasium och skolskjuts var ordnad genom färdtjänst med fast förare, där den tilltalade Teklesellassie T var huvudsaklig chaufför. Hemresan kördes efter ett bestämt körschema och flickorna som var mellan åldrarna 17 till 20 år, satt på bestämda platser i bilen under resorna. Alla tre målsägandena hade utvecklingsstörningar och två av dem hade någon form av autism. En av målsägandena hade en dag kommit hem och varit upprörd samt berättat hur hon blivit sexuellt ofredad. Efter kontakt med de andra målsägandenas föräldrar polisanmälades Teklesellassie T.

Alla tre målsägandena berättade under förhör hur den tilltalade berört dem på benen, fötterna samt en utav målsägandens bröst. Teklesellassie T nekade å sin sida till åtalet och menade på att han inte rört målsägandena enligt gärningsbeskrivningen. Han hade dock försökt muntra upp stämningen under resorna när målsägandena verkade nere med lite skoj, såsom att dra i deras byxben eller ta i deras händer.

Tingsrätten inledde sitt domskäl med att fästa uppmärksamhet på huruvida färdtjänstbilen där händelserna ägt rum kunde stämma överens med gärningsbeskrivningen, vilket också konstaterades. Därefter gick TR över till att behandla de olika åtalspunkterna. TR konstaterade att i alla tre fallen hade målsägandena gett ett trovärdigt intryck genom sitt sätt att uttrycka sig. Ingen av målsägandena verkade heller ha blivit påverkade av sina föräldrar. Sammanfattningsvis beaktade TR att samtliga målsäganden hade en utvecklingsstörning, men fann att uppgifterna varken var osannolika eller orimliga. Vidare hänvisades till värdet av det inbördes stöd som berättelserna innehållit och med denna motivering dömde TR den tilltalade för sexuellt ofredande enligt den dåvarande lydelsen i 6 kap 7 § 1 st BrB till

⁸⁷ (nr 100) Svea hovrätt dom 2008-09-23 mål nr B 5062-07.

⁸⁸ (nr 91) Svea hovrätt dom 2006-12-11 mål nr B 5296-05.

villkorlig dom med samhällstjänst. Hovrätten delade tingsrättens bedömning och fastställde dess domslut.

I detta fall led offren av någon utvecklingsstörning. Både tingsrätten och hovrätten bedömde offren som trovärdiga och hänvisade till hur offren med egna ord berättat om det inträffade. Stödbevisningen i form av föräldrarnas iakttagelser, får här kanske lite extra betydelse med anledning av målsägandenas handikapp. Gärningsmannen förklarade sitt handlande med att han lekt och skojat med offren. Förklaringen är i sig inte osannolik men sett i sitt sammanhang anser jag i likhet med rättsinstanserna att man bör utgå från offrens berättelser vid bedömningen. Enligt min mening får åtalet anses styrkt, dels med tanke att det rört sig om flera offer, samt dels till det faktum att fråga kan ställas om offren med anledning av sin utvecklingsstörning, varit kapabla att tillsammans konspirera och beskylla chauffören för brott.

3.3.2.2 Kommentarer till avsnittet

Kännetecknande för denna kategori är att gärningsmannen i egenskap av chaufför tagit tillfället i akt och under en resa eller i anslutning till en resa sexuellt ofredat sitt offer. I flera fall led offret av någon form av förståndshandikapp medan de övriga rättsfallen berörde nattliga taxiresor hem från krogen eller där offret åkt buss och under blivit utsatt för brott. I samtliga rättsfall har gärningsmannen och offret varit ensamma med varandra.

En återkommande bevissvårighet är att ord står mot ord. Men med hänvisning till gärningsbeskrivningen och omständigheterna i övrigt anser rättsinstanserna nästan uteslutande att offret talat sanning och varit trovärdig, genom att ha kunnat lämna en detaljerad berättelse. I ett rättsfall hade gärningsmannen under samma natt sexuellt ofredat två offer och rätten beaktade där bland annat trovärdigheten hos offren, såväl som att gärningsmannen inte mindes någonting.⁸⁹ I ett annat fall där en ung lätt förståndshandikappad kvinna blivit sexuellt ofredad under en bussresa lades vikt vid hennes detaljerade berättelse.⁹⁰

Då det nästan alltid saknas vittnen vid dessa situationer blir stödbevisningen av stor vikt och rättsinstanserna beaktar hur offret reagerat i anslutning till det inträffade. Vad gäller vem gärningsmannen är så föreligger här sällan några svårigheter att fastställa detta både vid resor med färdtjänst, taxi eller med buss, då chauffören arbetar efter tidsscheman som dokumenteras. Frågan om identifikation var uppe i ett rättsfall, där chauffören nekat till att alls ha arbetat den aktuella natten men där offret hade kvar kvittot med uppgifter om taxiresan.⁹¹

När det vidare gäller andra rättsfall där gärningsmannen i egenskap av busschaufför sexuellt ofredat sitt offer kan noteras att i ett fall dömdes gärningsmannen också för

⁸⁹ (nr 116) Svea hovrätt dom 2007-02-01 mål nr B 7804-06.

⁹⁰ (nr 121) Svea hovrätt dom 2009-12-07 mål nr B 2904-09.

⁹¹ (nr 114) Svea hovrätt dom 2005-10-10 mål nr B 4040-05.

olaga frihetsberövande då han stängt in offret i bussen.⁹² Även i ett liknande fall hade offret känt sig instängd då gärningsmannen stängt av motorn och släckt ner bussen men där hade åklagaren bara bedömt det vara sexuellt ofredande.⁹³

3.3.3 Sexuellt ofredande i samband med skola och undervisning

Till denna kategori hör rättsfall där frågan varit om sexuellt ofredade skett på skolan eller i samband med skolan. Fallen kan här delas upp i ytterligare två kategorier där den första behandlar situationer mellan elever, medan den andra berör huruvida den åtalade i sin egenskap som lärare sexuellt ofredat sin elev. I det första fallet var de inblandade elever medan det senare fallet behandlade en situation där en lärare åtalades för att sexuellt ofredat flera av sina elever både under och i anslutning till undervisningen.

3.3.3.1 Hovrätten för Nedre Norrland dom 2006-09-20 mål nr B 862-06

Den tilltalade Daniel I och målsäganden Pojken P, som han benämndes av rätten, hade varit klasskamrater sedan 7:e klass. De aktuella händelserna som ledde fram till åtal baserades på tiden då de båda gick i 9:e klass. Daniel I hade erkänt att han vid några tillfällen visat sitt könsorgan för Pojken P och även yttrat att målsäganden borde gilla det, eftersom denne var bisexuell. Daniel I förnekade i övrigt gärningsbeskrivningen, eftersom hans gärning inte syftat till att tillfredställa eller reta hans sexualdrift.

Pojken P berättade att han hade en annorlunda sexuell läggning, något han också berättat för några kamrater i slutet av 8:e klass. Detta blev sedan känt i klassen. Under hösten började Daniel I hålla fast målsäganden och smeka honom över kroppen samtidigt som han stönade. Detta hände till en början någon gång i veckan, men mot slutet skedde det varje dag. Vid ett tillfälle den 9:e mars hade Daniel I tagit fram sin penis och gått emot honom och när han väl fått tag i honom smekt sin penis mot Pojken P:s kropp. Vid detta tillfälle hade Daniel I stönat samt kommenterat att Pojken P borde gilla detta, eftersom han var bög.

Den tilltalade Daniel I erkände att han trakasserat Pojken P och kallat honom bög. Men han hade aldrig smekt eller vidrört pojken P och han hade visat sin snopp för målsäganden av rent jäkelskap. Han kände sig inte sexuellt attraherad när han gjorde det.

Tingsrätten bedömde att Pojken P gett ett trovärdigt intryck och att det fanns skäl att lägga dennes uppgifter till grund för bedömningen. TR bedömde att de yttranden som Daniel I fällt till pojken P isolerat kunde uppfattas som kränkande eller som Daniel I själv uttryckt det, som ren jäkelskap och därmed falla utanför lagrummets tillämpningsområde men anses såsom ofredande enligt 4 kap 7 § BrB. TR bedömde dock att flera yttranden som Daniel I fällt hade samband med smekningar av Pojken P. Daniel I:s beteende hade därmed enligt TR:s mening en så tydlig sexuell innebörd att

⁹² (nr 119) Hovrätten för Nedre Norrland dom 2008-10-30 mål nr B 535-08.

⁹³ (nr 117) Svea hovrätt dom 2008-03-05 mål nr B 9122-06.

syftet måste ha varit att åtminstone reta hans sexualdrift och dömdes för sexuellt ofredande enligt 6 kap 10 § 2 st andra ledet BrB.

Hovrätten ansåg i likhet med tingsrätten det vara utrett att Daniel I handlat enligt gärningsbeskrivningen men fortsatte diskutera Daniel I:s invändning om att hans handlande inte syftat till att reta eller tillfredsställa hans sexualdrift. Efter en genomgång av förarbetena kom HovR fram till att den tilltalades invändning fick stöd avseende 6 kap 10 § 2 st andra ledet BrB. Vad gällde 6 kap 10 § 2 st första ledet BrB, ansåg HovR det vara mer oklart avseende lagstiftarens syfte. HovR konstaterade att vissa uttalanden dock kunde tolkas på så sätt att det straffbara området även här skulle avgränsas likt andra delen i det andra stycket.

Gällande händelsen den 9:e mars kom HovR fram till att Daniel I:s beteende, att blotta sig samtidigt som han gnidde sin penis mot Pojken P:s kropp samt fällt vissa kränkande kommentarer, måste delvis ha haft till syfte att reta eller tillfredsställa hans sexualdrift och var därmed att bedömas som sexuellt ofredande. När det gällde yttrandena som Daniel I enligt gärningsbeskrivningen fällt före den 9 mars samt den återkommande beröringen, ansåg HovR att dessa gärningar givit uttryck för hänsynslöshet och skulle vara att bedömas som ofredande. HovR dömdes i likhet med TR den tilltalade Daniel I för både sexuellt ofredande och ofredande till dagsböter.

Båda rättsinstanserna ansåg att gärningsbeskrivningen innefattade ansvar såväl för ofredande som för sexuellt ofredande. Vad gäller de händelser som skett innan den 9:e mars, kan dessa enligt mitt tycke sammanfattas mer som trakasserier och som tingsrätten uttryckte det, ren jäkelskap. Jag anser här i likhet med rättsinstanserna att dessa handlingar ska anses såsom ofredande.

Gärningsmannens handlande den 9:e mars bedömde båda rättsinstanserna ha en sådan tydlig sexuell innebörd att en del av syftet måste ha varit att reta eller tillfredsställa dennes sexualdrift. Jag ställer mig frågande till denna tolkning. Vad skilde egentligen denna handling från de tidigare? Gärningsmannen hade tidigare vid upprepade tillfällen med både ord och beröring berört offret och den enda skillnaden verkade här vara att han strukit sin penis mot offrets kläder. Jag anser inte att skillnaden i dennes agerande motiverade en olik bedömning och skulle därmed också anses falla under ofredande och inte sexuellt ofredande.

Kunde inte gärningsmannens handlande den 9 mars kunnat anses falla inom tillämpningsområdet enligt 6 kap 10 § 2 st första ledet? Vid blottade krävs som redan berört inte att gärningsmannen fått någon sexuell tillfredsställelse av sitt handlande, utan här räcker det med att handlingen varit ämnad att väcka obehag. Med beaktande av gärningsmannens förklaring till sitt agerande och att handlingen uppenbarligen kan anses väcka obehag, hade en sådan lösning möjligt varit att föredra då det enligt min uppfattning saknades ett sexuellt uppsåt hos gärningsmannen.

3.3.3.2 Svea hovrätt dom 2009-09-17 mål nr B 642-09

Bakgrunden var att den tilltalade Daniel A var lärare i årskurserna 7 till 9 i matematik och naturorienterade ämnen på en mindre friskola i Knivsta, där de nio målsägandena var eller hade varit kvinnliga elever.

I tingsrättens utredning hade Daniel A mer allmänt uppgett att han som person gärna tog tag i människor för att skapa kontakt. Som lärare hade han enligt egen uppgift gärna tagit i sina elever, också som ett sätt att uppmuntra eller uppmärksamma dem eller för att komma fram när det var trångt. Han gjorde heller aldrig någon åtskillnad mellan kvinnliga och manliga elever. Han förnekade bestämt några sexuella avsikter gentemot målsägandena. Han erkände att han haft ett möte med rektorn på grund av att en elev ansett honom för närgången, men han uppfattade detta som en isolerad händelse som avsåg en speciell elev.

Målsägandena hade samstämmt uppgett att David A bland skolans elever haft ett väl befast rykte om sig att vara närgången och att ”tafsa” på vissa, men inte alla, kvinnliga elever. Åtalet byggde på de nio målsägandenas berättelser. Enligt åtalspunkterna hade bland annat Daniel A tagit tag om en målsägandes midja vid flertalet tillfällen under skoltid eller berört en annan målsägandes rumpa under en kemilektion. Vidare hade han kommit i närheten med händerna av flera målsägandes bröst när han flyttat elever för att komma fram. Vid flertalet tillfällen hade även Daniel A kommenterat sina elevers kroppar. Daniel A mindes överlag inte de flesta av händelserna men ifrågasatte samtidigt inte målsägandenas uppgifter. Vad gällde kommentarerna om elevernas kroppar, hade han sagt så i uppmuntrande syfte.

Tingsrätten inledde sin bedömning med att ställa sig frågan om Daniel A gjort sig skyldig till något utav brotten sexuellt ofredande eller ofredande. TR bedömde att David A:s handlande inte kunde betecknas som sexuellt ofredande redan på den grunden att han rört vid målsägandena och föreföll enligt TR vara resultatet av hans vana att tag i eleverna. TR fortsatte med att de andra påståendena i gärningsbeskrivningen var mer särpräglade och mer besvärande för David A. En allmän utgångspunkt för bedömningen av dessa påståenden var enligt TR att målsägandena synes ha haft mycket negativa förväntningar på David A och eventuella beröringar från hans sida. Det kunde enligt TR inte uteslutas att detta i viss mån påverkat målsägandenas upplevelse av vad som inträffat. TR ogillade efter en genomgång av de olika åtalspunkterna, åtalet i sin helhet.

Hovrätten konstaterade att någon stödbevisning som styrkte målsägandenas berättelser inte hade lagts fram, trots att det borde vara möjligt med tanke på omständigheterna. Med hänvisning till avsaknaden av stödbevisning, de vagheter om de närmare omständigheterna som målsägandena berättat om, samt svårigheter för David A att kunna försvara sig, ogillade HovR åtalet.

Jag anser att detta fall belyser vilka svåra situationer som kan uppkomma när elever menar att de blivit sexuellt ofredande av sin lärare. Vid en genomgång av de olika åtalspunkterna var frågan inte huruvida beröring skett, utan vad lärarens avsikt varit och i detta fall ansågs avsikten inte vara sexuell. Vissa av åtalspunkterna såsom att David A

gett komplimanger om några av målsägandenas kroppar kan i mitt tycke anses opassande om än inte brottsliga. Desamma kan anses vara fallet avseende David A:s återkommande beröringar av eleverna. Samtidigt vill jag påpeka hur viktigt det är att lärare ska kunna beröra sina elever, ge dem lovord eller komplimanger, utan för den sakens skull behöva känna en oro för att bli dömda för sexuellt ofredande. Här står ord mot ord och jag anser i likhet med rättsinstanserna att det inte går att anse det vara ställt utom rimligt tvivel att David A gått över gränsen. Däremot kan som jag redan berört, hans handlande ifrågasättas ur ett moraliskt perspektiv.

3.3.3.3 Kommentarer till avsnittet

Enligt min mening kan man anse åtal för sexuellt ofredande i skolmiljö, som en av de svårare kategorierna att fastställa om ansvar föreligger. Jag anser att man här kan dra en skiljelinje vad avser språket och handlingar mellan elever och lärarens relation till sina elever. Med sexuellt ofredande i skolmiljö avses främst skolundervisning på gymnasienivå. När det gäller rättsfall där läraren undervisat på mellanstadienivå kan följande synsätt och slutsatser av förklarliga skäl inte fullt ut tillämpas – här hänvisas till kapitel 3.1.

Vad avser rättsfall där de inblandade varit elever kan konstateras att det råder ett annat språk och förhållningssätt mellan ungdomar och gränserna för vad som ska anses falla inom tillämpningsområdet för sexuellt ofredande är här annorlunda än mellan vuxna. Bedömningen blir här svårare och flera fall kan diskuteras såväl som kritiserats. Vad gäller situationen där en lärare ska ha sexuellt ofredat en elev anser jag att det finns flera saker för rätten att beakta såsom hovrätten gjort i det senare fallet ovan.

Vad som kan sägas vara kännetecknande för kategorin utgår från den specifika miljö som skolan kan anses inneha. Mellan elever förekommer ett annat språk och en annan syn på vad som ska anses vara vanligt språkbruk. Vidare är läraren och dennes roll många gånger i fokus för ryktesspridning, en lämplig måltavla för skoltrötthet eller ungdomars frustration att finna sig själva eller varandra. Jag anser det inte vara någon tillfällighet att de flesta fall där en lärare sexuellt ofredat en elev utspelat sig på högstadie- och gymnasieskolor.

Bevisvärigheter i denna kategori är främst att fastställa tillämpningsområdet för vad som ska anses medföra ansvar för sexuellt ofredande mellan elever samt mellan lärare och elever. Jag vill här avseende den senare gruppen uppmärksamma att nära hälften av alla rättsfall där den åtalade varit lärare har ogillats. Lärarens utsatta ställning har redan berörts men samtidigt måste man se till de bevisvärigheter utifrån en elevs perspektiv när denne faktiskt har utsatts för brott. Läraren kan i denna situation just hänvisa till sin utsatta position. De fall som dock varit uppe till bedömningen, där en lärare ska ha sexuellt ofredat en eller flera elever, anser jag varit klara och bevisfrågan har här inte varit speciellt invecklad. Vad slutligen gäller bevisvärigheter mellan elever, anser jag att dessa svårigheter vara enklare att bedöma när gärningsmannen utsatt sitt offer med handling än med ord.

I de fall där den åtalade varit lärare har nära hälften av fallen ogillats.⁹⁴ Rättsinstanserna har här hänvisat till det faktum att även om beröringen varit anstötlig eller opassande kan det inte anses falla inom tillämpningsområdet för sexuellt ofredande. Trots att elevernas uppgifter legat till grund för bedömningen har inte lärarens beröring avseende exempelvis en gitarrlärare som kramat sin elev ansetts reta läraren sexualdrift.

Vad slutligen avser sexuellt ofredande mellan elever kan konstateras att det huvudsakligen har handlat om beröring där de inblandade haft helt olika versioner, men där offret varit trovärdigt samt att det vanligen funnits stödbevisning i form av andra elever som sett händelsen. Det uppkommer dock bevissvårigheter och rätten ställs inför frågan om handlingen varit ägnad att kränka eller bara varit ett skämt mellan två elever.⁹⁵ I ett intressant fall hade den åtalade under en ordväxling kallat en annan elev för hora på ett främmande språk. Rätten som ogillade åtalet bedömde att även om det sagda varit olämpligt så passade det inte in i tillämpningsområdet för sexuellt ofredande.⁹⁶

3.3.4 Sexuellt ofredande i samband med fest och uteliv

I denna kategori återfinns rättsfall där handlingen har skett i anslutning till fester eller på uteställen. En gemensam nämnare för fallen här kan anses vara att de inblandade ofta varit berusade utav alkohol. I det första fallet behandlades frågan om hur olika sexuella yttranden mellan festdeltagare skulle bedömas, medan det andra fallet belyste bevissvårigheter som ofta uppkommer då de inblandade varit kraftigt berusade.

3.3.4.1 Svea hovrätt dom 2007-01-29 mål nr B 1632-06

Den tilltalade Mattias G och målsäganden Jessica M var vid tiden för händelsen båda studenter vid polishögskolan. Jessica M berättade att hon den aktuella kvällen befann sig på en pubafton som skolan anordnat. Jessica M hade under kvällen börjat prata med Mattias G och efter en stund hade Mattias G sagt ”jag har hört att du är rakad och piercad i underlivet”. Jessica M hade då blivit arg och avslutat konversationen. Senare på kvällen möttes de igen och då frågade hon varför Mattias G varit så grov i munnen mot någon han inte kände. Mattias G svarade då att han inte brydde sig om hon var rakad eller piercad i underlivet, utan såg det hela som något positivt. Hon visste inte om Mattias G var berusad vid tillfället, själv hade hon druckit en halv flaska vin och någon öl.

Mattias G berättade att han träffat Jessica M och inlett en konversation. Efter en stund hade han berättat för Jessica M hur han hade hört talas om att hon både skulle vara rakad och piercad i underlivet. Han sade detta av hänsyn till Jessica M, för att hon skulle veta vad andra sagt om henne. De pratade senare under kvällen och han sade då

⁹⁴ Se bl. a. (nr 122) Hovrätten för Västra Sverige dom 2005-06-27 mål nr B 1054-05 och (nr 126) Svea hovrätt dom 2009-04-08 mål nr B 9015-08.

⁹⁵ Se bl. a. (nr 125) Göta hovrätt dom 2006-10-26 mål nr B 2376-06.

⁹⁶ (nr 123) Svea hovrätt dom 2006-06-26 mål nr B 4390-06.

att han inte brydde sig om ryktet om hennes underliv. Mattias G hade druckit sammanlagt fyra drinkar under kvällen och var inte berusad.

Tingsrätten bedömde inledningsvis att Jessica M varit trovärdig. Men även Mattias G:s berättelse hade varit av ett sådant slag att den enligt rätten inte kunde lämnas utan avseende. Då det inte fanns vittnen till händelsen fann TR det bara utrett att den tilltalade sagt till Jessica M hur han hört att hon varit rakad och piercad. Frågan TR ställde sig var då om detta yttrande kunde ses som sexuellt ofredande eller ofredande. Efter att TR gått igenom rekvisiten för 6 kap 10 § 2 st andra ledet BrB, kom rätten fram till att det inte kunde anses utrett att Mattias G:s yttrande syftat till att reta eller tillfredställa hans sexualdrift och därav kunde han inte dömas för sexuellt ofredande. TR bedömde även frågan om den tilltalades yttrande kunde anses falla under ofredande, men fann att även om yttrandet varit olämpligt hade det inte gett uttryck för en sådan hänsynslöshet som brottet erfordrade. TR ogillade med denna motivering åtalet. Hovrätten fastställde sedermera tingsrättens domslut.

Jag finner det intressant hur yttranden med tiden kan bedömas olika. I det här rättsfallet hade den tilltalade frågat om målsägandens kön, något som vid brottsbalkens tillkomst enligt min mening säkerligen bedömts vara sexuellt ofredande eller med dåtidens benämning, otuktigt beteende. Jag anser likt rättsinstanserna att den tilltalades yttrande inte kan anses ha uppfyllt kraven för sexuellt ofredande och vidare att det knappast heller kan anses vara så hänsynslöst att det kunnat bedömas som ofredande.

Det verkar vidare inte klarlagt om andra ska ha hört vad den tilltalade hade sagt till målsäganden. Men om Mattias G:s yttrande hörts av andra deltagare på festen, kan flera intressanta frågeställningar diskuteras. Det här rättsfallet kan ur detta perspektiv jämföras med det tidigare behandlade fallet under kapitlet om ofredande, där en pojke inför hela klassen frågat en klasskamrat om hon var oskuld. Där bedömdes pojkens handlade såsom ofredande.

Jag ställer mig frågande till om samma nivå för brott för ofredande gäller mellan vuxna. Vidare huruvida platsen och omgivningen för yttrandet, här en pubafton för polisstudenter kan påverka bedömningen. Jag ställer mig även frågande till hur man ska se på målsägandens relation till åhörarna.

Kan man sammantaget anse en tonårsflicka mer skyddsvärd inför sina klasskamrater än en kvinnlig polisstudent inför sina kommande kollegor? Det är intressanta frågor som beklagligt nog aldrig kom att ställas på sin spets då det inte var utrett om någon hört Mattias G:s yttrande till Jessica M.

3.3.4.2 Svea hovrätt dom 2009-06-05 mål nr B 10269-08

Den tilltalade Joakim A och målsäganden Felicia J var vänner sedan flera år tillbaka. Den aktuella kvällen hade Joakim A frågat målsäganden om hon ville följa ut och dricka öl med deras gemensamma vänner. De besökte flera pubar och alla berättade hur de konsumerat mängder av alkohol och därav inte haft helt klara minnesbilder från delar

av kvällen. Senare under kvällen bestämde sig sällskapet för att äta och på väg dit hade de åkt i en rulltrappa.

Felicia J berättade hur hon stått en eller två trappsteg ovanför Joakim A, då han ska ha fört upp sin hand mellan hennes ben och hårt greppat tag om hennes underliv utanpå hennes trosor. När de kommit uppför rulltrappan hade Felicia J velat komma bort från Joakim A, men på hans initiativ kramades de och då hade han tagit i hennes ena bröst. Joakim A hade senare erkänt för henne att han både berört hennes underliv och bröst och bett om ursäkt för det inträffade. Hon hade dock en del minnesluckor från det inträffade, dels beroende på alkoholen men också dels på grund av att hon velat glömma det inträffade.

Joakim A berättade hur de under kvällen skojbråkade med varandra. Sällskapet hade skämtat om bröst vilket lett till att Felicia J hade tagit fram sina bröst och visat för killarna. Han hade inte fört upp sin hand och berört hennes underliv i rulltrappan. När de sedan kramats kan han ha klappat henne på rumpan men det var inget sexuellt över klappen och han hade heller inte rört målsägandens bröst när de kramades. När han senare under kvällen pratat med Felicia J som varit ledsen, hade han varit full och trött och inte orkat tjafsas med henne eller säga emot.

Den tilltalade och målsägandes gemensamma vän Marcus Å vittnade om hur han hade väldigt oklara minnesbilder från den aktuella kvällen, till följd av att han druckit för mycket alkohol. Han hade en svag minnesbild av att den tilltalade fört upp sin hand mellan målsägandens ben i rulltrappan. Han visste dock inte om minnesbilden kommit av att han sett händelsen, eller om den kommit utav att andra pratat om händelsen i efterhand. Han var så berusad under kvällen att han inte mindes allt, men han mindes hur stämningen varit hög när de börjat åka rulltrappan för att sedan bli en tryckt stämning.

Tingsrätten konstaterade att alla inblandade varit kraftigt berusade den aktuella kvällen. Det kunde vidare bedömas varit en allmän kramig och flörtig stämning. TR noterade att målsäganden efter det inträffade inte gjort något uppmärksam på vad som hänt. Mot målsägandens berättelse stod Joakim A:s och TR ansåg att ingen kunde anses vara mer trovärdig än den andre. Det kunde inte uteslutas att det kunde ha gått till på det sätt som Joakim A gjort gällande och med denna motivering ogillade TR åtalet.

Hovrätten bedömde inledningsvis Felicia J som trovärdig. Hennes uppgift om hur den tilltalade tagit henne mellan benen fick anses fått visst stöd av vittnet Marcus Å. Utifrån de inblandades uppgifter rädde enligt HovR det heller inget tvivel om att Felicia J efter den aktuella händelsen varit ledsen. Vidare hade Joakim A i förhör berättat hur han satt sig ner med målsäganden och bett om ursäkt. Att det hela endast skulle röra sig om en klapp på rumpan ansåg HovR inte vara sannolikt. HovR ansåg även att Felicia J:s agerande innan det inträffade, inte kan ha gett Joakim A anledning att tro att han fick bete sig såsom upptaget i gärningsbeskrivningen. HovR ändrade tingsrättens domslut och dömde Joakim A för sexuellt ofredande enligt 6 kap 10 § 2 st andra ledet BrB till dagsböter.

Det här rättsfallet anser jag vara väl kännetecknande för några av de bevissvårigheter som uppkommer när de inblandade druckit alkohol. Här har inte bara gärningsmannen och offret varit berusade, utan även vittnet. Fallet berör ett par av de vanligaste effekterna vid förtäring av alkohol såsom tynande minnesbilder samt hur alkohol kan påverka sinnesstämningen.

Hovrätten berörde en viktig poäng när de underströk att offrets agerande inte kan ha gett gärningsmannen anledning att tro att han kunde bete sig hur som helst. Med detta sagt kan slutsatsen dras att det inte spelat någon roll huruvida offret varit flörtig eller visat bröstet för den tilltalade. Jag anser det vara viktigt att se till de inblandades sinnesstämning och relation, men precis som hovrätten gör här, inte anse att offrets tidigare beteende med automatik innebär att denne ska behöva utstå oönskad beröring.

3.3.4.3 Kommentarer till avsnittet

Kännetecknande vid denna typ av sexuellt ofredande är som redan nämnts att de inblandade ofta varit berusade av alkohol. Ett annat kännetecken får anses vara att ofta flera andra berusade och festglada människor befunnit sig runtomkring de inblandade. Men flera utav rättsfallen behandlar också den situation att festdeltagarna hamnat avsides, såsom efter inviter om att sova över hos varandra.

Vad gäller bevissvårigheter kan här pekas på vad som anses kännetecknande för kategorin i stort. Det faktum att de inblandade varit berusade är något som måste tas i beaktande, likväl de eventuella vittnen som själva varit berusade. Möjlig stödbevisning i form av samtal med andra som sett eller hört hur offret reagerat efter det inträffade och som kanske inte var lika berusade vid det aktuella tillfället fäster rätten stor vikt vid.

Svårigheter att fastställa uppsåt aktualiseras ofta då dels det är många människor i rörelse vilket kan leda till beröring för att bara ta sig förbi varandra, exempelvis på uteställen och dels för att det ofta uppstår en viss sinnesstämning på fester och uteställen som ofta är laddad. Vidare kan det också uppstå svårigheter att identifiera vem gärningsmannen är. Detta problem får dock anses vara större när det rör sig om fall som utspelat sig på uteställen och där de inblandade ofta varit totala främlingar för varandra. Men även andra omständigheterna i samband med gärningsbeskrivningar på uteställen måste beaktas, såsom dämpad belysning eller trånga utrymmen såsom trappor.

Många fall rör sexuellt ofredande i samband med privatfester. I flera utav dessa fall har gärningsmannen agerat när festen lidit mot sitt slut eller under en så kallad efterfest där färre deltagare varit med. Det finns flera rättsfall där de inblandade tillsammans hamnat i en soffa och gärningsmannen i detta läge dragit fördel av att offret varit kraftigt berusad. Det som ofta faller avgörande i dessa fall har varit stödbevisningen i form av vittnen som sett det hela.⁹⁷

Det är också vanligt att de inblandade träffats på en privatfest eller ett uteställe och antingen valt att sova över hos varandra eller gått avsides. Vid denna sorts situationer

⁹⁷ Se bl. a. (nr 148) Svea hovrätt dom 2009-05-05 mål nr B 558-09.

har gärningsmannen ofta tagit tillfället i akt och sexuellt ofredat sitt offer när denne gått och lagt sig eller somnat. Här blir det vanligen tal om ord mot ord och gärningsmannen försvarar ofta sitt handlande med att offret antingen uppmuntrat det hela eller att gärningsmannen inte minns händelsen på grund av alkoholen.⁹⁸

Flera rättsfall har också berört sexuellt ofredande på uteställen. Som jag redan varit inne på tillkommer här andra bevisvårigheter såsom identifiering av gärningsmannen.⁹⁹ Rättsinstanserna har här ofta fått ta i beaktande att offret varit alltifrån salongsberusad till utslagen av alkohol. Men stödbevisning såsom uppmärksamma vakter som ingripit¹⁰⁰, samt viss vaksamhet hos offret som direkt identifierat förövaren har ändå i de flesta fall fällt avgörande.¹⁰¹ Denna vaksamhet har också kunnat bestå i att offret i anslutning till blivit sexuellt ofredad, direkt slagit till gärningsmannen och därigenom underlättat en identifikation av den då sårade förövaren.¹⁰²

Likt vid privatfester är det viktigt att se till huruvida uppsåt föreligger hos gärningsmannen. I en trång mörk lokal med massa svettiga människor som dansar eller rör sig tätt intill varandra kan en beröring lätt missuppfattas, i synnerhet då flera av deltagarna är berusade. Vidare måste beaktas när gärningsmannen under berusning försökt skämta med sitt offer som i ett fall när denne juckade mot en servitör i en hotellbar vilket hovrätten ansåg medföra ansvar.¹⁰³

Av de rättsfall som hör till denna kategori är det slutligen några som har ogillats, varav ett var fallet ovan som utspelade sig under en pubafton för polisstudenter. I de övriga fallen har uppsåt inte ansetts föreligga hos gärningsmannen. Under en skidresa med åklagarmyndigheten hade den åtalade som varit kraftigt berusad råkat pussa målsäganden på munnen, men menat att träffa kinden. Hovrätten ansåg det här inte uteslutet att han träffat fel och ogillade åtalet.¹⁰⁴ I ett annat fall som rörde en fest på polishögskolan, hade den åtalade på skämt berört målsägandens bröst, men då uppsåt saknades ogillade hovrätten åtalet.¹⁰⁵

3.3.5 Sexuellt ofredande i samband med brevskrivning och telefonsamtal

I ett antal rättsfall har gärningsmannen med brev eller genom telefonsamtal tillfredställt sin sexualdrift samtidigt som denne kränkt offrets sexuella integritet. Beviskravet får i

⁹⁸ Se bl. a. (nr 134) Hovrätten för Nedre Norrland dom 2007-01-23 mål nr B 45-06.

⁹⁹ (nr 131) Göta hovrätt dom 2005-11-03 mål nr B 3308-04.

¹⁰⁰ (nr 152) Svea hovrätt dom 2009-11-09 mål nr B 9855-08.

¹⁰¹ (nr 154) Svea hovrätt dom 2010-03-02 mål nr B 326-09.

¹⁰² (nr 133) Hovrätten för Övre Norrland dom 2005-12-14 mål nr B 452-05.

¹⁰³ (nr 142) Svea hovrätt dom 2007-12-18 mål nr B 4533-07.

¹⁰⁴ (nr 151) Svea hovrätt dom 2009-06-26 mål nr B 8908-08.

¹⁰⁵ (nr 140) Svea hovrätt dom 2007-09-21 mål nr B 2680-07.

dessa fall lättare anses gå att uppnå med hänvisning till att ofta finns dokumenterat exempelvis vilket telefonnummer gärningsmannen använt sig utav. I det första fallet ställdes frågan om uppsåt på sin spets, då den åtalade led av en psykisk sjukdom och trodde att hon var tillsammans med målsäganden. I det andra fallet hade offret under lång tid blivit utsatt för oönskade samtal med sexuellt innehåll.

3.3.5.1 RH 2009:11

Målsäganden Lennart G var vid den aktuella tiden kommunalråd i Sollentuna kommun. Med anledning av sitt uppdrag förekom Lennart G regelbundet i media, bland annat i TV och vid offentliga tillställningar. Den tilltalade Laila J hade sedan flera år lagt märke till Lennart G och hade sedan en tid fattat tycke för honom. Laila J hade uppfattat det som att de hade haft en relation sedan åtta års tid och med anledning därav hade hon skrivit både brev och dikter till målsäganden. Vid minst åtta tillfällen under den aktuella perioden hade hon lämnat brev till Lennart G, vilka många varit av erotiskt slag och till åtminstone tre av breven hade hon bifogat fotografier på sig själv. Lennart G hade också tagit del av alla hennes brev.

Tingsrätten prövade inledningsvis brevens och fotografiernas karaktär och enligt TR:s uppfattning var det uppenbart att Laila J genom flera utav breven och fotografierna i objektivt hänseende kränkt Lennart G:s sexuella integritet. TR bedömde vidare Laila J:s uppsåt och hur hon uppfattade Lennart G:s inställning till uppvakningen. TR konstaterade att av det som framkommit i utredningen hade inte Laila J och Lennart G träffats före huvudförhandlingen. TR ansåg att det mot denna bakgrund och särskilt med tanke på karaktären på de brev och vissa av fotografierna, kunde Laila J inte rimligtvis ha uppfattat Lennart G:s passivitet såsom ett samtycke. TR bedömde att det inte var utrett att Laila J haft för avsikt att kränka Lennart G:s sexuella integritet men pekade på det faktum att för ansvar var tillräckligt att gärningsmannen haft uppsåt till de objektiva brottsrekvisiten och dömde därmed Laila J för sexuellt ofredande.

I utredningen i hovrätten hade Laila J åberopat ett läkarintyg till styrkande av sjukdom. Av läkarintyget framfick att Laila J led av ett kroniskt vanföreställningssyndrom och att hennes sjukdomsbild framförallt präglades av orubbliga vanföreställningar att högt uppsatta personer var förälskade i henne, samt att hon helt saknade insikt om sin sjukdom.

HovR fann att de gärningar som Laila J gjort sig skyldig till, objektivt var att betrakta som sexuellt ofredande. Men för att Laila J skulle kunna dömas för brottet måste också hennes subjektiva uppsåt ha täckt de objektiva brottsrekvisiten. HovR bedömde att bland dessa omständigheter måste det anses ha ingått att handlingen i någon mening varit ovälkommen. Men med hänsyn till innehållet i det åberopade läkarintyget ansåg HovR att Laila J svävade i föreställningen att hon och målsäganden hade en relation och att han uppskattade hennes brev och fotografier. HovR bedömde därav att hon saknade erforderligt uppsåt och ogillade åtalet.

Fallet behandlar frågan om uppsåt. Tingsrätten gör enligt min mening en felaktig tolkning av lagrummet då man inte tar ställning till kravet om uppsåt. Jag delar

hovrättens bedömning och med hänvisning till sjukdomen så trodde den tilltalade att kontakten inte var med någon okänd utan till hennes partner sedan flera år tillbaka. Med beaktande av detta anser jag att uppsåt att kränka målsägandens sexuella integritet saknades i det här fallet. Därmed anser jag också att frågan huruvida hon genom breven retat eller tillfredställt sin egen sexualitet som ovidkommande, då hon saknade uppsåt att kränka målsägandens sexuella integritet.

3.3.5.2 Göta hovrätt dom 2007-06-08 mål nr B 51-07

Den tilltalade Tore P hade vid ett stort antal tillfällen under tiden mellan maj 2002 till mars 2005 ringt upp målsäganden Birgitta B och frågat om hon var kåt och andra uttryck med sexuell innebörd, eller bara stönat då hon svarade i telefon.

Målsäganden Birgitta B berättade hur hon bodde på andra våningen och hur hennes kök och sovrumsfönster vette ut åt gården. Rakt över gården, mellan 30 och 50 meter bort, på tredje våningen, bodde den tilltalade Tore P. Under den nämnda perioden hade hon fått motta fler än hundra samtal från en person och då hon hade nummerpresentatör, kunde hon se vem som ringt. Telefonsamtalen hade kommit i perioder men oftast under fredag- och lördagskvällar och ibland på söndag förmiddag. Samtliga samtal hade haft en sexuell innebörd av olika slag. Personen hade berättat för henne att han sett att hon bytt om, vilken färg hon haft på trosorna, att hon gick runt i sin röda morgonrock, att han skulle komma över och knulla, frågat om hon var kåt och ibland avgett stönande ljud.

Tore P nekade till att ha ringt upp Birgitta P hundratals gånger. Han hade ringt ett par gånger med hänvisning till den återopade telefonlistan. Han visste inte varför han ringt till henne vid dessa tillfällen eller vad som sades. Han hade nog fått ett ryck. Han hade inte stönat i telefonen eller sagt saker av sexuell innebörd. Men han menade på att det inte fanns något som visade att han ringt de påstådda samtalen. Han hade emellertid inte blivit av med sin telefon och såvitt han visste var det inte någon som hade lånat den.

Lena G som bodde granne med Tore P, vittnade bland annat om att hon pratat med Birgitta B vid fyra till fem tillfällen före det att polisanmälan gjordes. Birgitta B hade berättat om samtalet med den tilltalade och Lena G hade upplevt att Birgitta B varit rädd och tyckt det varit obehagligt.

Enligt tingsrätten framstod Birgitta B som mycket trovärdig. Vad hon hade berättat fick dels stöd av Lena G:s vittnesmål men också från utdrag av telefonlistorna. TR fann med denna motivering Tore P skyldig och dömde honom för sexuellt ofredande enligt den gamla lydelsen i 6 kap 7 § 3 st BrB till dagsböter.

Hovrätten kom likt tingsrätten fram till att Birgitta B dels varit trovärdig, men också att hennes uppgifter fick stöd av Lena G. HovR fann på grund av det anförda att Birgitta B:s uppgifter skulle ligga till grund för bedömningen. HovR bedömde att med hänvisning till telefonlistorna, det klarlagt att den person som ringt till Birgitta B hade haft möjlighet att se in i hennes lägenhet. Av utredningen framgick att det var möjligt att från Tore P:s lägenhet se in i Birgitta B:s lägenhet. Tore P hade även uppgett att han

inte blivit av med sin telefon eller lånat ut den. HovR fastställde med denna motivering TR:s dom.

Fallet visar på hur beviskravet lättare uppnås, såsom i detta fall med hänvisning till telefonlistorna. Jag finner gärningsmannens argument avseende att det inte var klarlagt att denne ringt samtalen som intressant, speciellt med hänvisning till att han varken saknade telefonen eller hade lånat ut den. Men om han hade hävdats att han lånat ut telefonen till någon okänd skulle man härmed med en juridisk term kunna anse att gärningsmannen hade strikt ansvar över sin telefon?

3.3.5.3 Kommentarer till avsnittet

Beundrabrev och telefonsamtal där innehållet haft en tydlig sexuell prägel har i flera rättsfall bedömts som sexuellt ofredande. Kännetecknande för denna kategori är främst tillvägagångssättet men också med hänvisning till de frågor som uppkommer vid bevisningen. Vidare avgör innehållet i breven avgränsningen mot ofredade i 4 kap 7 § BrB. Brevens eller telefonsamtalens innehåll kan variera och breven kan innehålla pornografiska texter, cd-skivor, bildmontage där offrets huvud är monterat i sexuella positioner, medan telefonsamtalen kan innehålla stön, viskningar, pågående pornografisk film som bakgrundsljud eller rena ylanden.

Vad gäller bevissvårigheter avseende identifieringen är denna i de flesta fall enkel, med hänvisning till att både telefonsamtal och sms kan spåras. Men man bör beakta det faktum att flera kan ha haft tillgång till telefonen. En annan bevissvårighet som kan aktualiseras i denna kategori är fråga om uppsåt hos gärningsmannen, trots att innehållet i breven varit av sexuell karaktär. I ett fall hade den tilltalade bränt ut och skickat cd-skivor med bland annat målsägandens huvud inmonterat på kvinnor som hade sex i olika positioner. Med hänvisning till att målsäganden dock velat ha pornografiskt material på cd-skivorna om än inte uttryckligen önskat bildmontaget ogillades åtalet.¹⁰⁶

I ett annat intressant fall var bakgrunden den att en lärarinna hade skickat nakenbilder till sin elev och där fann rätten att även om eleven förhållit sig positiv till nakenbilderna, var handlingen ägnad att sexuellt kränka dennes integritet.¹⁰⁷ I ett annat fall hade brev med sexuellt innehåll samt förslag om att träffas och ha sex skickats till en äldre dam. Den tilltalade som bodde mittemot damens lägenhet, förklarade sitt handlande med att han flörtat i fönstret med en ung kvinna och det var till henne breven var ämnade, något som rätten inte ansåg trovärdigt.¹⁰⁸ Vidare kan nämnas ett fall där gärningsmannen skickat kort och brev till barn han en gång förgripit sig på och i breven anspelade och mindes de begångna brotten.¹⁰⁹

¹⁰⁶ (nr 163) Göta hovrätt dom 2009-05-04 mål nr B 154-09.

¹⁰⁷ (nr 164) Hovrätten för Västra Sverige dom 2010-05-06 mål nr B 4586-09.

¹⁰⁸ (nr 155) Svea hovrätt dom 2005-05-02 mål nr B 10085-04.

¹⁰⁹ (nr 157) Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2006-04-06 mål nr B 3160-05.

I flera fall har gärningsmannen via telefonsamtal ringt upp sitt offer och under dessa samtal sexuellt ofredat denne. I ett rättsfall hävdade målsäganden att den tilltalade under ett tidigare samtal dem emellan sexuellt ofredat henne och valde av denna anledning att spela in ett senare samtal och använda detta som bevis och stöd för åtalet. I nämnda samtal ställde hon ledande frågor till den tilltalade om deras tidigare samtal, som denne dock undvek att närmare kommentera. Rätten menade på att den tilltalade aldrig erkänt någon gärning samt beaktade att målsäganden kan ha varit påverkad av att vid ett tidigare tillfälle i sitt liv blivit sexuellt ofredad via telefon.¹¹⁰

Avslutningsvis finns det flera fall som hör till denna kategori där gärningsmannen spelat in sexuella meddelanden, stön eller ylanden på offrets telefonsvarare. I likhet med telefonsamtal där offret svarat har beviskravet här varit relativt enkelt att uppnå med hänvisning till sparade meddelanden där gärningsmannens röst och budskap tydligt hörs. Uppsåt kan i dessa situationer anses vara klarlagt men problem kan även här uppstå. I ett fall hade en före detta elev pratat in sexuella meddelanden på sin gamla lärarinnas telefonsvarare, samt att i bakgrunden till hans meddelande hördes ljud från pornografiska filmer. Med hänvisning till den före detta elevens uppfattning om att lärarinnan velat ha en sexuell relation med honom ogillade tingsrätten åtalet. Hovrätten ansåg inte hans förklaring som trovärdig och dömde honom för sexuellt ofredande.¹¹¹

3.3.6 Sexuellt ofredande i samband med att de inblandade haft någon form av vänskap eller relation

Det finns många rättsfall där den tilltalade och målsäganden haft någon form av vänskap eller relation med varandra. Det kan här röra sig om en bekantskap via gemensamma vänner, goda grannar, en mångårig vänskap, där de inblandade legat i skilsmässa eller en relation som pappa och dotter. Vad gäller den sistnämnda relationen kan här hänvisas till diskussionen som hör till avsnittet om sexuellt ofredande av barn under 15 år. Många fall som hör till denna kategori får anses svårbedömda, då rätten förutom att se till de direkta omständigheterna, också måste beakta olika faktorer då de inblandade ofta känt varandra under lång tid. Båda fallen berör beviskravet och de svårigheter som därav förekommer. I det första fallet satt den tilltalade och målsäganden båda i styrelsen i en förening medan i det andra fallet den tilltalade var hemma hos sin chef och dennes familj på en middagsbjudning.

3.3.6.1 Hovrätten över Västra Sverige dom 2006-05-18 mål nr B 1833-06

Den tilltalade Kjell H och målsäganden Elsie S var båda medlemmar i De handikappades riksförbund (DHR) i Borås. Vid det aktuella tillfället var Kjell H ordförande i styrelsen och Elsie S var styrelseledamot. De båda hade träffats flera gånger i samband med deras engagemang i föreningen. De hade inte umgåtts privat, men Kjell H hade vid flera tillfällen skjutsat Elsie S hem från DHR:s möten.

¹¹⁰ (nr 162) Hovrätten för Nedre Norrland dom 2009-03-31 mål nr B 256-08.

¹¹¹ (nr 156) Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2005-10-24 mål nr B 420-05.

Målsäganden Elsie S berättade hur hon vid det aktuella tillfället var hemma i bostaden när Kjell H besökt henne med en kurskatalog och insisterat på att få följa med in. När de sedan stigit in i hennes kök hade Kjell H börjat ta på henne. Han hade i samband med detta tagit fram sin erigerade penis och föst henne bakåt samtidigt som han sade att de skulle ”knulla”. Han ylade och onanerade tills han fick utlösning, varefter han lugnade ner sig. Han tvättade därefter sina händer och innan han gick sade han att han aldrig skulle erkänna något om hon anmälde honom.

Hon ringde samma kväll till sin syster och berättade vad som hänt, men systemen föreslog att hon inte skulle göra en anmälan. Under en resa till Portugal ett år senare berättade hon dock om händelsen för Mona K, en annan styrelseledamot. Mona K berättade i sin tur för Lennart E som var kassör, varvid en polisanmälan lämnades in.

Den tilltalade Kjell H berättade att han åkt hem till Elsie S på grund av att han var tvungen att få ett styrelseprotokoll undertecknat inför sommaruppehållet. Elsie S ville tvätta sina händer innan hon skrev på protokollet och frågade samtidigt om han ville ha kaffe och se hennes hus. Det uppstod en attraktion mellan dem i samband med att hon tryckte sig emot honom. Han fick erektion och det kände hon, varvid hon tagit fram hans penis och onanerat åt honom. Hans utlösning tog hon i handen. De satte sig efteråt och fikade och pratade inte om det inträffade mer än att hon nämnde något om vad Herren skulle tro. Han hade lovat att inte säga något om det inträffade och sade att Herren inte skulle döma henne för detta.

Tingsrätten bedömde att både Elsie S och Kjell H gett ett trovärdigt intryck. TR konstaterade vidare att både Mona K och Lennart E märkt att Elsie S varit ledsen och under en tid dragit sig undan DHR:s verksamhet. Men då ord stod mot ord samt att Mona K och Lennart E endast fått händelseförloppet berättat för sig av Elsie S och detta ett år efter det inträffade, ogillade TR åtalet.

I hovrätten hördes på nytt Elsie S och Kjell H. Elsie S tillade att det vid tidigare tillfällen hänt att Kjell H velat ta i henne och pussa henne, något hon sagt åt honom att låta bli. Hon blev fruktansvärt kränkt av den aktuella händelsen och kunde inte tro att Kjell H kunde vara så ociviliserad och pervers. Hon hade velat berätta om det som hänt men hade inte vågat och hon hade även varit rädd för föreningens rykte. Kjell H tillade att han inte visste varför det ”tänt till” mellan honom och Elsie S.

Hovrätten bedömde att Elsie S gett ett trovärdigt intryck och det fanns heller ingenting som talade för att hon haft anledning att felaktigt beskylla Kjell H för någon brottslig gärning. Vad gällde Kjell H:s uppgifter, framstod dessa som konstruerade enligt HovR. Vad gällde stödbevisningen i form av de två vittnesmålen, bedömde HovR att stödbevisningen med viss styrka talade för att Elsie S uppgifter varit riktiga. HovR bedömde även att Elsie S förklaring till varför det tagit henne tio månader att berätta om det inträffade som övertygande. Med Elsie S berättelse som grund för bedömningen av åtalet dömde HovR Kjell H för sexuellt ofredande, enligt dåvarande lydelsen i 6 kap 7 § 3 st BrB, till villkorlig dom och dagsböter.

Fallet visar enligt mitt tycke på flera av de svårigheter som kommer utav det faktum att de inblandade känner varandra. Vid sådana här fall är stödbevisningen ofta avgörande, något som hovrätten enligt min uppfattning fäster större vikt vid än tingsrätten. Jag håller med tingsrätten om att gärningsmannens version inte var osannolik. Det kan inte anses vara osannolikt att två vuxna människor kan ha en isolerad passionerad stund tillsammans, utan att för det för den sakens skull blir något efterspel. Vad jag däremot inte håller med tingsrätten om i deras bedömning är värderingen av vittnesmålen. Med beaktande av offrets förklaring till varför hon dröjde med att berätta om det inträffade, tillsammans med vittnesmålen, anser jag i likhet med hovrätten åtalet styrkt.

3.3.6.2 Göta hovrätt dom 2007-02-08 mål nr B 2057-06

Bakgrunden var att den tilltalade Peter F med sin familj vid det aktuella tillfället var hembjuden till målsäganden Maria A:s man, tillika Peter F:s chef på middag i deras tvåvåningsvilla. Målsäganden Maria A berättade om hur hon innan middagen mått illa och varit stressad. Hon hade innan middagen lagat mat i två timmar och då druckit två glas vin. Under middagen drack hon ytterligare ett glas vin och hon var inte nykter men heller inte kraftigt berusad. Under middagen satt hon inklämd och behövde kråkas. Hon valde då att lämna bordet och gå upp till övervåningen för att sova. Hon hade senare vaknat av att hennes underliv berördes och hon såg då Peter F ståendes mellan hennes ben samtidigt som han fick utlösning ropandes ”jag ska, jag ska”.

Den tilltalade Peter F berättade hur han med familj var hembjuden till sin chef Kjell A och dennes familj. Vid ankomsten var Kjell A alkoholpåverkad medan målsäganden Maria A var berusad. Vid ett tillfälle under middagen försökte Maria A fylla på sitt vinglas men Kjell A förbjöd henne. Senare kräktes Maria A i bearnaisesåsskålen, vilket han upplevde som väldigt obehagligt. Hon lämnade därefter bordet och återvände aldrig. Han gick senare för att gå på toaletten men den på övervåningen var låst och gick då upp på övervåningen. Han fick då syn på Maria A som låg i en säng och han frågade då hur hon mätte medan han rörde hennes arm, men han kunde inte höra vad hon sade till honom. Efter att ha utträttat sina behov på toaletten gick han in där familjernas barn lekte och några minuter senare hörde han Maria A skrika ”han våldtar mig”.

Susanne G-F, den tilltalades fru berättade i sitt vittnesmål hur Maria A varit ”stupfull”. Efter Maria A skrikit från övervåningen hade Peter F kommit ner med barnen och sagt ”jag har ingenting gjort”. Hon hade varit tillsammans med sin man i 25 år och han hade aldrig ljugit och hon litade till 100 procent på hans uppgifter. Den tilltalades dotter Victoria F berättade att hennes pappa kommit in till barnens rum och höll på och skojade med dem när Maria A ropade från det andra rummet.

Tingsrätten ansåg inledningsvis att de inblandade deltagit i en familjefest där alkohol förtärdes. TR bedömde att ord stor mot ord och de inblandades berättelser i väsentliga avseenden var helt oförenliga. TR fortsatte med att ställa sig frågan om Maria A kunde ha misstagit sig gällande beröringen. Utöver de båda inblandade hade ingen annan än Peter F:s dotter Victoria F född 1993, uttalat någonting av betydelse. TR konstaterade

att förhöret med Victoria F ägt rum först ett år och fyra månader efter händelsen men ansåg att hon gett ett trovärdigt intryck och inget i hennes berättelse föranledde TR att misstänka att hon velat skydda sin far. TR ansåg vidare att i bedömningen skulle invägas att Maria A varit alkoholpåverkad, illamående och sovande vid tillfället och ogillade med denna motivering åtalet.

Hovrätten bedömde Maria A som trovärdig och ansåg att hon lämnat en detaljerad berättelse angående det som inträffat. HovR ansåg vidare att hennes berättelse fick stöd av hennes kraftiga chockreaktion efter det inträffade, samt den för Peter F besvärande omständigheten att han i när anslutning till skriket befunnit sig utanför sovrummet. Vad gällde frågan om Maria A kunde ha misstagit sig då hon var alkoholpåverkad, ansåg HovR att det saknades utrymme för misstag gällande vart någonstans hon blivit berörd. HovR dömde Peter F för sexuellt ofredande enligt dåvarande lydelsen i 6 kap 7 § 3 st BrB till fängelse i 2 månader.

Tingsrätten lade enligt min mening för stor vikt vid dottern till den tilltalades vittnesmål. Detta med beaktande av att det var hennes pappa som stod åtalad, samt tiden innan hon väl förhördes. Trovärdigheten borde då vara väldigt låg av dessa skäl. Jag håller med hovrätten som här verkade bortse från dotterns vittnesmål men ställer mig ändå frågade till om beviskravet att det ska vara ställt utom rimligt tvivel fick anses vara uppfyllt med tanke på de olika versioner som beskrev händelsen innan tidpunkten för gärningsbeskrivningen.

3.3.6.3 Kommentarer till avsnittet

Kännetecknade för denna kategori kan sägas vara att i många fall har de inblandade varit ensamma med varandra på grund av det förtroende de hyser för varandra. Ett tydligt kännetecken är vidare för denna kategori de beskyllningar som den tilltalade ofta tillskriver målsäganden som anledning för att de anmäls för brott. Några exempel på detta kan vara att hänvisa till avsaknaden av grannsämja¹¹², inte fått en present när de fyllt år och därför varit missnöjd¹¹³.

Det finns flera fall där de inblandade varit grannar med varandra och därigenom träffats vid den aktuella händelsen som ligger till grund för gärningsbeskrivningen. Exempel där åtal ansetts styrkt är när gärningsmannen sexuellt ofredat sitt offer i tvättstugan genom tafsande¹¹⁴, när gärningsmannen sprutat sperma i offrets tvätt¹¹⁵, eller när gärningsmannen gått in i offrets hus för att betala för en gräsklippning och under besöket överraskat offret som sov i sin säng.¹¹⁶

¹¹² (nr 176) Göta hovrätt dom 2006-12-11 mål nr B 1549-06.

¹¹³ (nr 173) Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2006-09-05 mål nr B 1063-05.

¹¹⁴ (nr 177) Svea hovrätt dom 2007-02-01 mål nr B 7179-06.

¹¹⁵ (nr 165) Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2005-06-17 mål nr B 3681-04.

¹¹⁶ (nr 180) Göta hovrätt dom 2007-10-09 mål nr B 144-07.

En annan vanlig situation är när de inblandade varit arbetskamrater och därigenom lärt känna varandra i likhet med de två rättsfall som tagits upp i anslutning till detta avsnitt. Exempel på andra situationer där de inblandade varit arbetskamrater är när de båda varit tidningsutdelare och det sexuella ofredandet skett under arbetspasset¹¹⁷, eller när gärningsmannen delat rum under en arbetsresa med offret och under en vänskaplig massage sexuellt ofredat sitt offer¹¹⁸.

Till de övriga rättsfallen inom denna kategori hör några fall där gärningsmannen sexuellt ofredat sitt offer i hemmamiljö såsom när gärningsmannen varit gift med offrets faster¹¹⁹, eller sålt sprit och cigaretter till offret och i samband med detta gjort sig skyldig för brott¹²⁰. Vidare har rätten ansett det vara sexuellt ofredande när gärningsmannen i en förestående skilsmässa klistrat upp samlagsbilder på offret tillika sin dåvarande fru, på fönstren till parets gemensamma villa.¹²¹

Till de fall där gärningsmannen varit en fadersfigur för målsäganden kan nämnas ett fall där styvpappan ofredande sin dotter då denne onanerade med öppen sovsäck då de var och campade¹²², eller när en styvpappa såg på film med sin styvdotter och då berört denne.¹²³ I ett enda fall har en biologisk pappa sexuellt ofredat sitt barn.¹²⁴

3.3.7 Sexuellt ofredande i övrigt

I detta avsnitt kommer de övriga rättsfall tas upp, som inte kan anses höra till någon av de tidigare kategorierna för sexuellt ofredande som varit ägnat att kränka personens sexuella integritet. Många rättsfall tar upp situationer som utspelar sig på platser där allmänheten har tillträde såsom motionsspår, i köpcentrum eller badhus där många människor samtidigt kan eller är i rörelse. I det första fallet var frågan om målsäganden blivit sexuellt ofredad när denne besökte arbetsförmedlingen, medan frågan i det andra fallet var om den tilltalades agerande kunde anses ha riktat sig till målsägandena. I det sista fallet var frågan huruvida den tilltalade uppsåtligt berört två barn i anslutning till vattenruschkanan på ett badhus.

3.3.7.1 Svea hovrätt dom 2006-06-16 mål nr B 4039-05

Målsägande Charlotta A var vid tiden för händelsen arbetssökande och besökte arbetsförmedlingen fem gånger i veckan. Hon berättade att vid det aktuella tillfället kom

¹¹⁷ (nr 190) Svea hovrätt dom 2009-05-08 mål nr B 8150-08.

¹¹⁸ (nr 181) Svea hovrätt dom 2007-12-07 mål nr B 7614-06.

¹¹⁹ (nr 184) Svea hovrätt dom 2008-04-23 mål nr B 7713-07.

¹²⁰ (nr 182) Göta hovrätt dom 2007-12-20 mål nr B 1155-07.

¹²¹ (nr 179) Göta hovrätt dom 2007-03-08 mål nr B 2740-06.

¹²² (nr 183) Hovrätten för Västra Sverige dom 2008-02-12 mål nr B 3905-07.

¹²³ (nr 188) Hovrätten för Övre Norrland dom 2008-10-14 mål nr B 563-08.

¹²⁴ (nr 191) Göta hovrätt dom 2009-06-17 mål nr B 753-09.

hon dit klockan nio på morgonen och det var nästan tomt med folk på förmedlingen. Vid halv tio kom den tilltalade Abutaleb N fram till henne och började prata. Kort in på samtalet kramade han plötsligt hennes ena bröst och pussade henne på kinden. Hon drog sig då undan och mannen gick då till en städerska som sedan berättade för personalen att den tilltalade hade tafsat på henne. Charlotta A tog efter det inträffade kontakt med Anna G, som var anställd på arbetsförmedlingen och berättade om det inträffade. Vid huvudförhandlingen kände hon igen den tilltalade som den som tafsat på henne.

Den tilltalade Abutaleb N nekade till att ha träffat målsäganden innan huvudförhandlingen. Han hade vid den aktuella tiden varit på besök hos tandläkaren och därefter varit bland vänner. Tandläkarbesöket hade pågått från klockan fem i halv nio, till fem över tio den aktuella morgonen.

Yossef K vittnade om att han den aktuella dagen både hämtade och lämnade den tilltalade hos tandläkaren vid de tider som denne uppgett, medan Zoreh S vittnade om hur den tilltalade återvänt från tandläkaren vid halv elva på morgonen. Vittnet Anna G, som arbetade på arbetsförmedlingen berättade hur hon den aktuella dagen träffat Abutaleb N när hon var ute för att röka klockan tio. Den tilltalade hade då ställt sig obehagligt nära henne och när Anna G slutat röka såg hon den tilltalade inne på toaletten tillsammans med arbetsförmedlingens städerska. Anna G vittnade även om hur målsäganden upprivet och gråtandes tagit kontakt med henne för att berätta om vad som hänt.

Tingsrätten bedömde att Charlotta A varit utsatt för ett sådant brott som medför straff för sexuellt ofredande. Både målsäganden och vittnet Anna G pekade ut den tilltalade, vilket enligt TR talade för att denne var skyldig. Men då Abutaleb N förnekade att han varit på platsen samt att hans berättelse fått stöd av två vittnen innebar det enligt TR att den tilltalade inte kunnat vara på plats vid tidpunkten för brottet. Tingsrätten ogillade med denna motivering åtalet.

Hovrätten inledde sitt domskäl med att diskutera gärningsmannens identitet. HovR fann att det inte fanns någon anledning att ifrågasätta målsäganden samt vittnet, som berättat att den tilltalade befunnits sig på arbetsförmedlingen. Samtidigt fanns det enligt HovR heller ingen anledning att ifrågasätta den tilltalade eller vittnena, som berättat att den tilltalade var hos tandläkaren vid den aktuella tiden. HovR ansåg vidare att det framstod som troligt att om tandläkaren eller städerskan hörts hade en mer fullständig och tillförlitlig utredning kunnat göras. Vid en samlad bedömning fann hovrätten att det inte fick anses klarlagt att Abutaleb N var gärningsmannen och ogillade därmed åtalet.

Jag finner det här rättsfallet intressant, med hänvisning till vittnenas berättelser. Enligt min mening var stödbevisningen för målsägandens version stark då vittnet Anna G inte bara bekräftade att den tilltalade varit på arbetsförmedlingen, utan också vittnade om målsägandens reaktion efter hon blivit utsatt för brottet. Detta ställdes mot de båda vittnena som placerade den tilltalade hos tandläkaren. Jag ställer mig frågande till varför de sistnämnda vittnenas trovärdighet inte diskuterades mer ingående, då det var tydligt att de hade en relation till den tilltalade. I synnerhet med beaktande av att det första

vittnet Anna G varken kände den tilltalade eller målsäganden. Att som tingsrätten stanna vid ett konstaterande att ord stod mot ord anser jag inte vara tillfredställande.

Hovrätten berörde den viktiga omständigheten att både tandläkaren och städerskan borde ha hörts. Speciellt tandläkaren spelade en viktig roll för den tilltalades version. Det går att bara spekulera i varför dessa två inte hördes, men avsaknaden av deras vittnesmål kan enligt min uppfattning anses varit avgörande för skuldfrågan. Nu blev det inte ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade befunnit sig på arbetsförmedlingen och därav ogillades åtalet.

3.3.7.2 Svea hovrätt dom 2007-12-10 mål nr B 2167-07

Målsägandena Sandra A och Tove K-S arbetade båda som socialsekreterare och Sandra A hade varit handläggare åt den tilltalade Ako B och träffat honom en eller två gånger tidigare. Vid det aktuella tillfället skjutsade Sandra A och Tove K-S den tilltalade till ett behandlingshem. Sandra A hade kört bilen medan den tilltalade Ako B suttit bredvid på passagerarsidan, med Tove K-S sittandes bakom sig. Ganska omgående upptäckte båda målsägandena att den tilltalade satt och onanerade med handen innanför byxorna. Den tilltalade hade mjukisbyxor på sig och de båda målsägandena kunde inte ta miste på vad Ako B höll på med. När de under färden inte pratade med den tilltalade stönade han och pratade med sig själv. Såväl Sandra A som Tove K-S upplevde situationen som väldigt obehaglig, men vågade inte säga till, då Ako B tidigare visat upp ett aggressivt beteende. Ako B sade aldrig något sexuellt till målsägandena på svenska och han visade heller aldrig sitt kön.

Den tilltalade Ako B berättade att han mått psykiskt dåligt en längre tid och vid tiden för rättegången bodde han på ett särskilt boende. Vid det aktuella tillfället hade han varit inne i ett kraftigt missbruk och mådde mycket dåligt. Han kom inte ihåg att han onanerat under färden. Det kunde dock ha hänt att han kliade sig på ett sådant sätt att tjejerna missuppfattat situationen. Han hade lidit och led fortfarande av kraftig klåda. Han stönade heller inte under färden, men det var möjligt att han pratade med sig själv på sitt hemspråk. När han mådde dåligt hörde han röster, som han ibland besvarade.

Tingsrätten konstaterade kort att den enda bevisning som fanns var de inblandades olika versioner. Då TR inte kunde lämna Ako B:s uppgifter om att han led av kraftig klåda utan avseende och då ord stod mot ord, så kunde gärningen inte anses styrkt och därmed ogillade TR åtalet.

Hovrätten ansåg målsägandena som trovärdiga och mot bakgrund av det nära avstånd som målsägandena under en längre tidsrymd iakttagit Ako B ansåg HovR att deras samstämmiga uppgifter fick läggas till grund för bedömningen. HovR konstaterade att för att dömas för sexuellt ofredande krävdes emellertid att handlingen riktats mot någon, eller om den begåtts mot flera personer, att den riktats mot var och en. Både Sandra A och Tove K-S hade beskrivit hur Ako B suttit vänd mot Sandra A medan han onanerade och stönade. HovR ansåg det därmed utrett att den tilltalade haft uppsåt att kränka Sandra A. Då Tove K-S även uppmärksammat den tilltalade på att hon varit medveten om hans handlande, ansåg HovR att handlingen även riktat sig mot henne. HovR

ändrade TR:s domslut och dömde Ako B för sexuellt ofredande enligt 6 kap 10 § 2 st BrB till skyddstillsyn.

Tingsrätten valde att stanna vid det faktum att man inte kunde lämna Ako B:s uppgifter om klåda utan avseende, något som jag inte helt kan hålla med om. Jag anser att man måste se till sammanhanget och däri ligger en bedömning som också beaktar Ako B:s uppträdande i samband med att denne haft handen innanför mjukisbyxorna. Sett i sitt sammanhang av Ako B:s rörelser, stönandet och konversationen med sig själv borde andra alternativ än sexuell tillfredställelse anses vara uteslutet. Jag anser vidare att då det rörde sig om två offer som båda uppfattat situationen likadant, borde detta ha lett till att tingsrätten i högre grad borde ha ifrågasatt Ako B:s förklaring.

Hovrätten behandlade i sina domskäl huruvida Ako B:s handlade riktat sig mot någon. Denna förutsättning för ansvar kan tyckas vara självklar vid första påseendet, men om inte handlingen är riktad mot någon så är inte uppsåtet uppfyllt, vilket är en förutsättning för ansvar. I och med att Ako B suttit vänd mot Sandra A, förefaller det enligt min mening som han tydligt riktat sitt handlande gentemot henne, samt med vetskap om att Tove K-S uppmärksammat hans handlade, ansvar också gentemot henne förelegat.

3.3.7.3 Svea hovrätt dom 2009-01-29 mål nr B 6834-07

Målsägandena Jacob A och Martin O var vid det aktuella tillfället på badhuset, där de bland annat åkte vattenruschkanan. Målsägandena berättade att den tilltalade Wahid K i anslutning till vattenruschkanan bakifrån försökt dra ner Martin O:s badbyxor och berört dennes pung, samt flyktigt berört Jacob A:s kön. Direkt efter det inträffade tillkallade pojkarna en badvakt och pekade ut den tilltalade, samt berättade för sina föräldrar om det inträffade. Den tilltalade Wahid K nekade till anklagelserna. Han berättade att han åkte i vattenruschkanan med sin dotter när något rörde hans ben. Han såg då en pojke som kastade sig iväg och dennes byxor måste då ha fastnat i den tilltalades knä. Han hade inte avsiktligt berört någon på badhuset.

Tingsrätten konstaterade kort i sitt domskäl att det mot Wahid K:s nekande, inte kunde anses visat att han avsiktligt berört pojkarna och ogillade därmed åtalet. Hovrätten diskuterade inledningsvis det faktum att de inblandades berättelser skiljt sig åt. HovR saknade emellertid skäl att ifrågasätta pojkarnas version om vad som inträffat, med hänvisning till att ”rätt” person direkt pekats ut, samt pojkarnas agerande efter det inträffade. HovR lade pojkarnas berättelse till grund för bedömningen och dömde Wahid K för sexuellt ofredande enligt 6 kap 10 § 1 st BrB till dagsböter.

I likhet med många andra rättsfall där gärningsbeskrivningen utspelar sig där många människor samtidigt befunnit sig, aktualiseras frågor om identifiering, de inblandades reaktion efter det inträffade och omständigheterna i övrigt. Tingsrätten som ogillade åtalet utvecklade beklagligt nog inte sin motivering medan hovrätten, om än kort, räknade upp de olika faktorer som ledde fram till att den tilltalade ansågs ha begått brott. Jag anser i likhet med hovrätten, att utpekandet av gärningsmannen tillsammans med dennes osannolika version var två faktorer som talade för pojkarnas berättelse.

Det finns flera rättsfall, inte bara tillhörande denna kategori, där gärningsmannen försvarat sitt handlande med lite väl osannolika berättelser och förklaringar. Att som i det här fallet förklara det inträffade med att pojakens byxor fastnat på gärningsmannens knä låter fullkomligt orimligt. Jag ställer mig här frågan om dessa berättelser gör mer skada än nytta och istället för att se de inblandades ord ha jämvikt, minskar den tilltalades trovärdighet på grund av att förklaringen är så pass osannolik. Jag anser det falla på sin egen orimlighet att någons badbyxor ens kan fastna på någons knä och om detta kunnat ske. Enligt min mening är en sådan dålig och osannolik förklaring något som snarare vittnar om skuld.

3.3.7.4 Kommentarer till avsnittet

I detta avslutande avsnitt med rättsfall, hör de övriga fall som tar upp sexuellt ofredande, men även i detta avsnitt återkommer vissa situationer eller platser, som när gärningsmannen på badhus eller i ett köpcentrum tar kontakt med sitt offer. Det kan också röra sig om helt unika gärningsbeskrivningar, som när en kantor blev sexuellt ofredad av en vikarierande solist i en kyrka¹²⁵, eller när gärningsmannen i anslutning till ett rån kysst sitt offer¹²⁶.

Bevissvårigheterna i denna kategori får anses väldigt varierande med hänvisning till hur skilda gärningsbeskrivningar som hör hit, dock med beaktande av att många fall rör sexuellt ofredande på allmän plats. En situation där det föreligger mindre bevissvårigheter är när gärningsmannen sexuellt ofredat sitt offer nere i tunnelbanan och det funnits övervakningskameror vars filmer använts som bevisning. Exempel på detta var när gärningsmannen stått gömd bakom en pelare i tunnelbanan och därifrån utsatt två flickor för sexuella förslag¹²⁷, eller när gärningsmannen bråkat i tunnelbanan och vid omhändertagandet nypt ordningsvakten i underlivet samt gett vakten sexuella förslag¹²⁸.

Ett exempel där det får anses föreligga stora bevissvårigheter är när gärningsmannen i egenskap av anställd sexuellt ofredat sitt offer inne på en pizzeria. I sådana här fall blir det ofta inte bara fråga om ord mot ord mellan de inblandade, utan också mellan offrets vänner och gärningsmannens kollegor på pizzerian.¹²⁹ Vidare försvårades bevisskravet angående identifiering av gärningsmannen i ett rättsfall, av att de anställda bar samma typ av kläder.¹³⁰

Det förekommer även att gärningsbeskrivningen har sin bakgrund i så kallad stalking, dvs att gärningsmannen förföljt sitt offer. I ett fall hade gärningsmannen under flera

¹²⁵ (nr 207) Göta hovrätt dom 2006-11-21 mål nr B 2036-06.

¹²⁶ (nr 199) Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2006-06-07 mål nr B 816-06.

¹²⁷ (nr 215) Svea hovrätt dom 2008-05-23 mål nr B 8126-07.

¹²⁸ (nr 204) Svea hovrätt dom 2006-11-02 mål nr B 9734-05.

¹²⁹ Se bla. a. (nr 196) Göta hovrätt dom 2005-10-14 mål nr B 752-05 och (nr 218) Göta hovrätt dom 2008-10-07 mål nr B 840-08.

¹³⁰ (nr 212) Göta hovrätt dom 2007-09-05 mål nr B 3320-06.

veckors tid förföljt sitt offer som arbetade natt, innan han till slut bestämde sig för att närma sig och ta kontakt.¹³¹ Ett liknande rättsfall var när gärningsmannen förföljde sitt offer en lång sträcka från tunnelbanan till en offentlig toalett och utanför väntat på denne.¹³²

Vad avslutningsvis gäller ogillade åtal i denna kategori för övriga fall, kan i likhet med alla de andra kategorierna hänvisas till bland annat de bevissvårigheter som uppkommer när de inblandade varit ensamma med varandra eller när gärningsmannen saknat uppsåt. Ett exempel på det sistnämnda var när den tilltalade under en tågresa skrikit sexuella ord åt en tågvärd, men där rätten ansåg uppsåt saknades att kränka målsägandens sexuella integritet.¹³³

3.4 Avslutande kommentar

I denna uppsats fältstudie har studerats 228 publicerade och opublicerade rättsfall som varit uppe till bedömning i hovrätten om brott förelagt för sexuellt ofredande. Trots de varierande gärningsbeskrivningarna kan som uppdelningen i de olika avsnitten också visar, vissa situationer och tillvägagångssätt återkomma. Rekvisiten för lagrummet är vida och får anses till viss del vara relativt intetsägande, samma kan anses gälla för förarbetena. Men med hänvisning till rättspraxis har tillämpningsområdets gränser förtydligats. Lagrummet visar också på att frågan om uppsåt föreligger får anses skilja sig mot andra lagrum, då det här inte bara krävs att gärningsmannen har uppsåt till sitt handlande men också att dennes uppsåt har varit till för att reta eller tillfredställa gärningsmannens sexualdrift. När ska exempelvis en styvpappa som kittlar sitt barn, övergå från att anses vara en lek till att vara ett brott?

Vid studier av dessa rättsfall kan man också belysa att rätten i många fall inte hänvisar till tidigare praxis. Som konstaterat förändras samhället, dess tolerans och moral samt hur vi människor interagerar med varandra, något som rätten beaktar vid sin bedömning. Svåra gränsdragningar sker, vilka många kan diskuteras, såsom ska tillämpningsområdet för lagrummet anses vara lika stort om gärningsbeskrivningen varit mellan två elever på en högstadieskola eller två vuxna på en fest?

Trots att man kan dela in rättsfallen i olika kategorier återkommer vissa bevissvårigheter om brott föreligger och beviskravet om *ställt utom rimligt tvivel* måste vara uppfyllt. Den vanligaste får anses vara att ord står mot ord då de inblandade många gånger varit ensamma vid tidpunkten för gärningsbeskrivningen. Rätten har i många fall fått basera sin dom och sitt domskäl på de inblandades trovärdighet. Därav blir stödbevisningen i form av vittnesmål om offrets reaktion efter det inträffade av yttersta vikt.

¹³¹ (nr 222) Svea hovrätt dom 2009-05-27 mål nr B 10038-08.

¹³² (nr 224) Svea hovrätt dom 2010-02-18 mål nr B 8333-09.

¹³³ (nr 209) Göta hovrätt dom 2007-06-12 mål nr B 185-07.

Men man kan även se specifika bevissvårigheter som uppkommer såsom när de inblandade varit närstående med varandra och övriga familjemedlemmar vittnar. Vidare är rätten nästan uteslutande benägen att vara mer försiktig när det är barn som kan ha utsatts för brott. I detta sammanhang får även lyftas fram de svårigheter att bedöma skuldfrågan som uppkommer när den tilltalade under sin yrkesutövning kan ha utsatt målsäganden för brott. Samtidigt som det kan konstateras att bevisningen vid vissa gärningsbeskrivningar är svår kan bevisningen i andra situationer underlättas av exempelvis filmer från övervakningskameror eller inspelade meddelanden på telefonsvarare.

Nedan följer en statistisk sammanfattning av fördelningar av fallen samt huruvida åtalet ansetts styrkt eller ogillats. Den första siffran anger antalet rättsfall vid den aktuella hovrätten och siffran inom parantes är hur många av dessa som hovrätten ogillat.

Av de 228 rättsfall som varit uppe i Sveriges hovrätter ansågs åtalet styrkt i 181 fall, medan åtalet ogillades i 47 fall. Svea Hovrätt 97 (21), Göta Hovrätt 53 (10), Hovrätten för västra Sverige 34 (5), Hovrätten över Skåne och Blekinge 27 (9), Hovrätten för nedre Norrland 12 (1) och Hovrätten för övre Norrland 5 (1). I endast ett enda fall var den åtalade en kvinna.

Vid sexuellt ofredande mot barn under 15 år var den yngsta gärningsmannen 17 år gammal, medan den äldsta var 76 år gammal och genomsnittsåldern var här 48 år. Vid sexuellt ofredande genom blottande var den yngsta gärningsmannen 20 år gammal, medan den äldsta var 67 år gammal och genomsnittsåldern vid blottande var 48 år. Vid annat sexuellt ofredande ägnat att kränka offrets sexuella integritet var den yngsta gärningsmannen 15 år gammal, medan den äldsta var 78 år gammal och genomsnittsåldern var 40 år. Sammanfattningsvis var den yngsta förövaren således 15 år gammal medan den äldsta var 78 år och genomsnittsåldern för en gärningsman som dömdes för sexuellt ofredande var 43 år.

4 Påföljder vid sexuellt ofredande

Vid flera tillfällen har rätten också valt att utdöma ett längre fängelsestraff. I detta avsnitt ska dessa rättsfall studeras närmare. Rätten har även i flera fall valt dömt för ett längre fängelsestraff när den åtalade gjort sig skyldig till flera andra brott. Dessa fall kommer inte att beaktas i detta avsnitt då det är svårt att dra några slutsatser rörande hur rätten bedömt påföljden för sexuellt ofredande.

4.1 Påföljder

När rätten väl kommer fram till att handlingen ska falla inom tillämpningsområdet och därmed bedömas som sexuellt ofredande ska påföljd utdömas. Straffskalan för sexuellt ofredande är böter eller fängelse upp till två år. Vid studier av påföljder kan konstateras att den vanligast förekommande påföljden är dagsböter, villkorlig dom eller rättspsykiatrisk vård. Rätten har också i flertalet rättsfall dömt den åtalade till 1 månaders fängelse.

I de 25 rättsfall där rätten har utdömt ett fängelsestraff på minst 2 månader har den övervägande delen av dessa fall haft samband med sexuellt ofredande av barn under 15 år. Bakgrunden till många fall där offret varit under 15 år har varit att gärningsmannen under återkommande tillfällen sexuellt ofredat barnet. Vidare har rätten i flertalet fall utdömt längre fängelsestraff när gärningsmannen i sin yrkesutövning sexuellt ofredat sitt offer. Nedan följer en genomgång av de rättsfall där rätten bedömt brottet vara så allvarligt att en påföljd på minst 6 månader har utdömts.

I ett rättsfall utdömdes 1 år fängelse. Bakgrunden var att gärningsmannen tillika styvpappa till offret under 1,5 års tid nästan dagligen berört sin styvdotter som då var 13 år gammal och som redan var skör och led av ätstörningar. Tingsrätten fäste här även vikt vid att gärningsmannen genom sitt handlande totalt brutit ner offrets självrespekt och orsakat henne ständigt återkommande självmordstankar.¹³⁴

I två rättsfall bedömde rätten påföljden till 8 månaders fängelse. I det första fallet hade gärningsmannen som även var morfar till de båda offren utsatt dessa för upprepade övergrepp som i regel ägt rum när familjen samlats. Med hänvisning till det redan nämnda, samt att rätten ansåg att flickornas kontakt med familjen försvårats dömde rätten gärningsmannen till 8 månaders fängelse.¹³⁵ Bakgrunden till det andra fallet var att gärningsmannen som var rullstolsbunden hade inbjudit sex flickor att vara hans personliga assistenter och i samband med denna kontakt sexuellt ofredat offren. Med beaktande av att en flicka varit endast 13 år gammal, två 14 år gamla, en strax över 15 år gammal och två 18 år gamla, samt att tillvägagångssättet ansågs systematiskt och väl planerat bedömdes påföljden till 8 månaders fängelse.¹³⁶

¹³⁴ (nr 37) Svea hovrätt dom 2008-11-04 mål nr B 3119-07.

¹³⁵ (nr 9) Göta hovrätt dom 2005-12-13 mål nr B 1673-05.

¹³⁶ (nr 111) Göta hovrätt dom 2010-03-25 mål nr B 2660-09.

Avslutningsvis bedömdes i två rättsfall gärningen vara så allvarlig att fängelse 6 månader utdömdes. I det första fallet hade två flickor, där den ena var 11 år när hon flyttade in och den andra var 12 år när hon flyttade in, på ett fosterhem blivit sexuellt ofredade av deras fosterpappa under flera års tid. Rätten konstaterade att gärningarna dels var riktade mot någon närstående till gärningsmannen men pekade också på det faktum att flickorna kunde ha förväntat sig att bli beskyddade och få stöd av fosterpappan, något som denna missbrukat.¹³⁷ I det andra fallet hade gärningsmannen i egenskap av fotograf tagit kontakt och under så kallade modedefotograferingar sexuellt ofredat flickor, varav tre var under 15 år. Rätten hänvisade i sin bedömning utav påföljd bland annat till det inflytande gärningsmannen haft då han i utbyte mot personlig information såsom deras sexuella historik, lovat offren modellkarriärer och egna inkomster.¹³⁸

¹³⁷ (nr 46) Hovrätten för Nedre Norrland dom 2009-06-11 mål nr B 1082-08.

¹³⁸ (nr 96) Hovrätten för Västra Sverige dom 2007-10-18 mål nr B 1453-07.

5 Ofredande 4 kap 7 § BrB

Ofredande är det brott som vanligen får anses medföra gränsdragningsfrågor mot sexuellt ofredande. Vid en jämförelse med sexuellt ofredande ligger skillnaden bland annat i vilket syfte gärningsmannen begått handlingen. En redogörelse för brottet ofredande och en jämförelse med brottet sexuellt ofredande utgör därför en naturlig del för denna uppsats. Syftet med kapitlet är att med en genomgång av brottets rekvisit samt lämpliga rättsfall närmare studera och analysera gränsdragningen mot sexuellt ofredande.

5.1 Ofredande

Den som handgripligen antastar eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende eljest ofredar annan, döms för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.

Straffbestämmelsen vad avser ofredande behandlar vissa mindre fridskränkningar än exempelvis olaga hot eller misshandel. I lagrummet stadgas ansvar för den som handgripligen antastar annan eller ofredar honom genom bland annat skottlossning eller annat hänsynslöst beteende. Vid tillämpning av bestämmelsen om ofredande bör beaktas den avgränsning som följer av andra straffbestämmelser såsom sexuellt ofredande.

I tillämpningsområdet anses med rekvisiten handgripligen antastar, sådana handlingar där gärningsmannen sparkar eller knuffar annan eller rycker i dennes kläder. För att handlingen ska anses innefatta ett hänsynslöst beteende, måste den enligt en vanlig värdering utgöra en kännbar fridskränkning.¹³⁹ Som exempel på ofredade kan nämnas ”telefonterror” och fönstertittning.¹⁴⁰ Ofredande kan även föreligga om någon gör sig skyldig till ihärdig och ovälkommen uppvaktning av någon annan och detta kan ske genom telefonsamtal, brev eller vykort.¹⁴¹

Lagrummet om ofredande var även föremål för en straffändring där straffmaximum höjdes från sex månaders fängelse till ett års fängelse.¹⁴² Det konstaterades även att såsom ofredande ska anses sådana trakasserier som inte är att betrakta som sexuellt ofredande.¹⁴³ Hit hör också handgripligt störande av kvinnofriden.¹⁴⁴ Som exempel på handlingar som faller inom ofredande nämndes i förarbetet när någon handgripligen

¹³⁹ Prop 1962:10 s 116.

¹⁴⁰ Dahlström m fl s 127.

¹⁴¹ Ibid

¹⁴² Prop 1992/93:141 s 32.

¹⁴³ Ibid

¹⁴⁴ Holmqvist m fl s 4:31.

hindrar en kvinna från att komma fram, ta henne under armen för att förmå henne följa med eller antasta henne med klappar och där gärningen måste anses varit hänsynslös.¹⁴⁵

5.2 Rättsfall om ofredande med anknytning till sexuellt ofredande

Här nedan kommer sex rättsfall att presenteras och kommenteras. I varje dom var en av huvudfrågorna huruvida gärningsbeskrivningen ansågs medföra ansvar för ofredande eller sexuellt ofredande. De sex fall som har valts ut kan med fördel jämföras med andra rättsfall i denna uppsats.

5.2.1 RH 1999:119

Bakgrunden var att målsäganden Sofia W och den tilltalade Johan S vid den aktuella tiden var bekanta. Johan S hade vid ett tidigare tillfälle gjort närmanden mot Sofia W, men sedan bett om ursäkt för sitt beteende. Vid det aktuella tillfället hade Sofia W varit ute på stan med en väninna och då klockan blivit mycket, vågade hon inte åka hem utan ringde istället på Johan S:s dörr mitt i natten. Sofia W och hennes väninna fick där sova i Johan S:s säng och det var i sängen som den åtalade händelsen ägt rum.

Enligt Sofia W vaknade hon utav att Johan S var nära henne under täcket och hon kände hans huvud mot insidan av låren. Hon saknade även sina trosor när hon vaknade. Johan S förnekade att han berört Sofia W och menade på att det var han som avvisat henne. Sofia W:s vän Zandra O hördes och styrkte målsägandens version av att den tilltalades huvud befunnit sig under täcket tillika att hon sett rörelser under täcket.

Tingsrätten inledde sitt domskäl med att konstatera att Sofia W varit trovärdig samt att hennes berättelse fått stöd av vittnet Zandra O. Vidare ansågs Johan W begått brottet och TR kommenterade att även om hon varit sovande, hade hon vid uppvaknandet uppfattat vad som höll på att hända och åtalet ansågs därmed styrkt. Hovrätten höll med TR angående målsägandens trovärdighet men valde därefter en annan linje. HovR fann att gärningsbeskrivningen ägt rum då Sofia W sovit och ifrågasatte om TR:s dom därmed gått utöver åtalet. Enligt HovR framgick det inte av den dåvarande lydelsen för sexuellt ofredande i 6 kap 7 § 3 st BrB, vilka situationer som omfattades. Därefter konstaterade HovR att för att någon skulle anses uppträda anstötligt mot någon annan, krävdes att gärningen varit ägnad att väcka dennes anstöt. En sovande person kunde enligt hovrättens mening inte kunna ta anstöt och därav kunde inte åtalet för sexuellt ofredande bifallas.

HovR fann dock att gärningsbeskrivningen även innefattade påstående om ansvar enligt 4 kap 7 § BrB för ofredande. Den gärningsform som enligt brottsbeskrivningen för ofredande aktualiserades var att handgripligen antasta någon annan. HovR berörde problematiken med att Sofia W sovit vid tillfället men menade på att rekvisiten ”handgripligen antastar - - - annan” varit uppfyllda. Då det stod klart att Johan S inte hade samtycke av Sofia W för sitt handlande dömdes han för ofredande till dagsböter.

¹⁴⁵ Prop 1992/93:141 s 32.

Jag anser likt hovrätten att tingsrättens bedömning i domskälen gått utöver åtalet. Om tingsrätten valt denna lösning medvetet eller omedvetet låter jag vara osagt. Jag konstaterar dock att omständigheten att Sofia W sovit vid gärningsbeskrivningen komplicerar främst tolkningen av rekvisiten i paragrafen om sexuellt ofredande. Enligt dess ordalydelse som hovrätten fäst vikt vid menar rätten på att en person som sover inte kan ta anstöt.

Vad jag ställer mig frågande till och som inte går att utläsa ur domskälen är huruvida gärningsbeskrivningen, det vill säga gärningsmannens beteende, slutade direkt i anslutning till att offret vaknade. Vidare tas inte upp den svåra fråga huruvida det inte borde röra sig om sexuellt ofredande i samma sekund som hon såg gärningsmannen och att hon då tagit anstöt. Jag hänvisar här till det faktum att han dels befunnit sig mellan hennes lår samt att hon saknade sina trosor. Slutligen berörs heller inte frågan rörande gärningsmannens eventuella uppsåt, att med sitt handlande väcka eller låta offret fortsätta sova.

Hovrätten fann Johan W skyldig för ofredande och jag tolkar hovrättens domskäl, såsom att de motiverar sitt lagval med att ordalydelsen för ofredande öppnar upp för att handlingen skulle innefattas i paragrafens tillämpningsområde, till skillnad från den om sexuellt ofredande. Jag anser det avslutningsvis vara beklagligt att gärningsmannens handlande benämndes ofredande när det uppenbart rört sig om ett ofredande med tydlig sexuell innebörd tillika sådant uppsåt hos gärningsmannen.

5.2.2 RH 2006:57

Bakgrunden till åtalet var att Dramatiska Institutionen och Teaterhögskolan samarbetade kring ett projekt angående barnteater. Ett av projekten riktade sig till barn i ålderskategorin 6-10 år och hade som tema förhållningssätt och upplevelse av den egna kroppen, kärlek och sexualitet. Den tilltalade L. U var en av studenterna som kom att ingå i projektet och som senare kom att undervisa barnen. Vid det aktuella tillfället hade L. U tagit emot barnen iförd bland annat lösbröst i Dramatiska institutionens lokaler. Barnen hade därefter fått gå in i en koja där L. U läst upp två sagor med sexuellt innehåll.

Vid tidpunkten för åtalet tillämpades den gamla lydelsen i 6 kap 7 § 3 st BrB för sexuellt ofredande. Enligt tingsrättens bedömning fick de upplästa texterna anses vara grovt pornografiska och att läsa pornografi för barn enligt rådande moraluppfattning ansåg TR vara mindre lämpligt. TR diskuterade även huruvida texten kunde anses sedlighetssårande utifrån att det handlat om barn som varit åhörare. TR konstaterade sammantaget att det inte krävdes att handlingen varit ägnad att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift och med hänvisning till RH 2004:40, dömde TR för sexuellt ofredande.

Hovrätten inledde sitt domskäl med att ta ställning till huruvida L. U gjort sig skyldig till sexuellt ofredande. I likhet med TR kom även HovR fram till att L. U genom uppläsningen uppträtt anstötligt mot barnen. HovR fortsatte med att ta ställning till invändningen från L. U att bestämmelsen i 6 kap 7 § 3 st BrB, endast skulle träffa

handlingar som syftade till att tillfredställa gärningsmannens sexualdrift. Vid en jämförelse med paragrafens olika stycken kom HovR fram till att det saknades någon tydlig uppfattning gällande gärningsmannens sexualdrift i det aktuella stycket, 6 kap 7 § 3 st BrB. Däremot hade lagstiftaren i samma paragrafs första stycke angivit ett sådant krav. Med hänvisning till den grundläggande straffrättsliga principen om att tolkningen vid oklarhet av lagens innebörd bör utfalla till förmån för den tilltalade, så innefattade även 6 kap 7 § 3 st BrB ett krav om att handlingen skulle syfta till att tillfredställa gärningsmannens sexualdrift. Detta ansågs inte vara fallet med tanke på omständigheterna. HovR kunde därmed inte döma för sexuellt ofredande.

Men gärningsbeskrivningen innehöll även ett påstående om ansvar enligt 4 kap 7 § BrB för ofredande. Den gärningsform som kunde aktualiseras i detta fall var ansvar för att genom hänsynslöst beteende ofreda annan. Med hänvisning till textens innehåll och barnens låga ålder ansåg HovR att handlingen fick anses utgöra en uppenbar fridskränkning. Vid en samlad bedömning kom HovR fram till att L. U genom ett hänsynslöst beteende ofredat barnen och dömde honom för ofredande enligt 4 kap 7 § BrB till dagsböter.

Vid en första anblick kan hovrättens domslut att inte döma för sexuellt ofredande, framstå som uppseendeväckande då det i förevarande fall varit fråga om grovt pornografisk text som lästs upp för små barn. Det var antagligen också så tingsrätten resonerade när man bedömde att handlingen inrymdes i tillämpningsområdet för sexuellt ofredande. Tingsrätten hänvisade i sitt domskäl bland annat RH 2004:40 som kommer att tas upp senare i uppsatsen.

Vad gäller det här rättsfallet blev det åter en fråga om gränsdragning mellan sexuellt ofredande och ofredande, genom att se till handlingen och syftet bakom den. Det framstår enligt min mening som tingsrätten missbedömde att handlingen var sexuellt ofredande. HovR gör däremot enligt min uppfattning ett viktigt ställningstagande i sin bedömning, genom att se till syftet bakom regeln för sexuellt ofredande. Då gärningsmannens syfte i detta fall får anses vara mer estetiskt lagt om än moraliskt diskutabelt, hade en dom för sexuellt ofredande enligt min uppfattning passat illa. Att ändå bedöma handlingen som en fridskränkning mot barnen anser jag dock vara väl motiverat. Avslutningsvis ställer jag mig ändå frågan till vart gränsen för ofredande i sådana här sammanhang egentligen bör dras. Om det exempelvis rört sig om en bilderbok med sexuellt innehåll som visats, hade det också bedömts vara ofredande?

5.2.3 Hovrätten för Övre Norrland dom 2008-03-04 mål nr B 88-08

Bakgrunden var att de fyra tilltalade 16-åriga pojkarna Björn E, Jörgen E, Jens O och Andreas O hade åtalats för sexuellt ofredande. Pojkarna hade i skolan tillverkat en trädildo och sedan slagit in den i papper från en gammal pornografisk tidning och överlämnat denna till sin lärarinna tillika målsäganden Beatrice L. De fyra tilltalade bestred ansvar för brott med motiveringen att det hela varit ett skämt.

I tingsrättens korta domskäl ansågs att de tilltalades handlande utan tvekan varit ägnat att kränka Beatrice L:s sexuella integritet och TR dömde därmed för sexuellt ofredande.

Hovrätten inledde sitt domskäl med att konstatera att de åtalade handlat gemensamt och i samförstånd. HovR fortsatte med att hänvisa till ett uttalande från departementschefen där denna konstaterat, att tillämpningsområdet för bestämmelsen skulle avgränsas till de handlingar som dels skulle vara av sexuell inriktning, men som också syftade till att reta eller tillfredställa gärningsmannens sexualdrift. Mot bakgrund av att pojkarna uppgett sitt handlande med att de velat se hur lärarinnan, i deras tycke sur och sträng, skulle reagera, hade de således inget sexuellt motiv till sitt agerande. Gärningsbeskrivningen innefattade emellertid även ett påstående om ofredande. Hovrätten avslutade sitt domskäl med att konstatera att gärningen varit hänsynslös och ägnad att sära och kränka Beatrice L och dömde de tilltalade för ofredande enligt 4 kap 7 § BrB till dagsböter.

Valet av brottsrubricering i detta fall är enligt mitt tycke ett klart och korrekt ställningstagande vad gäller skiljelinjen mellan sexuellt ofredande och ofredande. För att någon ska kunna dömas för sexuellt ofredade krävs att syftet varit att reta eller tillfredställa gärningsmannens sexualdrift. En annan tolkning hade enligt min uppfattning inneburit att tillämpningsområdet för sexuellt ofredande utökats på ett icke motiverat sätt. Jag anser att det framgår tydligt att pojkarna bara velat busa med lärarinnan och trots att deras handlande objektivt får anses hamna inom paragrafens tillämpningsområde saknades här uppsåt. Vad gäller hovrättens bedömning att pojkarnas handlande ansågs vara ofredande, finner jag det olyckligt att de inte mer motiverade sitt ställningstagande att döma för ofredande. Berodde detta på att hon var deras lärarinna, att det handlade om en trädildo eller att den slagits in i pornografiskt papper?

5.2.4 Hovrätten för Nedre Norrland dom 2008-10-03 mål nr B 365-08

Den tilltalade Sven-Ove S hade under två månaders tid sammanlagt skickat fyra brev till målsäganden Marta B-L, som han tidigare haft ett förhållande med. Breven som innehöll nakenbilder på målsäganden hade dels adresserats hem till henne samt till hennes arbetsplats och till hennes dotter. Marta B-L öppnade inte alla brev, utan överlämnade några direkt till polisen. Både före och efter att breven skickats ringde Sven-Ove S till Marta B-L och hotade med att publicera bilderna. Den tilltalade Sven-Ove S mindes att han skickat de aktuella breven men förnekade att han hotat med att publicera bilderna på Internet. Han tillade även att det ändå var han som ägde rättigheterna till fotografierna.

Tingsrätten inledde sitt domskäl med att gå igenom rekvisiten för den dåvarande lydelsen för sexuellt ofredande i 6 kap 7 § 3 st, där det för ansvar krävdes att någon utsatts för sedlighetssårande och anstötligt beteende. TR fortsatte därefter med att särskilja de brev som målsäganden öppnat från de brev som förblivit öppnade och direkt lämnats till polisen. TR ansåg de förra breven vara förenligt med sexuellt ofredande och dömde Sven-Ove för brott.

Likt TR valde Hovrätten att inledningsvis skilja på de brev som öppnats mot de som förblivit öppnade. HovR anförde i sitt domskäl att syftet med brottet sexuellt ofredande var att gärningsmomentet ska ha haft till avsikt att reta eller tillfredställa

gärningsmannens sexualdrift. HovR bedömde att om så inte ansågs vara fallet skulle området för sexuellt ofredande utökas på ett sätt som inte kunde anses vara avsett. HovR konstaterade att Marta B-L tagit del av nakenbilderna, men att hon en gång i tiden frivilligt ställt upp på att dessa tagits och därav kunde inte Sven-Ove S anses ha uppträtt anstötligt. Vad gällde breven som Marta B-L inte öppnat, kunde hon självfallet enligt HovR inte kunnat ta anstöt av dessa. HovR ogillade med denna motivering åtalet för sexuellt ofredande.

HovR bedömde samtidigt att Marta B-L utsatts för ett hänsynslöst beteende som orsakat henne betydande fridsstörning. Medgivandet av att ta bilderna hade inte inneburit ett vidare medgivande att låta andra ta del av bilderna. HovR ansåg brevens syfte vara att skapa oro och utsätta Marta B-L för psykisk press. Sammantaget hade förfarandet varit hänsynslöst och inneburit en sådan fridsstörning av Marta B-L, att gärningen var att bedöma som ofredande enligt 4 kap 7 § BrB och dömde med denna motivering Sven-Ove S till dagsböter.

Fallet är enligt min mening intressant främst utifrån två aspekter. Dels med beaktande av gärningsmannens syfte men också med hänvisning till hur rättsinstanserna har skiljt mellan de brev som öppnats mot de brev som lämnats över till polisen oöppnade. Jag finner hovrättens argument om att Marta B-L en gång godkänt att kortet tagits som intressant. Fick hennes godkännande vid tiden för tagningen till följd att Sven-Ove S inte kunde dömas för sexuellt ofredande? Samtidigt innefattade handlingen, med hänvisning till att Sven-Ove S skickat breven till hennes arbetsplats samt dotter en betydande fridsstörning och bedömdes vara ofredande. Det framgår dock inte av domskälen om breven som adresserats till arbetsplatsen eller till dottern öppnats. Var gärningen att anse som ofredande redan genom det faktum att breven kunde ha öppnats på arbetsplatsen eller av hennes dotter?

Vad jag finner ytterst intressant är vilken roll telefonsamtalen kan ha spelat för bedömningen. I tingsrätten verkade man stanna vid att analysera brevens innehåll, medan man i hovrätten mer satt breven i relation till de uttalande hoten om spridning som framfördes via telefon. Jag ställer mig dock frågande till hur fallet bedömts om den Sven-Ove S inte alls framfört några hot via telefon utan bara skickat breven. Skulle det anses vara hänsynslöst beteende tillika bedömas som ofredande om Sven-Ove S enbart skickat bilderna hem till Marta B-L? Troligtvis inte och jag motiverar denna slutsats med att han faktiskt tagit fotografierna samt att Marta B-L en gång godkänt fotograferingen.

5.2.5 Göta hovrätt dom 2008-11-10 mål nr B 2536-08

Den tilltalade Linus J hade enligt åtalet vid ett par tillfällen i högstadieskolan uppträtt anstötligt mot sin klasskamrat Unni S. Linus J hade vid dessa tillfällen frågat om hon ville följa med honom in på toaletten och ha sex med honom, frågat om hon ville följa med hem och knulla samt inför hela klassen frågat om hon var oskuld.

Unni S berättade att hon inte kände Linus J närmare. Vid något tillfälle under terminen hade Linus J sagt att han tyckte hon var söt men hon mindes inte om han ”frågat chans”

på henne. Gällande tillfället då Linus J inför hela klassen frågat henne om hon var oskuld hade hon blivit besviken på honom. Vad gällde de andra tillfällena när Linus J frågat om sex med henne hade hon velat be honom ”hålla käft” men inte vågat säga ifrån. Linus J berättade i sin tur hur han tyckt Unni S var söt. Han erkände att han inför klassen frågat om Unni S var oskuld men att han ställt frågan för han tyckte det var roligt, samt att han var intresserad av hennes svar. Enligt Linus J var det inte ovanligt att ungdomar på skolan ställde frågor om någon var oskuld och ord som knulla, sex och andra könsord användes där ofta. Sammantaget kan Linus J ha frågat Unni S om han fått följa med henne hem vid fem-sex tillfällen.

Tingsrätten konstaterade inledningsvis att ungdomar numera använder ett språk till och om varandra som hade varit otänkbart när förarbetet till brottsbalken skrevs på 1960-talet. Mot den bakgrunden ifrågasatte TR om frågor mellan ungdomar om någon ville ha sex var ägnade att hos den tillfrågade kränka dennes sexuella integritet. Enligt TR hade Linus J:s frågor om att få ha sex med Unni S varit uppenbart klumpiga och tafatta försök att få kontakt med denne. Något uppsåt att kränka Unni S ansågs dock inte föreligga. Med hänsyn till dagens språkbruk ansåg TR inte att den tilltalades ordval varit anstötliga eller ägnade att väcka obehag eller kränka Unni S:s sexuella integritet. Vad gällde tillfället då Linus J inför hela klassen frågat Unni S om hon var oskuld, ansåg TR detta vara hänsynslöst och dömde i detta fall Linus J för ofredande enligt 4 kap 7 § BrB till dagsböter.

Hovrätten anslöt till tingsrättens bedömning om att Linus J:s yttranden avseende de tillfällen han velat följa med Unni S hem varit taffliga och dumma. Frågan som HovR ställde sig var om dessa också varit brottsliga? Likt TR konstaterade HovR att det numera inte är ovanligt att särskilt bland unga människor det förekommer ett språkbruk med sexuella anspelningar. Mot den bakgrunden ansåg inte HovR Linus J:s uttalanden såsom brottsliga. Vad gällde tillfället då Linus J frågat Unni S inför hela klassen om hon var oskuld ansåg HovR hans beteende hänsynslöst men då avsikten inte varit att kränka hennes sexuella integritet så fastställde HovR underrättens domslut.

Grunden för åtalet byggde i detta rättsfall på yttranden riktade av en elev till en annan. Man kan såsom rättsinstanserna dela in yttrandena i två grupper, där till den första hör de yttranden som Linus J sagt till Unni S när de varit ensamma, samt det yttrande då Linus J inför hela klassen frågat om Unni S var oskuld. Vad gäller det förstnämnda ansåg både tingsrätten och hovrätten att Linus J:s yttranden inte kunde anses varit brottsliga, något jag ansluter mig till. Jag håller med tingsrätten om att man måste se till hur språket förändrats med tiden och vem som yttrat sig, i detta fall en ung kille som sökt kontakt med en jämnårig tjej i klassen. Jag anser likt rättsinstanserna att det var klumpiga och tafatta försök från Linus J:s sida, något som enligt min mening förstärks av det faktum att Linus J trots att han gick på högstadiet verkat frågat ”chans” på Unni S. I likhet med de andra rättsfallen i detta kapitel, verkar yttrandena inte ha tillfredställt Linus J:s sexualitet. Men fråga kan ställas när någon kan anses gå över gränsen och därmed göra sig skyldig till brott?

Vad gäller händelsen i klassrummet anser jag till skillnad från rättsinstanserna att Linus J:s yttrande inte kan anses varit så hänsynslöst att det kunnat räknas som ofredande i lagens mening. Han må ha frågat Unni S om hon var oskuld, men räcker det för att hans yttrande ska utgöra en kännbar fridskränkning? Skillnaden i bedömningen är vad jag förstår, att de andra yttrandena bara hörts av de inblandade själva, medan frågan om Unni S var oskuld hörts av hela klassen. Men om man anser skiljelinjen för ansvar för ofredande dras där, då sker det dagligen ofredanden i stort sett i varje klassrum och hur hänsynslöst kan således detta anses vara?

Om det hela utspelat sig på en arbetsplats mellan två vuxna människor hade ofredande enligt min uppfattning lättare kunnat fastslås. Men att ta detta yttrande och anse det utgöra ofredande i denna miljö, är enligt min mening inte motiverat. Bedömningen ska vidare grundas på vad som ska anses vara hänsynslöst beteende och i denna bedömning inte ta hänsyn till hur offret känt sig. Jag menar dock på att det behövs en gräns för hur långt man kan anse olika yttranden mellan elever få sträcka sig, men jag anser inte att denna gräns här har överskridits.

5.2.6 Hovrätten för Övre Norrland dom 2008-11-25 mål nr B 184-04

Den tilltalade Boel J-G arbetade som lärare vid en högstadieskola, där hon hade målsäganden Emil L som elev. Vid det aktuella tillfället hade Boel J-G kommit in i klassrummet och sett hur Emil L ritat streckgubbar med stora bröst på tavlan samt skrivit något könsord på white board. Boel J-G hade då blivit irriterad och bett Emil L att sluta och i samband med detta hade hon dragit upp tröjan och blottat sina bröst.

I tingsrättens korta domskäl konstaterades att Boel J-G genom sitt handlande mot sin underåriga elev, på ett sedlighetssårande sätt uppträtt anstötligt mot denne och TR dömde därmed för sexuellt ofredande. Hovrätten inledde sitt domskäl med att ställa sig frågan huruvida den tilltalade kunde ha ansetts ha uppträtt uppenbart sedlighetssårande och bedömde att så tveklöst varit fallet. Men då den tilltalade hade menat på att syftet med regeln inte stämde överens med hennes handlande, det vill säga, att hon inte hade till syfte att tillfredställa sin sexualdrift, fortsatte HovR med att utreda denna fråga. Med hänvisning till RH 2006:57 om studenten vid Dramatiska institutionen, kom HovR fram till att Boel J-G:s handlande inte haft något sexuellt syfte utan att hennes handlande hade berott på att hon varit upprörd på Emil L. Men då gärningsbeskrivningen även innefattade ett påstående om ansvar för ofredande och den tilltalades beteende kunde anses ha varit att genom hänsynslöst beteende ofreda annan, dömdes hon av hovrätten för ofredande enligt 4 kap 7 § BrB till dagsböter.

Jag anser att en lärarinna, oaktat att hon varit upprörd på sin elev, inte kan dra upp sin tröja och blotta bröstet för att få elevens uppmärksamhet. I hovrättens domskäl som ändrade tingsrättens dom, gör man enligt min uppfattning en korrekt bedömning av gärningskvinnans syfte i jämförelse med syftet bakom paragrafen om sexuellt ofredande. Är hennes handlande att då betrakta som ofredande genom att kravet på att hennes handlande varit att anse som ett hänsynslöst beteende? Jag anser så vara fallet då hon blottat sina bröst, dels framför en underårig elev och dels i egenskap som elevens

lära­rinna. En in­ter­essant fråga om an­sva­ret för sexuellt ofredande upp­kom­mer dock enligt min mening. Det hade kunnat argumen­teras för att hennes hand­lande tillika blottande varit menat att väcka obehag och därigenom borde an­sva­ret för sexuellt ofredande ändå kunnat ha sökts enligt 6 kap 10 § 2 st första le­det.

5.3 Avslutande kommentar

Det råder tydliga svårigheter vad gäller grän­sdra­gningen mellan sexuellt ofredande och ofredande. Vad man i detta kapitel som rör ofredande bör ha i åtanke är att skillnaden vad gäller brottsrubriceringen är beroende av gärningsmannens syfte. När handlingen inte varit att reta eller tillfredställa gärningsmannens syfte kan handlingen inte bedömas såsom sexuellt ofredande och kan sålunda komma att bedömas som ofredande.

Men vad krävs då för att man ska bedöma handlingen inom tillämpningsområdet för ofredande? Det krävs att handlingen ska innebära ett hänsynslöst beteende och för detta krävs att handlingen enligt en vanlig värdering kan sägas utgöra en kännbar fridskränkning. Vad som menas med detta får utläsas med hjälp av rättsinstansernas domskäl som beklagligt nog ofta bara väljer att konstatera att ofredande föreligger, utan att ytterligare motivera sitt ställningstagande. Detta anser jag vara olyckligt, då en mer utförlig förklaring om vad som menas med hänsynslöst beteende och kännbar fridskränkning varit motiverad. Jag tror en bidragande orsak till detta är att ofredande kan ses som ett subsidiärt alternativ till sexuellt ofredande och för den sakens skull falla inom paragrafens tillämpningsområde.

I fem av de sex rättsfall som i detta kapitel tagits upp, har hovrätten frångått tingsrättens bedömning och dömt för ofredande istället för sexuellt ofredande. Vid en genomgång av fallen förefaller det enligt min mening klart att alla rättsfall utom ett har haft en tydlig avsaknad av sexuellt tillfredställelse från gärningsmannens sida. Oavsett om åtalet gällt läsandet av en pornografisk text för barn, täljandet av en trädildo som getts till en lärarinna, brev med nakenbilder, taffligt uppvaktande inför klassen eller blottade bröst har det saknats ett sexuellt syfte.

6 Förolämpning 5 kap 3 § BrB

Den som smädar annan genom bland annat kränkande tillmäle döms för förolämpning. Vid en jämförelse med sexuellt ofredande är skillnaden där att yttrandet ska vara ägnat att kränka personens sexuella integritet samt tillfredställa gärningsmannens sexualdrift. En redogörelse för lagrummet för förolämpning likt den i det föregående kapitlet om ofredande, utgör därför en naturlig del för uppsatsen. Det följande kapitlet syftar till att utreda dels brottet förolämpning men också se till de gränsdragningsfrågor mot sexuellt ofredande som följer därav.

6.1 Förolämpning

Den som smädar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom, dömes, om gärningen ej är belagd med straff enligt 1 eller 2 §, för förolämpning till böter.

Är brottet grovt dömes till böter eller fängelse i högst sex månader

Det utmärkande för lagrummet är att uttalandet riktar sig till den berörda personen själv, till skillnad från det närliggande brottet förtal där yttrande riktats till någon annan än den berörda personen. Förolämpning är med andra ord subsidiärt till förtal där ansvar stadgas enligt 5 kap 1-2 §§ BrB. Ett uttalande till tredje man blir aldrig att bedöma som förolämpning utan går, om det inte anse vara förtal, fritt från straff.¹⁴⁶ Syftet med förolämpningsbrottet är att skydda personens subjektiva ära och hos gärningsmannen krävs uppsåt att såra offrets subjektiva självkänsla.

Till kränkande tillmäle hör kränkande skällsord samt skymfliga hotelser som inte är av den karaktären att de kan bedömas som olaga hot.¹⁴⁷ En kränkande beskyllning kan innebära att någon uppträder som en nazist eller fascist.¹⁴⁸ Handlingar som en spark i ändan eller en spottloska ska bör emellertid inte bedömas som förolämpning, utan sådana handlingar bör bestraffas som bland annat ofredande eller sexuellt ofredande.¹⁴⁹ Vad gäller straffskalan innehåller den inledningsvis bara böter. Men om brottet anses vara grovt döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Av intresse kan nämnas att i förarbetet till brottsbalken, fördes en diskussion huruvida brottet grov förolämpning borde kunna leda till fängelse upp till ett år, men det stannade på diskussionsnivå.¹⁵⁰

¹⁴⁶ Holmqvist m fl s 5:26.

¹⁴⁷ Dahlström m fl s 137.

¹⁴⁸ Dahlström m fl s 138.

¹⁴⁹ Ibid

¹⁵⁰ Prop 1962:10 s 148.

6.2 Förolämpning med anknytning till sexuellt ofredande

Det saknas i svensk rätt rättsfall som direkt kan anses gränsa mellan brotten förolämpning och sexuellt ofredande. Det rättsfall som i det närmaste behandlar denna gränsdragning är NJA 1997 s 359, men här var frågan huruvida gärningsmannen gjort sig skyldig till sexuellt ofredande. Det bör dock noteras att brottsrubriceringen i nämnda fall var beroende av att åklagaren inte kunde åtala för förolämpningsbrott då vissa processuella förutsättningar saknades. Vidare kommer två fall att redogöras för som berör tolkningen av förolämpningsbrottet.

6.2.1 NJA 1997 s 359

Vid det aktuella tillfället tjänstgjorde den tilltalade Magnus L som värnpliktig fänrik och åtalet grundades på handlingar som var begångna under dennes tjänstgöring. Åtalet grundade sig på några uttalanden från Magnus L under tjänstgöring, vilka var riktade mot värnpliktiga Carina F.

Tingsrätten kommenterade kort att Magnus L, genom uttalandena på ett uppenbart sedlighetssårande sätt uppträtt anstötligt mot Carina F och dömde för sexuellt ofredande. Hovrätten ändrade TR:s domslut och dömde istället för ofredande. Enligt HovR:ns domskäl hade de aktuella yttrandena en i och för sig språklig sexuell innebörd, men Magnus L:s avsikt hade inte uppenbarligen varit av sexuell art. HovR som dömde Magnus L för ofredande motiverade sitt domskäl med att Magnus L genom hänsynslöst beteende ofredat Carina F.

Högsta Domstolen inledde sitt domskäl med att ställa sig frågan om gärningen skulle rubriceras som sexuellt ofredande, ofredande eller förolämpning. HD fortsatte med att diskutera förolämpningsbrottet, men lämnade det därhän med hänvisning till att åklagaren inte kunnat väcka åtal. HD kommenterade sedan utförligt frågan om gärningen var att betrakta som sexuellt ofredande, men ansåg så inte vara fallet. För mer om HD:s resonemang om sexuellt ofredande samt föredragarens resonemang och skiljaktigas mening, se kapitel 2.3.2. HD bedömde vidare att den tilltalades gärning inte heller kunde anses givit uttryck för en sådan hänsynslöshet som medförde ansvar för ofredande. HD avslutade sitt domskäl med att konstatera att den enda brottsrubricering som kunde ha varit aktuell var förolämpning men Magnus L hade inte kunnat åtalas av processuella skäl för detta brott.

Det är värt att notera att domstolen här inte var enig. Det fanns två skiljaktiga och utan att här gå in mer på deras motivering, ansåg båda att den tilltalade gjort sig skyldig till sexuellt ofredande. Enligt min uppfattning menar båda justitieråden att även om möjlighet funnits att döma för förolämpning, hade brottsrubriceringen enligt dem ändå blivit sexuellt ofredande. Vad majoriteten däremot uttalade var att det enda brott som kunnat komma ifråga var förolämpning, men valde att inte bedöma om en sådan brottsrubricering lett till en fällande dom.

6.2.2 Hovrätten för Västra Sverige dom 2008-04-04 mål nr B 2312-07 och Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-10-06 mål nr B 2003-09

Båda domarna berörde en handling där de tilltalade yttrat könsord mot målsägandena. I det förstnämnda fallet var bakgrunden den att Mikael O, när han gripits av polisen och senare förts med polisbil till stationen yttrat "fitta" till den kvinnliga polisen Lena B, som också befunnit sig i polisbilen. Hovrätten menade på att yttrandena varit ägnade att sårå Lena B:s känslor och dömde för förolämpning enligt 5 kap 3 § BrB till dagsböter.

I det andra fallet hade en spårvagnschaufför som varit i tjänst gjort olämpliga och grova yttranden till målsäganden Abir I. Den tilltalade Hans O hade yttrat "din svarta jävla negerfitta" och "jag hoppas du blir våldtagen", eller liknande uttryck med samma innebörd. Hovrätten kommenterade kort att yttrandena var förolämpande och dömde för förolämpning enligt 5 kap 3 § BrB till dagsböter

Vid en genomgång av dessa fall står det klart att brottsbenämningen blir beroende av i vilket syfte som gärningsmannen yttrat sig. Båda fallen får anses tydliga och enligt min mening förelåg ingen anledning att yrka om ansvar för sexuellt ofredande. Jag kan dock tänka mig en annorlunda bedömning om gärningsmannens syfte varit att söka kontakt med offret av sexuella skäl. Jag anser det vara intressant att exakt samma ord som används kan ge olika brottsrubriceringar, beroende på gärningsmannens syfte.

6.3 Avslutande kommentar

Till skillnad från ofredande anser jag gränsdragningen mellan förolämpning och sexuellt ofredande vara mer tydlig. Detta trots det faktum att exakt samma ord borde kunna ge olika brottsrubriceringar, beroende på omständigheterna. Avsaknaden av rättsfall som berör nämnda gränsdragning talar också för att det sällan, med undantag av NJA 1997 s 365, aktualiseras någon sådan frågeställning. Jag anser avslutningsvis att skillnaden mellan de olika brottsrubriceringarna får anses vara både tydlig och tillfredställande, samt inte borde skapa några större gränsdragningsproblem vid en rättslig prövning.

7 Rättspolitisk kommentar

Lagrummet som stadgar ansvar för sexuellt ofredande är ett sexualbrott de lege lata, där svåra tillämpningsfrågor ständigt aktualiseras med hänvisning till dess breda och föränderliga tillämpningsområde såväl som till den gränsdragning som görs mot närliggande brott såsom ofredande och förolämpning.

Som jag har konstaterat i denna uppsats är frågan huruvida olika gärningsbeskrivningar ska anses falla inom lagrummets tillämpningsområde, många gånger svår med beaktande av samhällets trender och schargonger. Enligt min mening kan man vid studier av vad som enligt gällande rätt anses tillhöra lagrummets tillämpningsområde, se denna som en slags moralisk spegelbild av vart samhället befinner sig, vilket kräver god kännedom om samhället av rätten.

Men det finns en viktig utgångspunkt, som alltid måste ligga grund för bedömningen, det ska röra sig om sexualbrott. Med detta menar jag att tillämpningsområdet måste avgränsas till de gärningsbeskrivningar som för gärningsmannen medför sexualdrift. Denna utgångspunkt får aldrig frångås, även om i det enskilda fallet kan anses att handlingen innefattat en klar sexuell prägel. Man måste i så fall ställa sig frågan vad för gränser som har passerats såsom moraliska eller kulturella och vidare om dessa faller inom lagrummets tillämpningsområde.

Lagrummet har varit föremål för flera förändringar, både språkliga ändringar samt sådana som rört tillämpningsområdet. Jag anser mot denna bakgrund att ytterligare ändringar inte kan anses försvåra förståelsen av lagrummet och kommer i fortsättningen argumentera för att tillägg till lagen kan anses väl motiverat. Jag anser det vara motiverat att även smygtittande, smygfotograferande och smygfilmade ska anses innefattas i lagrummet.

När gärningsmannens agerande vid dessa former av smygande varit sexuellt relaterat, bör detta handlande anses förenligt med såväl lagrummets som kapitlets syfte. Enligt gällande rätt är det som tidigare konstaterats idag tillåtet att både smygtitta, smygfotografera och smygfilma. Vidare är det tillåtet med hänvisning till att gärningsmannens uppsåt inte har varit att bli upptäckt, när väl offret upptäcker denne. Sett ur ett de lege ferenda perspektiv vill jag här argumentera för ett behov av lagändring.

Jag anser att en diskussion om nödvändigheten av ett sådant tillägg måste ta sin utgångspunkt dels i lagrummets ordalydelse såväl som syftet med kapitlet om sexualbrott. Med ordalydelsen menar jag att ett barn under 15 år faktiskt medverkar om än omedvetet samt att gärningsmannens agerande i en sådant här handlande mycket väl kan anses kränka offrets sexuella integritet. Ett tillägg till lagrummet skulle heller inte anses medföra svårare gränsdragningsfrågor till närliggande brott än vad som förekommer idag och det avgörande vid bedömningen hade varit om handlingen haft ett sexuellt syfte. Och med hänvisning till att kapitlet om sexualbrott idag saknar stadgande om ansvar vid sådana här gärningsbeskrivningar.

Det stora dilemmat enligt gällande rätt är att offret antingen inte upptäckt att denne blivit smygfilmad eller att gärningsmannen när denne väl blivit upptäckt, kan hänvisa till att uppsåt att bli upptäckt saknats. Med andra ord kan konstateras att så länge offret inte varit medveten om att blivit smygtittad, smygfotograferad eller smygfilmad, även om denne upptäcker det hela kan ansvar för sexualbrott inte sökas. Detta anser jag vara en brist i gällande rätt som måste åtgärdas och enligt min mening räcker det inte med att offren i vissa situationer kan skyddas enligt brott för förtal när väl fotografier eller film sprides eller barnpornografibrott.

Ett av huvudargumentet mot mitt lagförslag är att den som utsatts för smygtittande, smygfotografering eller smygfilmade inte farit illa då denne inte varit medveten om handlingen såsom när offret varit sovande. Eller med hänvisning till ett gammalt ordspråk ”det man inte vet, mår man inte dåligt av”. Men med beaktande av syftet med gällande rätt, där lagrummet stadgar ansvar för barn som medverkar i sexuell handling, får det anses motiverat att därmed utesluta handlingar där barnet omedvetet medverkar? Kan man vidare anse att den sexuella integriteten inte kränks beroende av att den utsatte inte upptäckt smygandet? Samtidigt skulle ingen kunna åtalas om offret inte upptäckte smygandet. Och borde iallafall inte bedömningen förändras om barnet eller den vuxne upptäcker smygandet? Jag vill även belysa att barn under 15 år är tydligt utsatta, då de inte kan anses vara lika uppmärksamma eller medvetna om vuxnas sexuella drifter när de exempelvis duschar, leker eller klär av eller på sig. Samtidigt kan också argumenteras för att med Internets spridning och möjligheter är även vuxna utsatta på ett annat sätt än tidigare.

Ett annat argument mot mitt förslag är svårigheten att bevisa uppsåt men här vill jag hänvisa till att det inte får anses medföra större problem än vad som idag kan anses förekomma enligt gällande rätt. Jag anser snarare tvärtom att bevisningen kan underlättas av möjlig stödbevisning i form av fotografier eller filmer på offret. Och när omständigheterna får anses vara av sexuell natur sker också en tydlig avgränsning mot ofredande. Vad som ska anses falla inom tillämpningsområdet medför givetvis svårigheter, men likt gränsdragningen idag mellan exempelvis sexuellt ofredande och ofredande får man se till syftet bakom handlingen samt omständigheterna i övrigt vid brottsrubricering.

Med utgångspunkt av att syftet med smygandet retat eller tillfredställt gärningsmannens sexualdrift, finns starka skäl för ett tillägg till gällande rätt. En sådan ändring anser jag också vara nödvändig med hänvisning till de redan nämnda ökade spridningsmöjligheter som cyberspace tillika Internet fört med sig. Med beaktande av att tillämpningsområdet kan förändras med samhället och tiden, något som hänvisats till sedan propositionen om förslag till brottsbalk, samt rätten till varje enskild individs personliga *sexuella* integritet, anser jag sammanfattningsvis att ett sådant tillägg kan vara nästa steg som tas vad gäller lagrummet för sexuellt ofredande.

Källförteckning

Offentligt tryck

Propositioner

Proposition 1962:10 *Förslag till brottsbalk*

Proposition 1983/84:105 *Om ändring i brottsbalken m.m*

Proposition 1992/93:141 *Ändring i brottsbalken m.m.*

Proposition 1994/95:2 *Ökat skydd för barn. Ytterligare åtgärder mot sexuella övergrepp m.m.*

Proposition 2004/05:45 *En ny sexualbrottslagstiftning*

Betänkanden

SOU 2008:3 *Skyddet för den personliga integriteten – bedömningar och förslag*

Litteratur

Dahlström Mats, Nilsson Inger, Westerlund Gösta, *Brott och påföljder*, andra upplagan, AB OTTO KR BRUUN Göteborg 2007

Holmqvist Lena, Leijonhufvud Madeleine, Träskman Per Ole, Wennberg Suzanne, *Brottsbalken En kommentar Del I*, studentutgåva 6, Norstedts juridik AB Lund Stockholm och Uppsala 2009

Jareborg Nils, *Brotten första häftet - Grundbegrepp brotten mot person*, första upplagan, P.A. Norstedt & Söners förlag Lund 1979

Rättsfall

NJA

NJA 1996 s 418

NJA 1997 s 359

NJA 2008 s 946

RH

RH 1999:119

RH 2004:40

RH 2006:57

RH 2008:40

RH 2009:11

RH 2010:9

Bilaga A

Rättsfall tillhörande kapitel 3.1

1. Svea hovrätt dom 2005-06-03 mål nr B 6005-04 och Solna tingsrätts dom 2004-06-17 mål nr B 2437-03
2. Hovrätten för Västra Sverige 2005-06-21 mål nr B 4043-04 och Göteborgs tingsrätts dom 2004-09-08 mål nr B 4256-03
3. Svea hovrätt dom 2005-06-22 mål nr B 310-05 och Sollentuna tingsrätts dom 2004-12-13 mål nr B 1457-04
4. Hovrätten för Nedre Norrland dom 2005-09-13 mål nr B 905-04 och Östersunds tingsrätts dom 2004-07-23 mål nr B 1211-04
5. Göta hovrätt dom 2005-09-14 mål nr B 3193-04 och Lindesbergs tingsrätts dom 2004-11-23 mål nr B 471-04
6. Hovrätten för Västra Sverige dom 2005-09-15 mål nr B 2873-05 och Alingsås tingsrätts dom 2005-05-18 mål nr B 400-05
7. Hovrätten för Västra Sverige dom 2005-09-21 mål nr B 2539-05 och Stenungsunds tingsrätt dom 2005-04-21 mål nr B 110-05
8. Göta hovrätt dom 2005-11-17 mål nr B 2909-04 och Västerviks tingsrätts dom 2004-10-07 mål nr B 747-03
9. Göta hovrätt dom 2005-12-13 mål nr B 1673-05 och Ljungby tingsrätts dom 2005-05-27 mål nr B 425-04
10. Svea hovrätt dom 2005-12-16 mål nr B 9457-04 och Sollentuna tingsrätts dom 2004-11-12 mål nr B 1593-04
11. Hovrätten över Skåne och Blekinge 2006-02-02 mål nr B 268-05 och Blekinge tingsrätt dom 2004-12-30 mål nr B 1642-04
12. Göta hovrätt dom 2006-02-07 mål nr B 2571-05 och Örebro tingsrätts dom 2005-09-21 mål nr B 2203-04
13. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2006-05-18 mål nr B 1787-05 och Malmö tingsrätts dom 2005-06-13 mål nr B 1678-05
14. Svea hovrätt dom 2006-07-07 mål nr B 9966-05 och Södertälje tingsrätts dom 2005-11-28 mål nr B 1319-03
15. Svea hovrätt dom 2006-09-26 mål nr B 516-06 och Stockholms tingsrätts dom 2005-12-19 mål nr B 10036-04

16. Svea hovrätt dom 2006-10-26 mål nr B 1892-05 och Stockholms tingsrätts dom 2005-02-08 mål nr B 6856-02
17. Svea hovrätt dom 2006-11-21 mål nr B 6287-06 och Nacka tingsrätts dom 2006-06-26 mål nr B 253-06
18. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2006-11-22 mål nr B 714-06 och Helsingborgs tingsrätts dom 2006-02-23 mål nr B 707-05
19. Svea hovrätt dom 2006-11-28 mål nr B 9923-05 och Stockholms tingsrätts dom 2005-12-06 mål nr B 13779-05
20. Svea hovrätt dom 2007-01-16 mål nr B 798-06 och Södra roslags tingsrätt dom 2005-12-23 mål nr B 571-05
21. Hovrätten för Västra Sverige dom 2007-01-25 mål nr B 2353-06 och Borås tingsrätts dom 2006-03-23 mål nr B 2249-05
22. Svea hovrätt dom 2007-01-30 mål nr B 4297-06 och Solna tingsrätts dom 2006-04-19 mål nr B 818-05
23. Hovrätten för Västra Sverige dom 2007-02-14 mål nr B 3040-06 och Värmlands tingsrätts dom 2006-05-24 mål nr B 5607-05
24. Göta hovrätt dom 2007-04-23 mål nr B 695-07 och Örebro tingsrätts dom 2007-02-20 mål nr 419-07
25. Svea hovrätt dom 2007-09-10 mål nr B 2637-06 och Solna tingsrätts dom 2006-02-28 mål nr B 2530-05
26. Svea hovrätt dom 2007-10-03 mål nr B 1923-07 och Uppsala tingsrätts dom 2007-02-09 mål nr B 197-07
27. Svea hovrätt dom 2007-10-16 mål nr B 1831-06 och Falu tingsrätts dom 2006-02-14 mål nr B 2607-04
28. Göta hovrätt dom 2007-11-08 mål nr B 1548-07 och Örebro tingsrätts dom 2007-05-09 mål nr B 166-07
29. Svea hovrätt dom 2007-11-14 mål nr B 2226-07 och Stockholms tingsrätts dom 2007-02-19 mål nr B 20195-06
30. Göta hovrätt dom 2007-12-11 mål nr B 1561-07 och Eksjö tingsrätts dom 2007-05-09 mål nr B 1259-05
31. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2008-03-25 mål nr B 2797-07
32. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2008-05-07 mål nr B 2329-06

33. Göta hovrätt dom 2008-07-16 mål nr B 1728-08 och Örebro tingsrätts dom 2008-05-22 mål nr B 1185-08
34. Svea hovrätt dom 2008-09-15 mål nr B 3242-08 och Nacka tingsrätts dom 2008-03-18 mål nr B 500-07
35. Svea hovrätt dom 2008-10-17 mål nr B 2191-08 och Uppsala tingsrätts dom 2008-02-13 mål nr B 4349-07
36. Göta hovrätt dom 2008-10-31 mål nr B 2021-08 och Linköpings tingsrätts dom 2008-06-09 mål nr B 2171-07
37. Svea hovrätt dom 2008-11-04 mål nr B 3119-07 och Södra roslags tingsrätts dom 2007-03-22 mål nr B 2310-05
38. Svea hovrätt dom 2008-11-18 mål nr B 6122-07 och Falu tingsrätts dom 2007-07-18 mål nr B 1449-07
39. Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-01-23 mål nr B 2755-08 och Göteborgs tingsrätts dom 2008-04-23 mål nr B 7231-07
40. Svea hovrätt dom 2009-01-29 mål nr B 10260-08 och Solna tingsrätts dom 2008-11-24 mål nr B 5955-08
41. Svea hovrätt dom 2009-03-20 mål nr B 2137-08 och Falu tingsrätts dom 2008-02-13 mål nr B 802-07
42. Svea hovrätt dom 2009-03-27 mål nr B 3425-08 och Solna tingsrätt 2008-03-25 mål nr B 1789-07
43. Göta hovrätt dom 2009-04-07 mål nr B 2700-08 och Lidköpings tingsrätts dom 2008-09-19 mål nr B 1028-08
44. Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-04-09 mål nr B 4009-08 och Värmlands tingsrätts dom 2008-08-26 mål nr B 545-08
45. Svea hovrätt dom 2009-05-15 mål nr B 885-08 och Västmanlands tingsrätts dom 2007-12-28 mål nr B 4793-06
46. Hovrätten för Nedre Norrland dom 2009-06-11 mål nr B 1082-08 och Östersunds tingsrätts dom 2008-09-04 mål nr B 730-08
47. Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-08-13 mål nr B 3004-09 och Vänersborgs tingsrätts dom 2009-06-16 mål nr B 1134-09
48. Göta hovrätt dom 2009-09-21 mål nr B 1059-09 och Linköpings tingsrätts dom 2009-03-25 mål nr B 1842-08
49. Svea hovrätt dom 2009-10-23 mål nr B 796-09 och Södertörns tingsrätts dom 2008-12-23 mål nr B 14121-08

50. Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-11-09 mål nr B 2095-09 och Göteborgs tingsrätts dom 2009-03-16 mål nr B 9785-08
51. Göta hovrätt dom 2009-11-16 mål nr B 1643-09 och Linköpings tingsrätts dom 2009-05-19 mål nr B 4289-08
52. Göta hovrätt dom 2009-11-16 mål nr B 773-09 och Eksjö tingsrätts dom 2009-03-04 mål nr B 1973-08
53. Svea hovrätt dom 2009-12-08 mål nr B 8182-09 och Södertörns tingsrätts dom 2009-10-07 mål nr B 4955-09
54. Göta hovrätt dom 2009-12-16 mål nr B 1347-09 och Linköpings tingsrätts dom 2009-04-17 mål nr B 4565-08
55. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2010-02-03 mål nr B 1511-09 och Ystads tingsrätts dom 2009-05-19 mål nr B 2415-08
56. Svea hovrätt dom 2010-02-10 mål nr B 9533-09 och Stockholms tingsrätts dom 2009-11-04 mål nr B 17363-08
57. Svea hovrätt dom 2010-02-26 mål nr B 2324-09 och Nyköpings tingsrätts dom 2009-02-17 mål nr B 464-08
58. Göta hovrätt dom 2010-02-26 mål nr B 2856-09 och Örebro tingsrätts dom 2009-10-06 mål nr B 2043-08
59. Svea hovrätt dom 2010-03-02 mål nr B 1071-09 och Norrtälje tingsrätts dom 2009-01-05 mål nr B 1502-08
60. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2010-03-16 mål nr B 3193-09 och Hässleholms tingsrätts dom 2009-11-25 mål nr B 1074-09
61. Svea hovrätt dom 2010-03-16 mål nr B 6357-09 och Uppsala tingsrätts dom 2009-06-26 mål nr B 6232-08

Bilaga B

Rättsfall tillhörande kapitel 3.2

62. Hovrätten för Västra Sverige dom 2005-05-13 mål nr B 5088-04 och Arvika tingsrätts dom 2004-11-30 mål nr B 554-05

63. Hovrätten för Västra Sverige dom 2005-05-30 mål nr B 1335-05 och Halmstads tingsrätts dom 2005-01-04 mål nr B 1015-04

64. Hovrätten för Nedre Norrland dom 2005-12-22 mål nr B 226-05 och Gällivare tingsrätts dom 2005-03-03 mål nr B 99-04

65. Hovrätten för Västra Sverige dom 2006-09-04 mål nr B 1705-06 och Göteborgs tingsrätts dom 2006-01-31 mål nr B 12719-04

66. Göta hovrätt dom 2006-09-14 mål nr B 613-06 och Växjö tingsrätts dom 2006-02-06 mål nr B 3015-05

67. Svea hovrätt dom 2007-06-27 mål nr B 6371-06 och Södra roslags tingsrätt dom 2006-06-29 mål nr B826-06

68. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2007-09-21 mål nr B 1561-07

69. Svea hovrätt dom 2007-11-16 mål nr B 417-07 och Handens tingsrätt dom 2006-12-13 mål nr B 2448-06

70. Svea hovrätt dom 2007-12-10 mål nr B 4369-07 och Attunda tingsrätts dom 2007-05-10 mål nr B 824-07

71. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2008-05-30 mål nr B 581-08

72. Svea hovrätt dom 2008-10-03 mål nr B 376-08 och Stockholms tingsrätts dom 2007-12-13 mål nr B 20543-07 blottande

73. Göta hovrätt dom 2008-10-22 mål nr B 1416-08 och Kalmar tingsrätts dom 2008-04-15 mål nr B 679-08

74. Svea hovrätt dom 2008-11-18 mål nr B 2025-08 och Södertörns tingsrätts dom 2008-02-11 mål nr B 10340-07

75. Svea hovrätt dom 2008-12-01 mål nr B 2477-08 och Södertälje tingsrätts dom 2008-02-19 mål nr B 2641-07

76. Svea hovrätt dom 2009-01-30 mål nr B 2234-08 och Mora tingsrätts dom 2008-02-14 mål nr B 1665-07

77. Svea hovrätt dom 2009-03-30 mål nr B 1499-09 och Nyköpings tingsrätts dom 2009-02-03 mål nr B 1219-08

78. Svea hovrätt dom 2009-06-16 mål nr B 1456-08 och B 8915-08 och Attunda tingsrätts dom 2008-01-23 mål nr B 8475-07 samt Södertörns tingsrätts dom 2008-10-16 mål nr B 2519-08
79. Göta hovrätt dom 2009-09-18 mål nr B 1497-09 och Skaraborgs tingsrätts dom 2009-05-18 mål nr B 432-09
80. Göta hovrätt dom 2009-09-25 mål nr B 928-09 och Norrköpings tingsrätts dom 2009-03-27 mål nr B 3908-08
81. Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-10-08 mål nr B 1662-09 och B 3194-09 och Alingsås tingsrätts dom 2009-02-11 mål nr B 2224-08 och Göteborgs tingsrätts dom 2009-07-09 mål nr B 7568-09
82. Göta hovrätt dom 2009-10-16 mål nr B 1504-09 och Skaraborgs tingsrätts dom 2009-05-18 mål nr B 3015-09
83. Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-11-12 mål nr B 2511-09 och Göteborgs tingsrätts dom 2009-04-15 mål nr B 8735-08
84. Svea hovrätt dom 2010-03-06 mål nr B 9991-08 och B 7696-09 och Mora tingsrätts dom 2008-11-17 mål nr B 1542-08 samt Falu tingsrätts dom 2009-09-21 mål nr B 828-09
85. Göta hovrätt 2010-03-24 mål nr B 3237-09
86. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2010-04-15 mål nr B 1962-09 och Malmö tingsrätts dom 2009-07-01 mål nr B 4108-09

Bilaga C

Rättsfall tillhörande kapitel 3.3.1

87. Göta hovrätt dom 2005-06-27 mål nr B 2863-04 och Växjö tingsrätt dom 2004-10-05 mål nr B 1665-03

88. Svea hovrätt dom 2005-11-09 mål nr B 9640-04 och Södertälje tingsrätts dom 2004-11-09 mål nr B 942-04

89. Göta hovrätt dom 2005-11-25 mål nr B 613-05 och Linköpings tingsrätts dom 2005-02-15 mål nr B 315-04

90. Svea hovrätt dom 2006-06-07 mål nr B 1678-05 och Stockholms tingsrätts dom 2005-02-02 mål nr B 7754-04

91. Svea hovrätt dom 2006-12-11 mål nr B 5296-05 och Solna tingsrätts dom 2005-06-01 mål nr B 66-05

92. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2006-12-12 mål nr B 980-06 och Helsingborgs tingsrätts dom 2006-03-21 mål nr B 1092-05

93. Svea hovrätt dom 2007-01-30 mål nr B 5749-06 och Stockholms tingsrätts dom 2006-06-07 mål nr B 32662-05

94. Svea hovrätt dom 2007-04-24 mål nr B 7838-06 och Uppsala tingsrätts dom 2006-09-15 mål nr B 646-06

95. Göta hovrätt dom 2007-07-11 mål nr B 3246-06 och Linköpings tingsrätts dom 2006-11-15 mål nr B 3484-05

96. Hovrätten för Västra Sverige dom 2007-10-18 mål nr B 1453-07 och Halmstads tingsrätts deldom 2007-01-12 mål nr B 2415-05

97. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2007-12-10 mål nr B 151-05 och Helsingborgs tingsrätts dom 2004-12-15 mål nr B 1171-04

98. Svea hovrätt dom 2007-12-19 mål nr B 7458-06 och Solna tingsrätts dom 2006-09-06 mål nr B 2393-05

99. Svea hovrätt dom 2008-02-22 mål nr B 213-07 och mål nr B 6245-07 och Stockholms tingsrätts dom 2006-12-07 mål nr B 19869-06 och Stockholms tingsrätts dom 2007-06-08 mål nr B 11682-07

100. Svea hovrätt dom 2008-09-23 mål nr B 5062-07 och Falu tingsrätts dom 2007-06-04 mål nr B 2517-06

101. Svea hovrätt dom 2008-12-01 mål nr B 5021-08 och Västmanlands tingsrätts dom 2008-05-14 mål nr B 5028-07

102. Hovrätten över Västra Sverige dom 2009-01-08 mål nr B 2423-08 och Halmstads tingsrätts dom 2008-03-27 mål nr B 2415-05
103. Göta hovrätt dom 2009-01-26 mål nr B 2646-08 och Växjö tingsrätts dom 2008-09-04 mål nr B 3488-07
104. Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-04-02 mål nr B 4929-08 och Varbergs tingsrätts dom 2008-11-11 mål nr B 2853-07
105. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2009-04-08 mål nr B 2354-08
106. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2009-04-08 mål nr B 1135-08
107. Svea hovrätt dom 2009-06-17 mål nr B 8259-08 och Norrtälje tingsrätts dom 2008-10-06 mål nr B 2946-07
108. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2009-07-10 mål nr B 1669-08
109. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2009-10-28 mål nr B 180-09 och Blekinge tingsrätts dom 2008-12-16 mål nr B 2521-07
110. Svea hovrätt dom 2009-12-14 mål nr B 1563-09 och Södertörns tingsrätts dom 2009-01-26 mål nr B 6870-08
111. Göta hovrätt dom 2010-03-25 mål nr B 2660-09 och Linköpings tingsrätts dom 2009-09-17 mål nr B 2736-07
112. Hovrätten för Nedre Norrland dom 2010-06-11 mål nr B 156-10 och Ångermanlands tingsrätts dom 2010-01-07 mål nr B 495-09

Bilaga D

Rättsfall tillhörande kapitel 3.3.2

113. Svea hovrätt dom 2005-09-15 mål nr B 7831-04 och Uppsala tingsrätt dom 2004-09-14 mål nr B 1978-04

114. Svea hovrätt dom 2005-10-10 mål nr B 4040-05 och Sollentuna tingsrätt dom 2005-04-22 mål nr B 4627-04

115. Hovrätten för Västra Sverige dom 2006-05-10 mål nr B 4743-05 och Göteborgs tingsrätt dom 2005-11-16 mål nr B 11758-04

116. Svea hovrätt dom 2007-02-01 mål nr B 7804-06 och Södertälje tingsrätts dom 2006-09-13 mål nr B 2024-05

117. Svea hovrätt dom 2008-03-05 mål nr B 9122-06 och Sollentuna tingsrätts dom 2006-10-24 mål nr B 247-06

118. Hovrätten för Västra Sverige dom 2008-09-17 mål nr B 3376-08 och Göteborgs tingsrätts dom 2008-06-10 mål nr B 10366-07

119. Hovrätten för Nedre Norrland dom 2008-10-30 mål nr B 535-08 och Sundsvalls tingsrätts dom 2008-04-11 mål nr B 1032-07

120. Hovrätten för Västra Sverige dom 2008-12-29 mål nr B 2877-08 och Göteborgs tingsrätts dom 2008-05-02 mål nr B 11865-05

121. Svea Hovrätt dom 2009-12-07 mål nr B 2904-09 och Västmanlands tingsrätts dom 2009-03-06 mål nr B 2590-08

Bilaga E

Rättsfall tillhörande kapitel 3.3.3

122. Hovrätten för Västra Sverige dom 2005-06-27 mål nr B 1054-05 och Stenungssunds tingsrätt dom 2004-12-07 mål nr B 440-04

123. Svea hovrätt dom 2006-06-26 mål nr B 4390-06 och Södertälje tingsrätts dom 2006-04-25 mål nr B 603-06

124. Hovrätten för Nedre Norrland dom 2006-09-20 mål nr B 862-06 och Ångermanlands tingsrätts dom 2006-06-06 mål nr B 1477-06

125. Göta hovrätt dom 2006-10-26 mål nr B 2376-06 och Linköpings tingsrätts dom 2006-09-06 mål nr 2688-06

126. Svea hovrätt dom 2009-04-08 mål nr B 9015-08 och Nacka tingsrätts dom 2008-10-28 mål nr B 3310-08

127. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2009-05-28 mål nr B 3266-08

128. Svea hovrätt dom 2009-09-17 mål nr B 642-09 och Uppsala tingsrätts dom 2008-12-17 mål nr B 3328-08

129. Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-10-27 mål nr B 3743-09 och Alingsås tingsrätts dom 2009-08-28 mål nr B 1157-09

130. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2009-12-21 mål nr B 448-09 och Lunds tingsrätts dom 2009-02-09 mål nr B 3098-08

Bilaga F

Rättsfall tillhörande kapitel 3.3.4

131. Göta hovrätt dom 2005-11-03 mål nr B 3308-04 och Ljungby tingsrätts dom 2004-11-17 mål nr B 600-04

132. Hovrätten för Övre Norrland dom 2005-11-24 mål nr B 300-05 och Lycksele tingsrätts dom 2005-03-23 mål nr B 260-04

133. Hovrätten för Övre Norrland dom 2005-12-14 mål nr B 452-05 och Lycksele tingsrätts dom 2005-05-18 mål nr B 164-05

134. Hovrätten för Nedre Norrland dom 2007-01-23 mål nr B 45-06 och Östersunds tingsrätts dom 2005-12-13 mål nr B 174-05

135. Svea hovrätt dom 2007-01-29 mål nr B 1632-06 och Solna tingsrätts dom 2006-01-25 mål nr B 2733-05

136. Göta hovrätt dom 2007-02-20 mål nr B 1608-06 och Växjö tingsrätts dom 2006-05-11 mål nr B 2992-05

137. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2007-05-03 mål nr B 672-06 och Lunds tingsrätts dom 2006-02-16 mål nr B 3068-05

138. Svea hovrätt dom 2007-05-22 mål nr B 9262-06 och Stockholms tingsrätts dom 2006-10-30 mål nr B 4838-04

139. Hovrätten för Västra Sverige dom 2007-06-07 mål nr B 4776-06 och Borås tingsrätts dom 2006-11-14 mål nr B 2224-05

140. Svea hovrätt dom 2007-09-21 mål nr B 2680-07 och Stockholms tingsrätts dom 2007-03-06 mål nr B 3340-07

141. Svea hovrätt dom 2007-10-23 mål nr B 7336-06 och Huddinge tingsrätts dom 2006-08-28 mål nr B 1048-06

142. Svea hovrätt dom 2007-12-18 mål nr B 4533-07 och Eskilstuna tingsrätts dom 2007-05-16 mål nr B 298-07

143. Svea hovrätt dom 2008-05-12 mål nr B 7718-08 och Södertörns tingsrätts dom 2008-09-05 mål nr B 6210-08

144. Hovrätten för Nedre Norrland dom 2008-12-18 mål nr B 561-08 och Sundsvalls tingsrätts dom 2008-04-16 mål nr B 3136-07

145. Svea hovrätt dom 2009-03-16 mål nr B 7918-07 och Falu tingsrätts dom 2007-10-04 mål nr B 1973-07

146. Göta hovrätt dom 2009-03-25 mål nr B 2572-08 och Linköpings tingsrätts dom 2008-08-29 mål nr B 1904-08
147. Svea hovrätt dom 2009-04-21 mål nr B 7742-07 och Stockholms tingsrätts dom 2007-09-28 mål nr B 22853-06
148. Svea hovrätt dom 2009-05-05 mål nr B 558-09 och Uppsala tingsrätts dom 2008-12-15 mål nr B 1421-08
149. Svea hovrätt dom 2009-06-05 mål nr B 10269-08 och Södertörns tingsrätts dom 2008-11-24 mål nr B 9779-08
150. Svea hovrätt dom 2009-06-17 mål nr B 8253-08 och Eskilstuna tingsrätts dom 2008-09-25 mål nr B 1480-08
151. Svea hovrätt dom 2009-06-26 mål nr B 8908-08 och Attunda tingsrätts dom 2008-10-16 mål nr B 1671-08
152. Svea hovrätt dom 2009-11-09 mål nr B 9855-08 och Uppsala tingsrätts dom 2008-11-12 mål nr B 1587-07
153. Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-11-16 mål nr B 2792-09 och Vänersborgs tingsrätts dom 2009-05-08 mål nr B 703-09 och 701-09
154. Svea hovrätt dom 2010-03-02 mål nr B 326-09 och Falu tingsrätts dom 2008-12-03 mål nr B 2466-08

Bilaga G

Rättsfall tillhörande kapitel 3.3.5

155. Svea hovrätt dom 2005-05-02 mål nr B 10085-04 och Uppsala tingsrätts dom 2004-11-23 mål nr B 2437-04

156. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2005-10-24 mål nr B 420-05 och Malmö tingsrätts dom 2005-01-19 mål nr B 8648-04

157. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2006-04-06 mål nr B 3160-05 och Malmö tingsrätts dom 2005-11-30 mål nr B 1820-05

158. Svea hovrätt dom 2006-11-01 mål nr B 8110-05 och Stockholms tingsrätts dom 2005-10-04 mål nr B 14934-05

159. Göta hovrätt dom 2007-06-08 mål nr B 51-07 och Jönköpings tingsrätts dom 2006-12-05 mål nr B 1801-05

160. Hovrätten för Västra Sverige dom 2008-02-18 mål nr B 4107-07 och Halmstads tingsrätt dom 2007-09-26 mål nr B 1066-07

161. Svea hovrätt dom 2008-10-10 mål nr B 6917-08 och Nyköpings tingsrätts dom 2008-08-07 mål nr B 834-08

162. Hovrätten för Nedre Norrland dom 2009-03-31 mål nr B 256-08 och Östersunds tingsrätts dom 2008-01-30 mål nr B 2427-06

163. Göta hovrätt dom 2009-05-04 mål nr B 154-09 och Lidköpings tingsrätts dom 2008-12-10 mål nr B 1104-07

164. Hovrätten för Västra Sverige dom 2010-05-06 mål nr B 4586-09 och Varbergs tingsrätts dom 2009-10-29 mål nr B 961-08

Bilaga H

Rättsfall tillhörande kapitel 3.3.6

165. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2005-06-17 mål nr B 3681-04 och Lunds tingsrätts dom 2004-11-10 mål nr B 500-04

166. Göta hovrätt dom 2005-07-12 mål nr B 272-04 och Linköpings tingsrätts dom 2003-12-23 mål nr B 3801-02

167. Göta hovrätt dom 2005-12-12 mål nr B 886-05 och Eksjö tingsrätts dom 2005-03-24 mål nr B 637-04

168. Göta hovrätt dom 2006-02-06 mål nr B 2604-05 och Kalmar tingsrätts dom 2005-09-22 mål nr B 3020-05

169. Svea hovrätt dom 2006-05-15 mål nr B 4300-05 och Sollentuna tingsrätts dom 2005-05-03 mål nr B 3635-04

170. Hovrätten över Västra Sverige dom 2006-05-18 mål nr B 1833-06 och Borås tingsrätts dom 2006-02-09 mål nr B 1926-05

171. Göta hovrätt dom 2006-06-26 mål nr B 2897-06 och Norrköpings tingsrätts dom 2005-10-21 mål nr B 2762-04

172. Hovrätten för Västra Sverige dom 2006-08-15 mål nr B 3083-06 och Vänersborgs tingsrätts dom 2006-05-24 mål nr B 1238-06

173. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2006-09-05 mål nr B 1063-05 och Malmö tingsrätts dom 2006-03-29 mål nr B 975-06

174. Svea hovrätts dom 2006-10-04 mål nr B 7290-05 och Gotlands tingsrätts dom 2005-09-07 mål nr B 377-05

175. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2006-11-08 mål nr B 219-06 och Malmö tingsrätts dom 2005-12-23 mål nr B 2736-05

176. Göta hovrätt dom 2006-12-11 mål nr B 1549-06 och Norrköpings tingsrätts dom 2006-05-11 mål nr B 2819-05

177. Svea hovrätt dom 2007-02-01 mål nr B 7179-06 och Stockholms tingsrätts dom 2006-08-29 mål nr B 8903-04

178. Göta hovrätt dom 2007-02-08 mål nr B 2057-06 och Örebro tingsrätts dom 2006-06-22 mål nr B 3648-04

179. Göta hovrätt dom 2007-03-08 mål nr B 2740-06 och Lidköpings tingsrätts dom 2006-09-21 mål nr B 336-04

180. Göta hovrätt dom 2007-10-09 mål nr B 144-07 och Linköpings tingsrätts dom 2006-12-13 mål nr B 3557-06

181. Svea hovrätt dom 2007-12-07 mål nr B 7614-06 och Katrineholms tingsrätts dom 2006-08-29 mål nr B 388-06
182. Göta hovrätt dom 2007-12-20 mål nr B 1155-07 och Skövde tingsrätts dom 2007-03-27 mål nr B 1457-06
183. Hovrätten för Västra Sverige dom 2008-02-12 mål nr B 3905-07 och Alingsås tingsrätts dom 2007-09-06 mål nr B 155-07
184. Svea hovrätt dom 2008-04-23 mål nr B 7713-07 och Stockholms tingsrätts dom 2007-09-27 mål nr B 1301-06
185. Svea hovrätt dom 2008-05-09 mål nr B 5679-07 och Solna tingsrätts dom 2007-06-21 mål nr B 1659-07
186. Hovrätten för Västra Sverige dom 2008-06-03 mål nr B 1040-08
187. Svea hovrätt dom 2008-09-10 mål nr B 9087-07 och Nyköpings tingsrätts dom 2007-11-13 mål nr B 687-07
188. Hovrätten för Övre Norrland dom 2008-10-14 mål nr B 563-08 och Umeå tingsrätts dom 2008-06-11 mål nr B 516-08
189. Hovrätten för Nedre Norrland 2009-02-12 mål nr B 1166-08 och Gävle tingsrätts dom 2008-09-25 mål nr B 302-08
190. Svea hovrätt dom 2009-05-08 mål nr B 8150-08 och Stockholms tingsrätts dom 2008-09-23 mål nr B 6971-08
191. Göta hovrätt dom 2009-06-17 mål nr B 753-09 och Skaraborgs tingsrätts dom 2009-02-18 mål nr B 383-09

Bilaga I

Rättsfall tillhörande kapitel 3.3.7

192. Svea hovrätt dom - mål nr B 439-06 och Stockholms tingsrätts dom 2005-12-14 mål nr B 23353-05

193. Hovrätten för Västra Sverige dom 2005-04-22 mål nr B 1884-05 och Alingsås tingsrätts dom 2005-02-24 mål nr B 1649-04

194. Hovrätten för Västra Sverige dom 2005-06-27 mål nr B 1621-05 och Göteborgs tingsrätts dom 2005-02-01 mål nr B 3718-04

195. Hovrätten för Nedre Norrland dom 2005-10-07 mål nr B 1244-04 och Gävle tingsrätts dom 2004-11-04 mål nr B 1386-04

196. Göta hovrätt dom 2005-10-14 mål nr B 752-05 och Örebro tingsrätts dom 2005-03-03 mål nr B 393-05

197. Göta hovrätt dom 2006-02-13 mål nr B 3181-05 och Kalmar tingsrätts dom 2005-12-09 mål nr B 3401-05

198. Hovrätten för Övre Norrland dom 2006-04-12 mål nr B 866-05 och Luleå tingsrätts dom 2005-10-31 mål nr B 1852-05

199. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2006-06-07 mål nr B 816-06 och Helsingborgs tingsrätts dom 2006-03-30 mål nr B 969-06

200. Svea hovrätt dom 2006-06-16 mål nr B 4039-05 och Sollentuna tingsrätts dom 2005-04-25 mål nr B 1338-04 vuxen övrigt

201. Svea hovrätt dom 2006-10-16 mål nr B 7652-05 och Västmanlands tingsrätts dom 2005-09-22 mål nr B 2236-04

202. Hovrätten för Nedre Norrland dom 2006-10-19 mål nr B 165-06 och Ångermanlands tingsrätts dom 2006-01-18 mål nr B 378-05

203. Svea hovrätt dom 2006-10-27 mål nr B 8901-05 och Södertälje tingsrätts dom 2005-10-27 mål nr B 1296-05

204. Svea hovrätt dom 2006-11-02 mål nr B 9734-05 och Stockholms tingsrätts dom 2005-11-22 mål nr B 18063-05

205. Svea hovrätt dom 2006-11-17 mål nr B 4981-06 och Uppsala tingsrätts dom 2006-05-12 mål nr B 859-06

206. Göta hovrätt dom 2006-11-20 mål nr B 1796-06 och Örebro tingsrätts dom 2006-06-09 mål nr B 517-06

207. Göta hovrätt dom 2006-11-21 mål nr B 2036-06 och Örebro tingsrätts dom 2006-06-20 mål nr B 1897-06
208. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2006-12-18 mål nr B 2628-06
209. Göta hovrätt dom 2007-06-12 mål nr B 185-07 och Linköpings tingsrätts dom 2006-12-15 mål nr B 3196-06
210. Göta hovrätt dom 2007-06-25 mål nr B 734-07 och Linköpings tingsrätts dom 2007-02-15 mål nr B 2009-06
211. Svea hovrätt dom 2007-06-29 mål nr B 1718-07 och Uppsala tingsrätts dom 2007-02-05 mål nr B 4213-06
212. Göta hovrätt dom 2007-09-05 mål nr B 3320-06 och Eksjö tingsrätts dom 2006-11-29 mål nr B 734-06
213. Göta hovrätt dom 2007-10-15 mål nr B 1347-07 och Örebro tingsrätts dom 2007-05-04 mål nr B 4367-06
214. Svea hovrätt dom 2007-12-10 mål nr B 2167-07 och Uppsala tingsrätts dom 2007-02-16 mål nr B 5372-06
215. Svea hovrätt dom 2008-05-23 mål nr B 8126-07 och Stockholms tingsrätts dom 2007-10-09 mål nr B 31765-05
216. Göta hovrätt dom 2008-05-27 mål nr B 2790-07 och Örebro tingsrätts dom 2007-09-27 mål nr B 1841-07
217. Hovrätten för Västra Sverige dom 2008-09-11 mål nr B 3102-08 och Göteborgs tingsrätts dom 2008-06-03 mål nr B B 3631-08
218. Göta hovrätt dom 2008-10-07 mål nr B 840-08 och Skövde tingsrätts dom 2008-02-19 mål nr B 113-07
219. Svea hovrätt dom 2009-01-29 mål nr B 6834-07 och Stockholms tingsrätts dom 2007-08-24 mål nr B 26520-06 övrigt
220. Göta hovrätt dom 2009-03-09 mål nr B 1769-08 och Karlskoga tingsrätts dom 2008-05-20 mål nr B 185-08
221. Svea hovrätt dom 2009-05-08 mål nr B 1899-07 och B 4104-08 och Stockholms tingsrätts dom 2007-02-09 mål nr B 28654-05 samt Solna tingsrätts dom 2008-04-18 mål nr B 2936-07
222. Svea hovrätt dom 2009-05-27 mål nr B 10038-08 och Södertälje tingsrätts dom 2008-11-18 mål nr B 1455-08
223. Svea hovrätt dom 2010-02-04 mål nr B 3606-09 och Katrineholms tingsrätts dom 2009-04-09 mål nr B 100-09

224. Svea hovrätt dom 2010-02-18 mål nr B 8333-09 och Solna tingsrätts dom 2009-09-24 mål nr B 6596-08

225. Svea hovrätt dom 2010-03-25 mål nr B 9898-09 och Solna tingsrätts dom 2009-11-10 mål nr B 1483-09

226. Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2010-04-28 mål nr B 2791-09 och Hässleholms tingsrätts dom 2009-10-22 mål nr B 1148-09

Bilaga J

Rättsfall tillhörande kapitel 5

227. Hovrätten för Övre Norrland dom 2008-03-04 mål nr B 88-08 och Umeå tingsrätts dom 2008-01-21 mål nr B 32-08

228. Hovrätten för Nedre Norrland dom 2008-10-03 mål nr B 365-08 och Sundsvalls tingsrätts dom 2008-02-27 mål nr B 1280-04

229. Göta hovrätt dom 2008-11-10 mål nr B 2536-08 och Kalmar tingsrätts dom 2008-09-04 mål nr B 1394-08

230. Hovrätten för Övre Norrland dom 2008-11-25 mål nr B 184-04 och Skellefteå tingsrätts dom 2008-02-07 mål nr B 1709-06

Bilaga K

Rättsfall tillhörande kapitel 6

231. Hovrätten för Västra Sverige dom 2008-04-02 mål nr B 2312-07 och Mölndals tingsrätts dom 3007-03-27 mål nr B 208-07

232. Hovrätten för Västra Sverige dom 2009-10-06 mål nr B 2003-09 och Göteborgs tingsrätts dom 2009-03-06 mål nr B 11241-08